

TILINPÄÄTÖS 2024

Hankasalmen
kunta

Sisällys

Hankasalmen tilinpäätös 2024 tiivistettynä.....	1
1 Toimintakertomus.....	2
1.1 Toimintakertomusta koskevat säännökset	2
1.2 Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa	2
1.2.1 Kunnanjohtajan katsaus	2
1.2.2 Hankasalmen kunnan strategia 2021–2024	4
1.2.3 Kunnan hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset	5
1.2.4 Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys	7
1.2.5 Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa 2023	12
1.2.6 Kunnan henkilöstö	13
1.2.7 Ympäristöasiat	13
1.2.8 Muut ei taloudelliset asiat	13
1.2.9 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä	14
1.2.10 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista	15
1.3 Selonteko kunnan sisäisen valvonnan järjestämisestä	16
1.4 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus	17
1.4.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen	17
1.4.2 Toiminnan rahoitus.....	20
1.5 Rahoitusasema ja sen muutokset	22
1.6 Kokonaistulot ja –menot	26
1.7 Kuntakonsernin toiminta ja talous	27
1.7.1 Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä	27
1.7.2 Konsernin toiminnan ohjaus	27
1.7.3 Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat	27
1.7.4 Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä.....	27
1.7.5 Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä	28
1.7.6 Konsernin tilinpäätös ja sen tunnusluvut	29
1.8 Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet.....	33
1.8.1 Asiaa koskeva sääntely	33
1.8.2 Tilikauden tuloksen käsittely	33
2 Talousarvion toteutuminen	34
2.1 Seuranta koskeva sääntely.....	34
2.2 Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen	34
2.2.1 Keskusvaalilautakunta	34
2.2.2 Tarkastuslautakunta	35
2.2.3 Kunnanhallitus	36
2.2.4 Sivistyslautakunta	44
2.2.5 Ympäristölautakunta	69
2.3 Määrärahojen ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen	85
2.3.1 Käyttötalouden toteutuminen.....	85
2.3.2 Tuloslaskelmaosan toteutuminen	86
2.3.3 Investointien toteutuminen.....	89
2.3.4 Rahoitusosan toteutuminen	90
2.3.5 Yhteenveto määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta	91
3 Tilinpäätöslaskelmat.....	93
3.1 Tilinpäätöslaskelmia koskevat säännökset ja ohjeet.....	93

3.2	Kunnan tuloslaskelma	94
3.3	Kunnan rahoituslaskelma	95
3.4	Kunnan tase	96
3.5	Konsernin tuloslaskelma.....	98
3.6	Konsernin rahoituslaskelma	99
3.7	Konsernin tase	100
4	<i>Tilinpäätöksen liitetiedot</i>	<i>102</i>
4.1	Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot	102
4.2	Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot	103
4.3	Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot	105
4.4	Tasetta koskevat liitetiedot	108
4.5	Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot	112
4.6	Henkilöstöä koskevat liitetiedot	114
5	<i>Eriytetyt tilinpäätökset.....</i>	<i>115</i>
5.1	Vesihuoltolaitos-taseyksikön tilinpäätös	115
5.2	Vesihuoltolaitoksen tilinpäätöksen liitetiedot	118
6	<i>Konsernin tytäryhtiöiden tilinpäätöstiedot</i>	<i>120</i>
6.1	Kiinteistö Oy Hankasalmen Haka	120
6.2	Kiinteistö Oy Hankasalmen Somerinkulma	121
6.3	Kiinteistö Oy Hankasalmen Virastotalo	122
6.4	Kiinteistö Oy Vuokrahanka	123
7	<i>Tilinpäätöksen allekirjoitus</i>	<i>124</i>
8	<i>Kuvaus kirjanpitojärjestelmästä ja kirjanpidossa käytetyistä kirjoista.....</i>	<i>125</i>

Hankasalmen tilinpäätös 2024 tiivistettynä

TALOUS

Alun perin talousarvio vuodelle 2024 laadittiin lähes 700 000 euroa alijäämäiseksi. Jo heti alkuvuodesta verotuloja tarkastettiin ylöspäin reilulla 622 000 tuhannella eurolla, mutta joulukuun verotulokertymän ansiosta verotulot paranivat vielä noin 211 000 eurolla ennusteesta. Sivistystoimen ja ympäristötoimen määrärahojen alitukset vaikuttivat myös osaltaan parantuneeseen tulokseen.

Hankasalmen kunnan vuoden 2024 tulos oli 513 000 euroa ylijäämäinen ja kunnan taseeseen kertynyt ylijäämä on vuoden 2024 jälkeen yhteensä noin 2 925 000 euroa.

Ylijäämäisen tuloksen myötä kunta tarkastelee mahdollisia talouden tasapainotustoimenpiteitä ja niiden tarvetta seuraavan kerran syksyn 2025 aikana samalla kun kuntaan luodaan uuden valtuuston myötä uutta strategiaa.

TOIMINTATUOTOT

Vuoden 2024 ulkoiset toimintatuotot olivat 4 175 000 euroa, kun ne vuonna 2023 olivat 4 215 000 euroa. Toimintatuotot laskivat edellisestä vuodesta noin 40 000 eurolla, eli 1 %:lla. Vuoden 2024 muutettuun talousarvioon verrattuna ulkoiset toimintatuotot olivat 349 000 euroa suuremmat.

TOIMINTAKULUT

Vuoden 2024 ulkoiset toimintakulut olivat 16 225 000 euroa, kun ne vuonna 2023 olivat 16 129 000 euroa. Toimintakulut kasvoivat edellisestä vuodesta noin 96 000 eurolla, eli 0,6 %:lla. Toimintakulujen kasvu onnistuttiin pitämään hyvin maltillisena kohonneista lämmityskustannuksista huolimatta. Vuoden 2024 muutettuun talousarvioon nähden ulkoiset toimintakulut alittuivat 114 000 eurolla.

VEROTULOT

Verotulot olivat noin 10,2 miljoonaa. Alkuperäisessä talousarviossa verotulot olivat 9,4 miljoonaa. Jo heti alkuvuodesta tehtiin talousarviomuutos, jossa verotuloja lisättiin 622 000 eurolla. Lopullinen verotulojen toteuma oli kuitenkin vielä reilu 210 000 euroa talousarviota parempi. Kunnallisveron osalta verotuloja paransivat muun muassa arvioitua parempi ansiotulokehitys sekä positiivinen jako-osuuden oikaisu. Yhteisöveron osalta tilitykset olivat myös huomattavasti ennakoitua positiivisemmat.

VALTIONOSUUDET

Valtionosuudet olivat 3,9 miljoonaa euroa. Alkuperäiseen talousarvioon verrattuna valtionosuudet toteutuivat noin 18 000 euroa heikompana. Valtionosuuksiin tehtiin alkuvuodesta 2024 talousarviomuutos, jolla niiden määrää pienennettiin 98 000 euroa. Muutettuun talousarvioon nähden valtionosuudet kasvoivat 82 000 euroa.

INVESTOINNIT

Kunnan investointien nettomenot olivat muutetussa talousarviossa noin 1,8 miljoonaa euroa. Vuoden 2024 investointien nettomenojen toteuma oli lopulta noin 1,6 miljoonaa euroa. Yksi vuoden 2024 merkittävimmistä investoinneista oli kirkonkylän urheilukentän perusparannuksen loppuun saattaminen sekä lähiliikuntapaikan luominen Niemisjärvelle. Muutoin investointiohjelmassa vietiin eteenpäin aiempien vuosien tapaan kunnan liikennealueiden ja vesihuollon suunniteltuja korjaushankkeita.

LAINAKANTA

Kunnan lainakanta pieneni 4,3 miljoonasta eurosta 3,7 miljoonaan vuoden 2024 aikana. Kunnan lainasalkku koostuu vain pitkäaikaisista lainoista. Vuokravastuut olivat vuoden lopussa 22,7 miljoonaa euroa. Koulun leasingvuokravastuun määrä laski 18,6 miljoonaan euroon. Leasingin pääoma pieneni vuoden aikana noin 400 000 euroa 13,5 miljoonaan euroon. Asukasta kohti lainaa oli 833 euroa ja vuokravastuita 5 037 euroa.

1 Toimintakertomus

1.1 Toimintakertomusta koskevat säännökset

Toimintakertomuksen antamisesta vastaavat kunnan hallitus ja kunnanjohtaja. Toimintakertomuksessa annetaan tiedot kunnan toiminnan kehittymistä ja tulokellisuutta, taloudellista tilannetta sekä merkittävimpiä riskejä ja epävarmuustekijöitä koskevista tärkeistä seikoista. (KPL 3:1a §)

Kuntalain 115 § mukaisesti kunnan toimintakertomuksen erityisenä tehtävänä on selvittää valtuuston talousarviossa hyväksymien toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumista kunnassa ja kuntakonsernissa. Toimintakertomuksessa annetaan myös tietoja sellaisista kunnan ja kuntakonsernin talouteen liittyvistä olennaisista asioista, joista ei ole tehtävä selkoa kunnan tai kuntakonsernin taseessa, tuloslaskelmassa tai rahoituslaskelmassa. Tällaisia asioita ovat arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä sekä tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja niiden perusteella tehdyistä keskeisistä johtopäätöksistä.

Toimintakertomuksessa kunnanhallitus tekee esityksen tilikauden tuloksen käsittelystä. Mahdollisen kattamattoman alijäämän osalta kuvataan talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä talouden tasapainottamiseksi.

Toimintakertomuksessa annetaan tiedot siitä, miten kunta huolehtii ympäristöasioista, sosiaalisista asioista ja henkilöstöasioista, ihmisoikeuksien kunnioittamisesta sekä korruption ja lahjonnan torjunnasta. Toimintakertomuksessa kuvataan millaisia toimintaperiaatteita kunta noudattaa huolehtiessaan edellä luetelluista asioista, toimintaperiaatteiden noudattamisen tulokset sekä kuvaus riskeistä, joiden toteutuminen todennäköisesti haittaa sen toimintaa. Lisäksi annetaan selostus siitä, miten kunta hallitsee näitä riskejä. (KPL 3a:2 §)

1.2 Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

1.2.1 Kunnanjohtajan katsaus

Hankasalmen kunnan tilinpäätös on selkeästi ylijäämäinen vuonna 2024, kuten se on ollut vuodesta 2020 lähtien.

Taseeseen on 2010-luvun vaikeuksien jälkeen syntynyt noin 3 miljoonan euron ylijäämä. Se onkin taas välttämätön puskuri seuraaville vuosille, kun peruspalvelujen valtionosuus on nykytilanteessa kunnallemme täysin epäoikeudenmukainen. Ja kuntatalouteen liittyy jatkossa monia muitakin epävarmuustekijöitä, kuten vaikkapa sote-kiinteistöjen kohtalo ja TE-uudistuksen rahoituksen riittämättömyys.

Vuoden 2024 talousarvio oli laadittu alun perin selkeästi alijäämäiseksi, mutta sekä kunnallis- että yhteisöverotuotot toteutuivat huomattavasti talousarvion laadintavaiheen tietoja suurempina. Palvelujen kustannusten nousua pystyttiin kunnassa myös hillitsemään. Suunniteltua talouden tasapainotusohjelman valmistelua lykättiin näiden muutosten vuoksi uuden kuntastrategian laadinnan yhteyteen, jolloin sen tarve arvioidaan uudelleen.

Kunnan vastuualueet onnistuivat vuonna 2024 omassa toiminnassaan noudattamaan talousarviotaan niin toiminnallisesti, taloudellisesti kuin strategisestikin erittäin hyvin. Voikin liioittelematta todeta, että Hankasalmen kunnan talous on tasapainossa, mutta samanaikaisesti on syytä muistaa, että vuoden 2025 talousarvio on laadittu alijäämäiseksi ja haasteita meillä tulevina vuosina on.

Kunnan lainakanta on hyvin maltillinen, eli vain 3,7 miljoonaa. Uuden koulukeskuksen leasingrahoitusvastuu on nykyisellä korkotasolla kuitenkin 18,6 miljoonaa (leasingpääoman määrä noin 13,5 miljoonaa), mikä tulee koko ajan ottaa huomioon osana vieraan pääoman määrää sekä korkoriskiä. Vieraan pääoman määrä on kuitenkin sekin kunnassa hallinnassa, korkoriskiä otetaan vuoden 2025 aikana nykyistä paremmin haltuun nyt kun korkotasoa on laskenut.

Kunnan tulevaisuutta ja elinvoimaa on aiempien vuosien kuluessa luotu hienoilla rakennushankkeilla, kuten koulukeskus (kohtaamo-kulttuuritiloineen), palvelutalo, terveyskeskus (senioritiloineen), kevyen liikenteen väylä – talouden kannalta kestävällä tavalla. Kunnan hankkeita ovat tukeneet kolmannen sektorimme upeat projektit, kuten esimerkiksi Hallan tuvan peruskorjaus, Häähninmäen näkötorni, Kovalanmäen moottoriradan toimitilarakennus ja raviradan valjastusrakennus. Vuonna 2024 valmistui kirkonkylän

urheilupuisto ja lähiliikuntapaikkoja on luotiin niin Asemalle kuin Niemisjärvelle ulkokuntosalien muodossa. Monitoimitalon olosuhteita kohennettu ja nyt vuonna 2025 käynnistetään Aseman urheilukentän perusrannus.

Suurin huoli talouden sijaan - jonka haasteet kykenemme kyllä ratkomaan – myös Hankasalmen kunnassa on Euroopan ja Lähi-idän kiristynyt turvallisuustilanne ja globaali epävarmuus, jota USA:n presidentinvaalien jälkeinen toiminta on kasvattanut. Se pakotti kunnankin vuoden 2024 kuluessa miettimään varautumisen kysymyksiä ja tuo työ jatkuu vuonna 2025.

Väestön määrän vähenemisen kohdalla vuonna 2024 saavutettiin ennakkoitua positiivisempi tilanne. Syntyneiden määrä oli suurin moniin vuosiin ja luontainen väestön vähenemä siten poikkeuksellisen pieni. Aivan ei saavutettu muuttovoittoa, mutta myös muuttoliike on normaalia positiivisempi. Kaupungistuminen ja syntyvyyden lasku ovat koko Suomessa ja jopa koko Euroopassa vaikuttavia trendejä, joita on vaikea kokonaisuudessaan kääntää toiseen suuntaan – ainakaan nopeasti – mutta niihin on pyrittävä omilla toimilla vaikuttamaan kunnan kannalta positiivisesti. Kunnan sataukset kunnan elinvoimaisuuteen poikivat vuonna 2024 siis hyvän tuloksen tässä.

Työllisyyden kehittyminen kunnassa on ollut kohtuullisen hyvää, mutta tilanne on Suomessa vallitsevan taantumun vuoksi kääntynyt meilläkin huolestuttavaan suuntaan. Hankasalmella yritykset ovat onneksi toistaiseksi taantumun keskellä selvinneet ilman suuria mullistuksia ja uskoa tulevaisuuteen luo se, että Hankasalmella perustettiin vuoden 2024 kuluessa 25 uutta yritystä ja toimintansa lopetti 15 yritystä PRH:n tietokantojen mukaan. Ja kun vuonna 2023 tilanne oli vielä positiivisempi, niin yrityskenttämme kasvaa. Lisäksi yrityskenttämme tilastokeskuksen kautta saatavat suhdannetiedot vuodelta 2024 ovat positiivisen suuntaisia.

Hankasalmi on kaikin tavoin vuoden 2024 tilinpäätöksessä elinvoimainen kunta. Kunta, jonka talous on laitettu tasapainoon – samalla kuitenkin kunnan elinympäristöä kohentaen ja tulevaisuutta vahvasti luoden. Toivotaan, että Euroopassa palataan rauhan aikaan, ja kunnassakin päästään kehittämään palveluja edelleen. Ja uskotaan, että valtionosuusjärjestelmä uudistetaan Suomessa vastaamaan kuntien nykyistä oikeaa lakisääteistä tehtäväkenttää – eikä se enää vuodesta 2027 alkaen ole puhdasta lottoarvontaa, kuten tällä hetkellä.

1.2.2 Hankasalmen kunnan strategia 2021–2024

Hankasalmen kunnan strategia 2021–2024

Hankasalmen kunnan tehtävä (missio)

Hankasalmi tarjoaa hyvän ympäristön asua ja harrastaa, kasvaa ja kasvattaa, ikääntyä, tehdä työtä ja yrittää.

Visiomme

Hankasalmi on hyvän arjen kunta

Arvomme:

Elävä, lempeä ja turvallinen

Päämäärät, joiden kautta arvomme ja tavoitteemme toteutuvat:

1. Asukkaiden yhteinen Hankasalmi

Viihtyisä asuinympäristö, avoin vuorovaikutus ja hyvät harrastusmahdollisuudet – niistä tunnetaan Jyväskylän kaupunkiseudun ainoa aito maaseutukunta.

2. Laadukkaiden palvelujen Hankasalmi

Henkilöstömme on koulutettua ja motivoitunutta ja palvelujen järjestämiseen on toimivat tilat.

3. Hankasalmi - vastuullinen omistaja

Keskitymme vastuulliseen omaisuuden hoitoon. Turhasta omaisuudesta luovumme.

4. Elinvoimaisuutta vahvistava Hankasalmi

Elinvoimaisuuden saavutamme yhteistyöllä yrittäjiemme ja yhteisöjemme kanssa

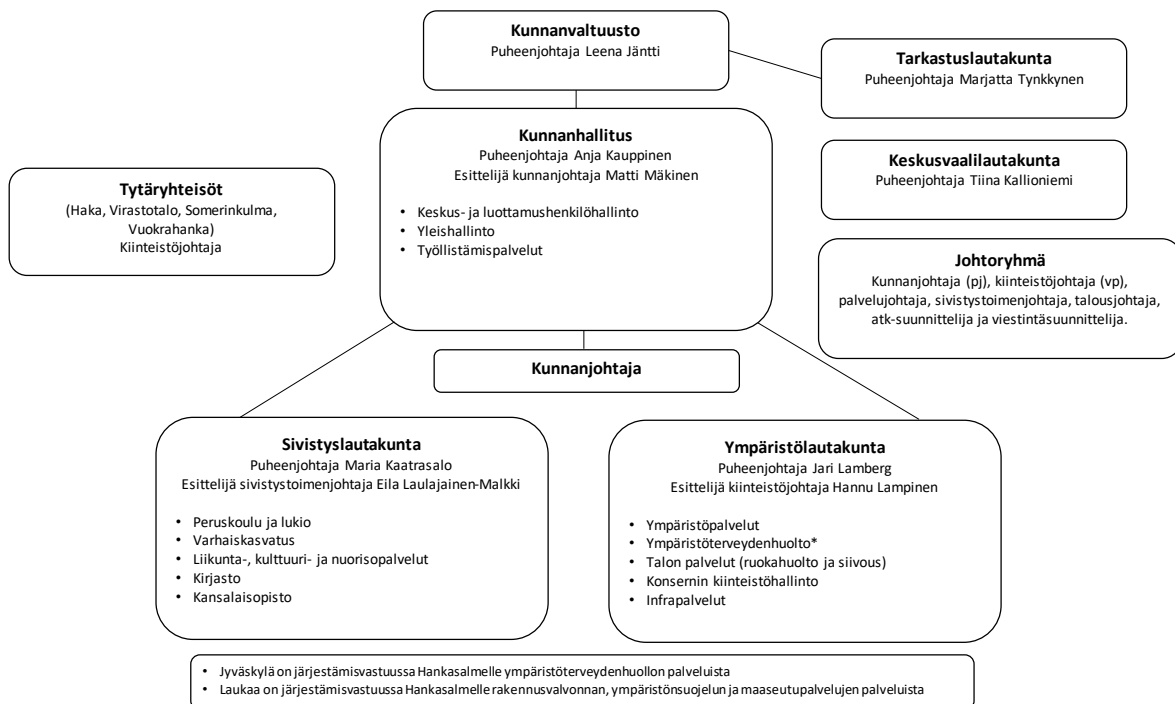
Strategia mukautuu koko ajan muuttuvaan toimintaympäristöön. Strategian visio, missio, arvot ja päämäärät ohjaavat talousarvion tavoiteasetantaa koko strategiakauden ajan. Tilinpäätöksissä seurataan vuosittain kyseisten tavoitteiden toteutumista.

Kunnan arvot ovat elävä, lempeä ja turvallinen. Noita tavoitteita pystyttiin vuonna 2024 toteuttamaan erinomaisesti.

1.2.3 Kunnan hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Seuraavassa koonnissa esitellään vuoden 2024 kuluessa toiminut kunnanvaltuusto ja sen valitsemat toimielimet. Vuoden 2023 alusta hyvinvointialueen syntymisen myötä perusturvalautakunnan toiminta päättyi – samoin Jyväskylän vastuu avoterveydenhoidosta.

Kunnan hallinto-organisaatio

Luottamushenkilöt

Puheenjohtaja	Leena Jäntti	KESK
1. varapuheenjohtaja	Mervi Hyvönen	KESK
2. varapuheenjohtaja	Varpu Pöyhönen	SDP
jäsenet	Harri Hämäläinen	PS
	Jukka Hänninen	PS
	Sanna Hänninen	KESK
	Maria Kaatrasalo	KD
	Anja Kauppinen	KESK
	Mervi Kauppinen	KESK
	Mika Kiuru	PS
	Marja-Leena Kytölä	VAS
	Jari Lamberg	KESK
	Ari Leinonen	PS
	Markku Manninen	PS
	Lena Paju	VAS
	Marjo Pihlaja	VIHR
	Esko Pöyhönen	KESK
	Henna Pöyhönen	KESK
	Esko Repo	SDP
	Arto Rämö	KESK
	Katariina Siikki	KESK
	Marjatta Tynkkynen	KESK
	Lasse Vilenius	SDP

Kunnanhallitus

Puheenjohtaja	Anja Kauppinen	KESK
1. varapuheenjohtaja	Marja-Leena Kytölä	VAS
2. varapuheenjohtaja	Esko Pöyhönen	KESK
jäsenet	Arto Rämö	KESK
	Sanna Hänninen	KESK
	Katariina Siikki	KESK
	Lasse Vilenius	SDP
	Ari Leinonen	PS
	Markku Manninen	PS

Keskusvaalilautakunta

Puheenjohtaja	Tiina Kallioniemi
varapuheenjohtaja	Pekka Petrilä
jäsenet	Mira Heinonen
	Pasi Roiko-Jokela
	Seija Makkonen

Tarkastuslautakunta

Puheenjohtaja	Marjatta Tynkkynen
varapuheenjohtaja	Jukka Hänninen
jäsenet	Erkki Flink
	Arto Gustafsson
	Seija Makkonen
	Suvi Jalkanen

Perusturvalautakunta

Puheenjohtaja	Mervi Kauppinen
varapuheenjohtaja	Kari Häkkinen
jäsenet	Ari Korhonen
	Sirkka Makkonen
	Kimmo Jäppinen
	Piia Isännäinen
	Varpu Pöyhönen

Sivistyslautakunta

Puheenjohtaja	Maria Kaatrasalo
varapuheenjohtaja	Henna Pöyhönen
jäsenet	Reino Ylönen
	Kirsi Laitinen
	Mika Kiuru
	Jarno Haapanen
	Lena Paju

Ympäristölautakunta

Puheenjohtaja	Jari Lamberg
varapuheenjohtaja	Markku Häkkinen
jäsenet	Markku Venäläinen
	Mervi Kauppinen
	Harri Hämäläinen
	Hannele Viinikainen
	Johanna Mykkänen

1.2.4 Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys

Kansantalouden kehitys

Suomen talouden taantuma osoittautui vuonna 2023 ennakoitua syvemmäksi. Talous supistui prosentin vuonna 2023. Vuoden 2024 alkupuoliskolle sijoittuneet lakot sekä odotuksia jyrkempi rakentamisen alamaiki painoivat taloutta alkuvuonna mutta siitä huolimatta Suomen talous kääntyi taantumasta hienoiseen kasvuun alkuvuoden aikana.

Vuonna 2024 tuotantoa heikensi erityisesti rakentamisen merkittävä vähentyminen. Myös yksityinen kulutus vähentyi siitä huolimatta, että inflaation hidastumisen myötä kotitalouksien reaalitytulot kääntyivät kasvuun. Vuoden 2024 aikana kotitalouksien säästäminen kasvoi selvästi. Kasvua sen sijaan tuli ulkomaankaupasta. Vienti kasvoi haastavasta ympäristöstä huolimatta.

Inflaation hidastuminen ja korkojen lasku kääntävät sekä kulutuksen että investoinnit kasvuun vuoden 2025 aikana. Kasvua heikentävät kuitenkin julkisiin menoihin kohdistuvat säästöt ja verojen korotukset. Vuonna 2025 BKT kasvaa 1,6 prosenttia ja 1,5 prosenttia vuosina 2026 ja 2027.

Keskipitkällä aikavälillä vuosina 2028–2029 Suomen talouden odotetaan kasvavan 1,4 prosenttia vuosittain. Kasvua pitää yllä se, että taantumien myötä Suomen talouden tuotanto on jäänyt alle potentiaalisen tasonsa ja ennustejaksolla tuotanto kuroo kiinni eroa potentiaaliseen tasoonsa. Maahanmuuton myötä työikäisen väestön määrä on kääntynyt kasvuun kasvat- taen Suomen talouden potentiaalista tuotantoa.

Työmarkkinoiden käänne parempaan siirtyy vuoteen 2025, jolloin talouden elpyminen lisää työvoiman kysyntää. Vuonna 2024 työllisyys heikkeni erityisesti teollisuudessa sekä rakentamisessa, ja työttömyysaste nousee lähes 8,5 prosenttiin. Vaikka osaavan työvoiman puute hillitsee irtisanomisia, avoimet työpaikat vähenevät ja työttömyys kasvaa laaja-alaisesti. Vuonna 2025 työmarkkinat alkavat elpyä, mutta työttömyyden lasku on hidasta. Vuosina 2026–2027 työllisyys paranee talouden vahvistuessa, ja työllisyysaste kääntyy uudelleen nousuun. Kasvua tukevat hallituksen työvoiman tarjontaa lisäävät toimet ja lisääntynyt maahanmuutto. Työttömyysaste laskee hitaasti ja on vuonna 2027 noin 7,4 prosentissa. (Lähde VM)

Kuntatalouden kehitys

Kuntahallinnon kulutusmenojen kasvun ennakoidaan jatkuvan tulevina vuosina melko ripeästi, johtuen pääasiassa hintojen noususta. Inflaatio on palautunut maltilliselle tasolle, mutta vuosina 2025–2027 kunta- alan ansiokehityksen oletetaan olevan talouden yleistä ansiokehitystä hieman nopeampaa kunta-alalle aiemmin sovitun palkkausjärjestelmien kehittämisohjelman vuoksi. Kunta-alan palkkasopimukset päättyvät keväällä 2025.

Hintojen nousun lisäksi myös kulutusmenojen volyymi kasvaa poikkeuksellisesti vuonna 2025 TE-palvelu- udistuksen johdosta. Kunnille ja kuntien muodostamille yhteistoiminta-alueille siirtyy vastuu työ- ja elinkeino- palveluiden järjestämisestä, ja samalla kuntien rahoitusvastuuta työttömyysetuuksista laajennetaan. Työllisyyskehitys vaikuttaa uudistuksen jälkeen entistä enemmän kuntien talouteen, mikä tekee kuntahallinnosta herkemman suhdannevaihteluille. Kuntien tehtävät painottuvat kuitenkin edelleen koulutus- ja sivistyspalveluihin, joiden yhteenlaskettu palvelutarve on laskeva. Oppilaiden määrän väheneminen ei kuitenkaan tarkoita sitä, että opetuksen järjestämisen kustannuksia saataisiin pienennettyä samaa tahtia.

Kulutusmenojen kasvupaineiden lisäksi kuntahallinnon menoja kasvattavat investoinnit. Heikkenevä taloustilanne ja kohonneet rahoituskustannukset korostavat kuitenkin investointien tarveharkinnan tarkeyttä. Välttämättömiä investointeja on kuitenkin paljon, sillä kuntien investoinnit kohdistuvat valtaosin rakennuksiin, teihin sekä muuhun perusinfrastruktuuriin.

Vuonna 2025 kuntien tulonsiirrot valtiolta kasvavat TE-palveluiden järjestämisestä muodostuvan uuden valtiosuustehtävän myötä. Valtiosuuksiin tehdään kuitenkin samanaikaisesti tuntuja leikkauksia vuosina 2025–2027 muun muassa sote-siirtoon liittyvien takautuvasti perittävien valtiosuuksien ja hallituksen päättämän yhden prosenttiyksikön indeksijär- run vuoksi.

Verotulot ovat edelleen kuntien merkittävin tulon- lähde. Kuntien talousnäkömien heikkenemisen enna- koitiin heijastuvan kuntiin veronkorotuspaineina, mutta veroprosenttiaan vuodelle 2025 nostaneita kuntia oli vain noin viidennes kunnista. Keskimääräi- nen kunnallisvero nousee vuonna 2025 koko

Suomessa 7,59 prosenttiin. Verorahoitus ei riitä kuntahallinnon kasvaviin menopaineisiin. Kuntien ja kuntayhtymien sopeutustoimet painottunevatkin menojen kasvua hillitseviin toimiin.

Kuntien vuoden 2024 tilinpäätösten ennakkotietojen mukaan vuosi toteutui kuitenkin odotettua myönteisemmin. Tulokseen vaikuttivat ennen kaikkea kustannusten hillintä, kunnallisverotilustien jaksottuminen aiempaa voimakkaammin vuodelle 2024, sijoitus-
tuotot sekä alentuneet korkokustannukset.

Hallitusohjelman mukaisesti kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuus uudistetaan vastaamaan kuntien uutta roolia ja sote-uudistuksen voimaantumisen sekä TE-uudistuksen jälkeistä tilannetta. Tämä on Hankasalmen kunnalle erittäin tärkeä asia toteutuessaan.

Toimintaympäristön kehitys

Väestö

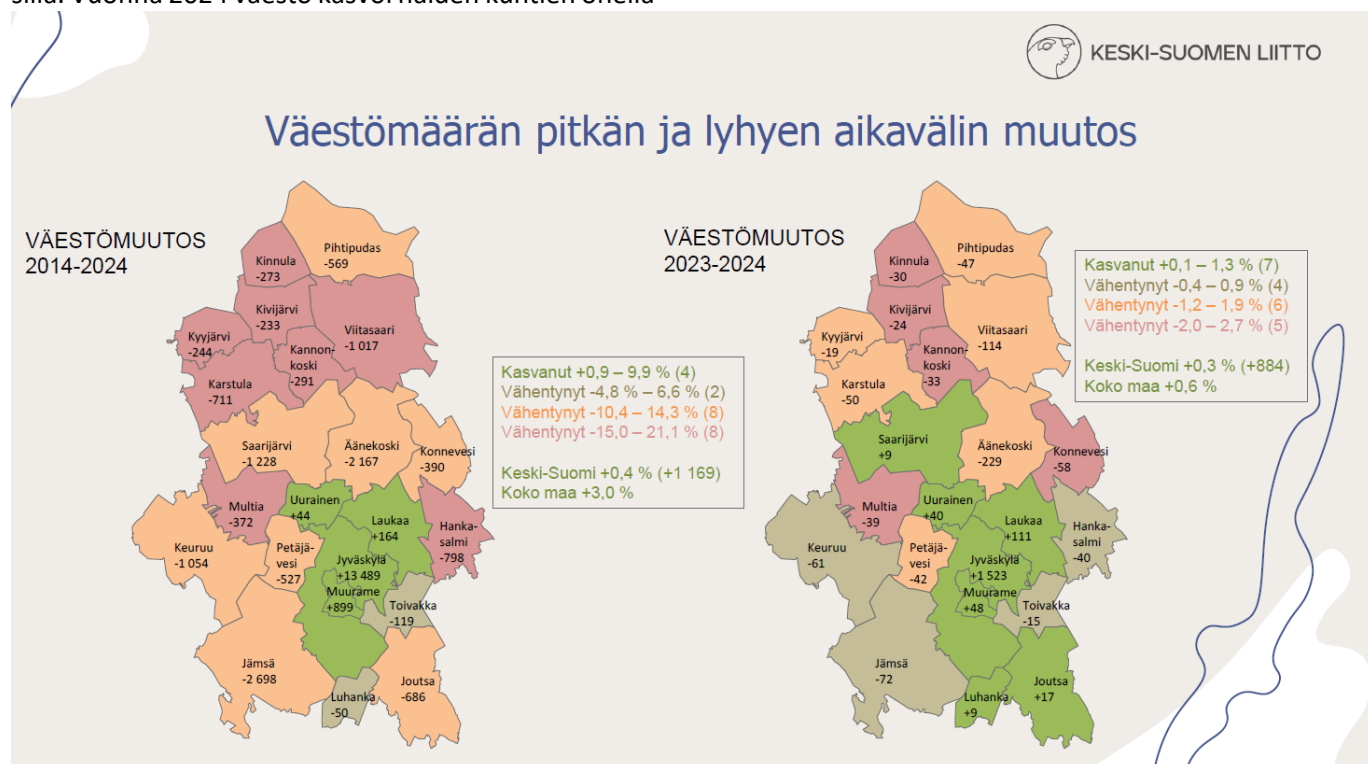
Vuosina 2014–2024 Keski-Suomen väestömäärä on kasvanut 1169 henkilöllä. Väestön määrä on kuitenkin maakunnassa kasvanut kymmenen vuoden periodilla vain Jyväskylässä, Laukaassa, Muuramessa ja Uuraisilla. Vuonna 2024 väestö kasvoi näiden kuntien ohella

Luhangassa, Joutsassa ja Saarijärvellä (joista kahdessa viime mainitussa ukrainalaispakolaisten kotikuntavaihdoksista johtuen).

Viimeisten vuosien aikana Jyväskylän kaupunkiseudun ulkopuolella mm. Keuruun, Saarijärven ja Jämsän kaupunkialueet ovat sen sijaan menettäneet huomattavasti väestöään.

Keski-Suomen väestömäärän kasvu oli vuonna 2024 lähes 900 henkilöä. Poikkeuksellisen vahvan kasvun taustalla on maahanmuutto. Ukrainan sotaa paenneilla oli mahdollisuus hakea kotikuntaa Suomesta. Hankasalmella heidän merkityksensä näkyi vuonna 2023. Syntyneiden ja kuolleiden määrän erotus – luonnollinen väestömuutos – oli Keski-Suomessa edelleen vahvasti miinuksella. Hankasalmella tilanne oli kuitenkin aiempia vuosia parempi tältä osin.

Väestömäärässä keskeistä on väestökasvun hiipuminen syntyvyyden alenemisen myötä. Ja kun väestön ikääntymisen myötä poisnuikkuvien määrä kasvaa jatkossa, niin erittäin voimakasta positiivista muuttoliikettä – joko maansisäistä tai maahanmuuttoa - maakuntaan tarvittaisiin, jotta väestön määrä säilyisi edes nykyisellään.

Lähde: Keski-Suomen Liitto

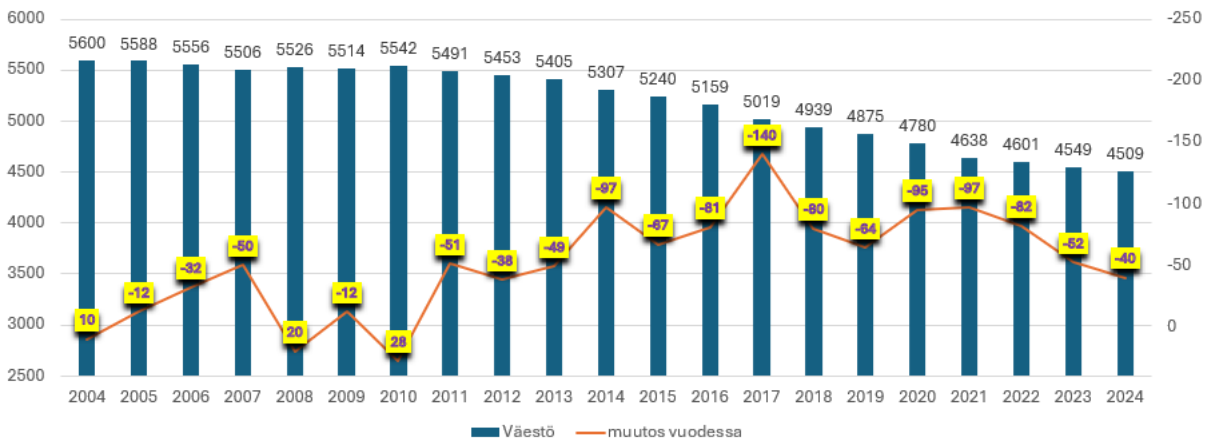
Hankasalmen osalta vuosi 2010 on ollut viimeisin vuosi, jolloin väkiluku on kasvanut. Kuntien välinen muuttoliike on ollut siitä lähtien Hankasalmen osalta tappiollista. Vuonna 2023 oltiin ensimmäisen kerran maahanmuutto huomioden +4 henkilöä muuttovoitoisia vuoden 2010 jälkeen. Hankasalmelle muutti 2023 maahanmuuton kautta kaikkiaan 58 henkilöä, joten pelkästään ukrainalaiset eivät selittäneet määrää. Vuonna 2024 maahanmuutto toi ja vei kunnasta 4 henkilöä, mutta maan sisäinen muuttoliike oli vain 5 henkilöä miinuksella, mikä oli paras toteuma moneen vuoteen.

Syntyvyys kääntyi selvään laskuun 2010-luvulla. Ja vuodesta 2017 alkaen vakiintui noin 25 syntyneeseen. Vuonna 2021 jätiin kaikkien aikojen pienimpään: 13

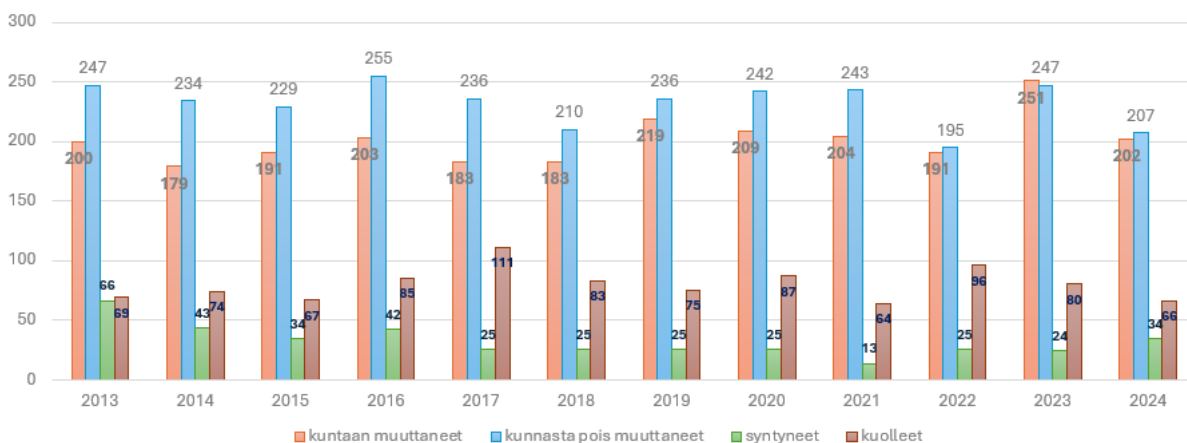
syntyneen määrään. Vuonna 2023 Hankasalmella syntyi taas 24 lasta. Mutta nyt vuonna 2024 syntyneiden määrä oli 34 lasta, joiden lisäksi muutama vauva on vielä muuttanut kuntaan. Ja lähelle 30 syntynyttä on mahdollisuus päästä myös vuonna 2025. Muuttoliikkeen kautta 0–6-vuotiaiden määrä on kunnassa myös suurempi kunnassa kuin syntyvyys antaisi olettaa.

Kuolleiden määrä oli vuonna 2022 vuosituhannen toiseksi suurin, se selittää ehkä osin matalaa poisnekuneiden määrää vuonna 2024 (*Alla olevissa taulukoissa vuodesta 2020 saakka otettu myös maahanmuutto muuttoliikkeessä huomioon – aiemmin ei, kun oli pienimuotoista*). Keskeistä on se, että vuosina 2023 ja 2024 väestömäärän kehitys on ollut väestöennusteita ja aiempien vuosien toteumaa positiivisempi.

Hankasalmen väkiluvun muutokset

Hankasalmen väestökehitys 2013 - 2023

Työllisyys

Työllisyysasteella on merkittäviä vaikutuksia niin verotulojen kertymään kuin kuntalaisten hyvinvointiin. Työllisyyden näkymät koko Keski-Suomessa olivat pitkään erittäin huolestuttavat. Vuoden 2016 kuluessa tilanne maakunnassa koheni ja vuonna 2017 niin

Hankasalmella kuin Keski-Suomessa työllisyysaste parani selvästi. Positiivinen kehitys jatkui hitaasti, mutta juuri nyt on taas taantuman vuoksi suuria uhkakuvia päällä ja työttömien määrä on ollut kasvussa.

Työttömyyden kohdalla on muistettava, että kunnan vastuita työmarkkinamenoista on kasvatettu ja tuki-työllistämisen ehtoja kiristetty vuodesta 2015 eteenpäin. Ja kun Hankasalmella ja Keski-Suomessa työttömyysprosentti oli vuosien ajan todella korkea, niin suorat kustannuksetkin työttömyydestä kunnalle kasvoivat – välillisistä kustannuksista puhumatta-kaan.

Vuoden 2025 alusta työllisyyden hoito on siirtynyt kuntien vastuulle ja Hankasalmi kuuluu Äänekosken isännöimään Pohjoisen Keski-Suomen työllistämis-alueeseen. Jatkossa siis työttömyyden tasolla ja ns. sakkomaksuilla on entistä suurempi vaikutus myös kunnan talouteen.

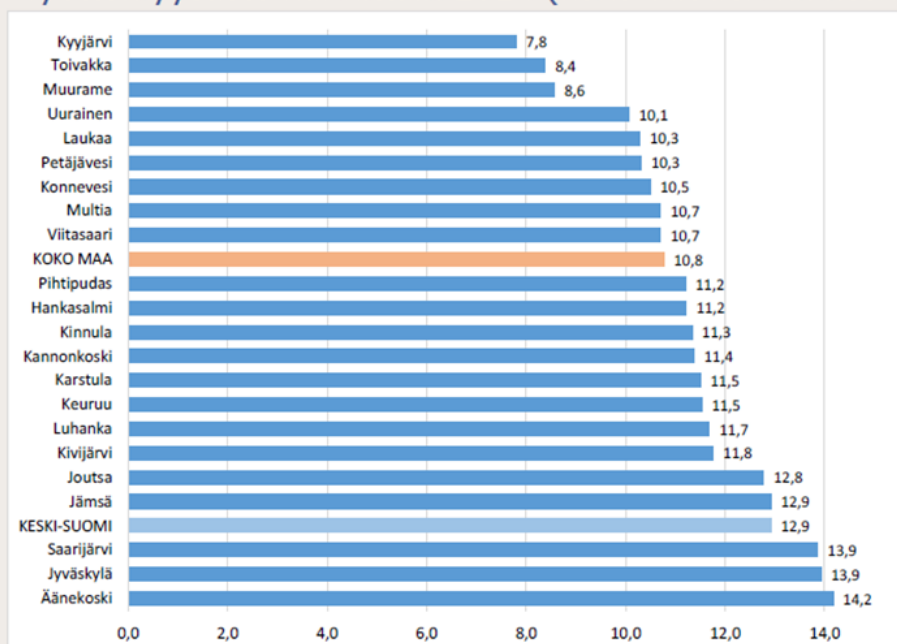
Vuoden 2018 lopussa Hankasalmen työttömyysaste oli 12,4 %. Siitä työttömyysaste jatkoi pienenemistään jo alle 10 %:iin, kunnes vuonna 2020 korona väliaikaisesti vaikutti työttömyyden kasvuun, onneksi kuitenkin käytännössä vain lomautusten määrän kasvun kautta. Työttömyysaste nousi kuitenkin vuonna 2020 ja oli 13,6 %. Vuosi 2021 oli työllisyyden suhteen positiivisen kehityksen aikaa ja keskimääräinen työttömyysaste kunnassa kuukausittain oli 11,3 %.

Vuonna 2022 syttynyt Ukrainan sota ei välittömästi työttömyyteen vaikuttanut, mutta loppuvuotta kohden tilanne kääntyi huolestuttavaan suuntaan. Vuoden 2022 keskimääräinen työttömyys oli 10,3 %.

Nyt vuonna 2023 taloudelliset näkymät Suomessa synkkenivät etenkin rakennusalan vuoksi ja maa alkoi painua taantumaan, jonka vaikutukset alkoivat näkyä työttömyydessä loppuvuotta kohden. Keskimääräinen työttömyysaste Hankasalmella vuonna 2023 oli 10,3, eli ei vielä poikennut vuodesta 2022. Vuonna 2024 keskiarvo painui jo 11,2 %:iin.

Huolestuttavinta Hankasalmella on se, että meillä pitkäaikaistyöttömien määrä kasvoi vuoden aikana 57 % - pitkäaikaistyöttömiä ei ole muihin kuntiin verraten vielä kuitenkaan mitenkään poikkeavasti, mutta suunta on hälyttävä ja edellyttää myös kunnan omia toimenpiteitä jatkossa.

Työttömyysaste kunnittain 2024 (koko vuoden kk-keskiarvo), %

Lähde: TEM, työnvälitystilasto

1.2.5 Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa 2024

Verotus

Vuonna 2022 kunnallisveroprosentti oli 22 %. Hyvinvointialueuudistus leikkasi kuntien veroprosentteja 12,64 %, joten kunnallisveroprosentti oli vuonna 2023 9,36 %. Yleinen kiinteistövero 1,2 %, vakituisen asuinrakennuksen kiinteistövero 0,6 % ja muiden asuinrakennusten kiinteistövero 1,2 %. Voimalaitoksen kiinteistöveroprosentti 3,1 %.

Vuodelle 2024 tuloveroprosentti pyöristettiin 9,4 %:iin ja yleinen kiinteistövero nostettiin 1,3 %:iin. Yleisen kiinteistöveron sisällä maapohjan verotus eriytettiin omaksi verotuksen lajikseen ja sen alarajan tuli olla 1,3 %. Tämän takia Hankasalmella yleinen kiinteistövero kokonaisuudessaan nostettiin kerralla tasolle 1,3 %.

Kunnallisveroprosentin korottaminen on päätetty kunnassa viimesijaiseksi vaihtoehdoksi talouden tasapainotuksessa. Kiinteistöverouudistus voi tuoda eteen kuitenkin kiinteistöveron tasojen tarkastelun, mihin ei viime vuosina juurikaan ole puututtu.

Vuodelle 2024 verotulot arvioitiin syksyllä 2023 käytävissä olleiden tietojen mukaan ja verotuloarviota jopa hieman korotettiin sen hetkisistä tiedoista. Jo heti vuoden ensimmäisessä helmikuussa julkaistussa kuntakohtaisessa veroennustekehikossa verotuloennuste nousi talousarvioon verrattuna noin 600 000 euroa. Elokuussa julkaistun kuntakohtaisen veroennustekehikon mukainen verotulojen toteuma oli noin 9 972 000 eli noin 622 000 euroa talousarviota enemmän. Valtuusto hyväksyi syyskuussa talousarvionmuutoksen, jolla talousarvion verotuloja kasvatettiin. 622 000 euroa. Lopullinen verotulojen kertymä oli kuitenkin hyvin positiivinen yllätys, sillä verotulot ylittivät talousarvion noin 211 000 eurolla.

Kunnallisveron osalta verotuloja paransivat muun muassa arvioitua parempi ansiotulokehitys sekä positiivinen jako-osuuden oikaisu. Yhteisöveron osalta tilitykset olivat myös huomattavasti ennakoitua positiivisemmat.

Investoinnit

Kunnan investointien nettomenot olivat muutetussa talousarviossa noin 1,8 miljoonaa euroa. Vuoden 2024 investointien nettomenojen toteuma oli lopulta

noin 1,6 miljoonaa euroa. Yksi vuoden 2024 merkittävimmistä investoinneista oli kirkonkylän urheilukentän perusparannuksen loppuun saattaminen sekä lähiliikuntapaikan luominen Niemisjärvelle. Muutoin investointiohjelmassa vietiin eteenpäin aiempien vuosien tapaan kunnan liikennealueiden ja vesihuollon suunniteltuja korjaushankkeita.

Investointien toteumavertailu löytyy luvusta 2.3.3.

Kunnanhallitus

Kunnanhallituksen vuoteen liittyi ennen kaikkea Pohjoisen Keski-Suomen työllisyysalueen valmistelu ja MAL-neuvottelut. Valtionosuusuudistuksen edistämiseen pyrittiin myös vaikuttamaan.

ICT-palveluissa jatkettiin sähköisten lomakkeiden luomista sekä sähköisen arkistoinnin edistämistä. Taloushallinnossa oli normaali toimintavuosi.

Kokousten pöytäkirjoihin ja viranhaltijapäätöksiin otettiin käyttöön Valmu-asiakirjajärjestelmää vuoden aikana ja se on käytössä nyt vuoden 2025 alusta.

Kunnanhallituksen toimintakate alittui alkuperäiseen talousarvioon nähden.

Sivistyslautakunta

Sivistyslautakunnan toimintakate alittui 205 000 eurolla. Toiminta pystyttiin järjestämään tehokkaasti ja talousarvion mukaisesti vuonna 2024.

Vuoden 2024 toiminnassa keskityttiin kunnan strategian mukaisten tavoitteiden toteuttamiseen, erityisesti lasten ja nuorten hyvinvoinnin sekä kasvun ja oppimisen tukemiseen. Tämän lisäksi panostettiin laadukkaiden ja ennaltaehkäisevien vapaa-ajan palvelujen tuottamiseen eri kohderyhmille.

Ympäristölautakunta

Ympäristötoimessa tilinpäätöksen toimintakate alittui 296 000 eurolla. Alitus johtui ennen kaikkea sisäisiin vuokriin tehdystä tarkastuksesta. Talousarvion mukaisista muista investoinneista toteutettiin muun muassa Aseman koulun iLoQ-lukitusmuutos, Metsätähden vesivahinkokorjaus, pääkirjaston ulko-oven esteettömyyskorjaus, latupohjien vuosittainen perusparannus ja leikkipaikkojen peruskunnostuksia. Paloaseman varavoima-asennuksen valmistuminen

loppuvuodesta toi myös toimintavarmuutta kohteen käytölle sähkökatkojen varalle.

1.2.6 Kunnan henkilöstö

Henkilöstön määrä tulosyksikkötasolla henkilötyövuosina 31.12.2024 esitetään talousarvion toteutusta käsittelevässä luvussa 2. Henkilöstön määrä henkilötyövuosina (htv1) kuvaa palveluksessa olopäivien lukumäärää. Kunnan henkilöstön lukumäärä 31.12. esitetään tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Kunnan henkilöstöä koskevat muut tiedot esitetään erillisenä asiakirjana, henkilöstökertomuksena, joka saatetaan valtuuston käsiteltäväksi kevään aikana.

Henkilöstökulut esitetään kunnan tuloslaskelmassa eritellysti, tilikauden palkat, palkkiot, eläkekulut ja muut henkilösivukulut. Tilinpäätöksen liitetietona esitetään taseeseen aktivoidut henkilöstömenot.

1.2.7 Ympäristöasiat

Kirjanpitolautakunnan kuntajaosto edellyttää ympäristöasioiden kirjaamista ja esittämistä kunnan tilinpäätöksessä.

Vuoden 2024 kuluessa kunnan toiminnassa ei sinällään toteutunut sellaisia ympäristökysymyksiä, joilla olisi ollut vaikutusta kunnan talouteen tai toimintaan. Merkittäviä ympäristövahinkoja ei vuonna 2024 tapahtunut. Vesihuollon puolella kunnan jätevedenpuhdistamon toimintavarmuutta kohennettiin

Jätehuollon kohdalla toimitaan jätehuoltoyhtiö Sammakkokankaan sekä Sydän-Suomen jätelautakunnan osana. Ympäristöterveydenhuollossa Jyväskylän isäntäkuntamallin alla ja ympäristönsuojelussa Laukaan yhteistoiminta-alueella, jolloin meillä on kunnan ympäristöasioiden hallintaan pienen kunnan resursseja laajempi ja monipuolisempi osaaminen, millä pyritään varmistamaan asioiden kunnossa pysyminen.

Vuoden 2024 aikana jatkettiin yhteistyössä ELY:n kanssa Niemisjärven entisen saha-alueen maaperän tutkimuksia. Siellä joudutaan poistamaan pilaantunutta maaperää jonkin verran, mutta alueen vesistölle tai uimarannallekaan ei haittaa tästä aiheudu. Näihin toimenpiteisiin tehdään tilinpäätöksessä pakollinen varaus 87 000 euroa.

Vanhan tielaitoksen varikkoalueen kiinteistöllä, jonka kunta hankki itselleen marjayrityksen

konkurssipesältä, tehtiin maaperätutkimus ja poistettiin pieni määrä pilaantunutta maa-ainesta.

1.2.8 Muut ei taloudelliset asiat

Kirjanpitolain 3a luvun mukaisesti kunnan on annettava tiedot siitä, miten kunta huolehtii korruption ja lahjonnan torjunnasta sekä ihmisoikeusasioista.

Korruption ja lahjonnan torjunta

Kunnalla on olemassa sisäisen valvonnan ohje, hankintaohjeet sekä hankintaohje pienhankintoihin. Kunnanjohtajan osalta johtajasopimuksessa on määriteltä omissa luvussaan periaatteet vieraanvaraisuuden vastaanottamisen suhteen. Tarkastuslautakunta huolehtii sidonnaisuusilmoitusten ajan tasalla olosta johtavien luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden kohdalla.

Kunnanhallitus valitsee toimikaudekseen konserni- ja valvontajaoston. Kyseinen jaosto luottamushenkilöelimenä valvoo ja ohjaa korruption ja lahjonnan torjuntaa. Operatiivisella tasolla valvontavastuu on esihenkilöillä edellä mainittuja ohjeita noudattaen.

Sisäisen valvonnan ohje päivitettiin vuoden 2021 aikana. Kunnassa ei ole tullut ilmi tapauksia, joissa olisi jouduttu tutkimaan lahjonnan tai korruption tunnusmerkkien täyttymistä.

Ihmisoikeusasiat

Kuntaa koskeva lainsäädäntö, kunnan omat säännöt ja ohjeistukset sekä kunnan strategia ohjaavat huomioon ihmisoikeusasiat kokonaisvaltaisesti omissa toiminnassa ja päätöksenteossa.

Erityisiä muita ohjeistuksia, joilla kunnassa varmistetaan ihmisoikeuksien toteutuminen, ovat esimerkiksi kunnan kotouttamissuunnitelma, joka päivitettiin vuoden 2023 keväällä, henkilöstöohjelma sekä suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi sekä kunnan kotoutumissuunnitelma.

Kuntaan vastaanotettiin vuoden 2022 kuluessa yli 40 ukrainan sodan pakolaista ns. kuntamallin kautta. Heistä osa valitsi Hankasalmen kotikunnakseen vuoden 2023 kuluessa ja asuu kunnassa vieläkin.

1.2.9 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Hankasalmen ja useimpien Suomen kuntien kohdalla voi arvioida tulevan talouden kehityksen erittäin ongelmalliseksi.

Venäjän käynnistämä sota Ukrainassa luo uhkakuvia niin julkiseen kuin yksityiseen talouteen ja turvallisuustilanteeseenkin Suomessa. Korkokustannusten ja energian hinnan sekä yleisen hintatason nousu vaikutti merkittävästi vuoteen 2023. Suomi painui taantumaan. Tulevat vuodet näyttävät hyvin huolestuttavilta. Onneksi korkojen pitäisi olla kääntymässä laskuun ja käytännössä taantuma aiheutuu vain rakennusalan työpaikkojen määrässä kehitys ei ole näkynyt.

Kuntien tehtäväkenttä ja talous muuttui hyvinvointialuemallin kautta. Osin sote-tasauserien vuoksi Hankasalmen kunnan valtionosuudet eivät vastaa kunnan nykyistä tehtäväkenttää – mutta ylipäättään peruspalvelujen valtionosuus on täysin rikki. Kunnille ei kohdennu niiden lakisääteisiin tehtäviin tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti rahoitusta ja Hankasalmen kunta on tässä yksi rahoitusmallin viallisuudesta kärsivistä kunnista.

Käytännössä nykyisen laajuisten sivistys- ja vapaa-aikapalvelujen toteuttaminen voi olla tulevaisuudessa hyvin hankalaa, mikäli valtionosuusjärjestelmää ei uudisteta vastaamaan kuntien nykyistä tehtäväkenttää – tämä työ on nyt VM:ssä päällä, mutta selvitysmiesten julkaiseman raportin perusteella ei rahoitukseen ole odotettavissa suuria muutoksia.

Työllisyyden hoito siirtyy kuntien vastuulle valtiolta vuoden 2025 alusta. Hankasalmi kuuluu Pohjoisen Keski-Suomen työllistämisalueeseen, jonka vetäjäkuntana on Äänekoski. Uudistus tuo toiminnan kehittämisen mahdollisuuksien ohella uusia vastuita ja riskejä kuntatalouteen, koska valtion palveluiden toteuttamiseen kunnille osoittama rahoitus on riittämätön.

Hankasalmi varautui tulevien vuosien haasteisiin ajoissa. Kunnan talouden tasapainotustoimet, joita vuodet 2019 ja 2020 valmisteltiin ja 2021 saatettiin sitten kokonaisuudessaan toimeen, olivat onnistuneita. Talouden kriisiytyminen vältettiin ja saatiin vuosina 2020-2023 kasvatettua edes pieni ylijäämäpuskuri taseeseen. Ja palveluja heikentämättä, mikä nyt näkyy myös positiivisesti väestön määrän kehitymisessä.

Käyttötalous on tällä hetkellä kunnassa tasapainossa ja vieraan pääoman määrä hallinnassa, mikä antaa mahdollisuuksia selvittää näillä näkymin vaikeimmista kuntatalouden vuosista 2026–2027. Tilinpäätökset niin vuodelta 2024 kuin kuluvaan valtuustokauden vuosilta luovat siis mahdollisuuksia kunnan menestymiseen myös tulevaisuudessa.

Väestömäärän kehityksessä syntyvyyden matala taso on huolestuttavin tekijä kunnan tulevaisuuden suhteen. Vuosi 2024 oli senkin suhteen positiivinen. Muuttoliikkeen kohdalla oltiin vuonna 2023 poikkeuksellisesti muuttovoittoisia – se tosin aiheutui silloin maahanmuutosta. Vuonna 2024 kehitys jatkui positiivisesti ja vain pieni muuttotappio syntyi. Tämä kehitys luo osaltaan vahvaa uskoa tulevaisuuteen.

Edeltäneiden vuosien merkittävät päätökset – koulukeskuksen rakentaminen ja Attendon kanssa tehty kauppa Päivärannasta ja terveyskeskuksesta ja niiden tilalle Attendon rakentamat uudet tilat – toivat suuria hallittuja vaikutuksia niin käyttötalouteen, lainakantaan, poistoihin, henkilöstöön kuin kunnan taseeseenkin.

Sote-kiinteistökokonaisuuden tasearvo oli yli 3 miljoonaa ja vanhan koulukeskuksen yli miljoona. Sote-kiinteistöistä saatiin yli 600.000 euron myyntivoitto ja koko kauppasumma kevensi osaltaan kunnan lainakannan kasvupaineita. Koulun kohdalla vanhan koulun tasearvo taas jouduttiin tuomaan vuositulokseen vuonna 2020 – ja tämä alaskirjaus heikensi vuoden 2020 tulosta, mutta se kyseisen vuoden tilinpäätöksessä kyettiin hyvin kattamaan. Kun vielä peruskorjasimme samalla Metsätähden palvelutalon, niin nyt rakennuskantamme on hyvässä kunnossa ja kunnan talous silti tasapainossa – tämä turvaa palveluja pitkälle tulevaisuuteen.

Hyvinvointialueen palveluverkko ja palvelujen tuottamista koskevat ratkaisut ovat kuitenkin suuressa roolissa kunnan elinvoimaisuudenkin kannalta. Tällä hetkellä ne eivät vielä suuria muutoksia Hankasalmen palveluihin olisi luomassa – mutta paljon on epävarmuuden peitossakin vielä, käytännössä mikä vain on mahdollista. Vuoden 2025 haasteena tulee olemaan sotekiinteistöjen yhtiöittäminen ja hyvinvointialueen kanssa neuvoteltavat uudet vuokrasopimukset niiden kohdalla.

Yhteenvetona voi todeta, että näköpiirissä olevat vuodet niin Hankasalmen kunnan, koko kuntatalouden, Suomen talouden sekä koko maailman talouden kannalta näyttävät hyvin huolestuttavilta.

Ennustettavuus jo pelkästään tulorahoituksen kohdalla on hyvin hankalaa. Ja toki kaikkea Venäjän hyökkäys Ukrainaan loi tilanteen, jota ei käytännössä ole osattu ennakoida ja siihen varautua – eikä sen kaikkia vaikutuksia pystytä vielääkään millään konkreettisella tasolla arvioimaan.

Edessämme on niin talouden, toimintojen kuin turvallisuuden kannalta yhä jatkuva kriisi ja epävarmuuden aika, jota USA:n kehitys Trumpin uudella presidenttikaudella osaltaan myös lisää.

1.2.10 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista

Kunnan lainakanta on muuhun kuntakenttään verrattuna pieni, mutta silti korkojen nousu aiheutti koulukeskuksen leasing-rahoituksen kohdalla Hankasalmellekin isoja haasteita vuonna 2023. Vuonna 2024 korkotaso kääntyi laskuun ja vuonna 2025 otetaan korkoriski leasing-rahoituksen kohdalla haltuun.

Vastuut kuntakonsernin ulkopuolelle eivät ole Hankasalmen kunnalle enää 2023 vuoden alusta suuri riski – koska sairaala Novan kustannukset siirtyvät uuden hyvinvointialueen vastuulle. Kunta on antanut takauksia vain omille konserniyhtiöilleen ja kunnan alueella toimiville vesiosuuskunnille. Näiden toiminnan ja talouden toteumaa on seurattava huolellisesti, mutta tällä hetkellä ei ole tiedossa ongelmia takausvastuiden suhteen.

Konsernin sisällä Koy Hankasalmen Haka vie läpi vuokratilojen vaiheittaista peruskorjausta. Yhtiö hakee lainoille kunnan takausta. Lähtökohtaisesti Haka tulee selviämään omista velvoitteistaan ja peruskorjaussuunnitelman toteuttamisen yhteydessä luovutaan liiallisesta kiinteistökannasta, joka pidemmän päälle olisi yhtiölle riski. Nämä kiinteistöt alaskirjataan hyvän kirjanpitolavan mukaisesti.

Pääosin henkilöstön saatavuus kunnan työ- ja virkasuhteisiin on ollut hyvä. Koulujen ja peruspalvelujen tilojen pitäisi investointien jälkeen olla nyt hyvässä – osin erinomaisessa kunnossa.

Vahinkoriskien kohdalla kunnan vakuutusturva kilpailutettiin vuoden 2021 aikana ja samalla arviotiin riskien kohtuullinen taso.

Kunnan valmiussuunnitelman päivitys tehdään vuoden 2025 kuluessa. Kuntien ja hyvinvointialueen valmiustoimi on saatu keskustelemaan keskenään,

mutta tässä yhteistyössä on vielä paljon kehitettävää. SECAPP-hälytysjärjestelmä on otettu kunnassa käyttöön.

Tilinpäätöksessä 2022 jouduttiin jo huomioimaan, että hyvinvointialue päätti muuttaa 2023 yksipuolisesti sairaanhoitopiiriin tilinpäätöstä vuodelta 2022 siten, että se peruu sairaanhoitopiiriin kirjanpitoon tehdyn peruspääoman alentamiskirjauksen. Hyvinvointialue toimii tässä vastoin sairaanhoitopiiriin lainvoimaista päätöstä. Peruspääoman alentamiskirjauksen korjaaminen ei ole mikään harkitsemattoman ja/tai harmittoman virheen korjaaminen tilinpäätöksessä, joka voitaisiin tehdä viranhaltijatyönä ja viedä tilinpäätöksen osana hyvinvointialueen päätöksentekijöille hyväksyttäväksi.

Kyseisellä ratkaisulla kumottiin siis hyvän hallinnon vastaisesti sairaanhoitopiiriin valtuuston lainvoimainen päätös. Hyvinvointialueella olisi ollut lainmukaisia keinoja saattaa asia korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi ylimääräisen muutoksenhaun kautta. Tuotakin mahdollisuutta se päätti vuonna 2023 käyttää.

Hankasalmen kunta lähes kaikkien muiden Keski-Suomen kuntien kanssa valitti hyvinvointialueen sairaanhoitopiiriä koskevasta tilinpäätöksestä hallinto-oikeuteen ja on antanut korkeimmalle hallinto-oikeudelle lausuntonsa hyvinvointialueen ylimääräisestä muutoksenhausta. Hallintotuomioistuinten käsittelyaikataulua on vaikea tällä hetkellä arvioida. Vuoden 2022 tilinpäätökseen kunta teki 485 000 euron pakollisen varauksen taseeseen.

Vuonna 2023 Keski-Suomen hyvinvointialue ilmoitti, ettei se maksa Keski-Suomen kuntien siltä laskuttamia sijoitettujen lasten varhaiskasvatusmaksuja, jotka vuonna 2023 voimassa olleella lainsäädännöllä kuuluivat silloin sijoittajahyvinvointialueen maksettaviksi. Hankasalmi noin kymmenen muun kunnan kanssa käynnisti asiasta Jyväskylän johtamana asiasta hallintoriita-asian – asian käsittely on yhä kesken.

Hyvän tilinpäätöstävän edellyttämän oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi on syytä antaa tieto myös keskeisistä oikeudenkäynneistä. Niitä on Hankasalmen kunnan osalta tällä hetkellä yksi hallinto-oikeudessa, joka koskee määräaikaisten työsuhteiden oikeellisuutta yhden opettajan osalta.

1.3 Selonteko kunnan sisäisen valvonnan järjestämisestä

Sisäisen valvonnan järjestäminen

Sisäisen valvonnan tarkoituksena on varmistaa, että kunnan toiminta on taloudellista ja tuloksellista.

Lisäksi sisäisellä valvonnalla varmistetaan, että päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa ja lain säännöksiä, viranomaisten ohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan, ja että omaisuus ja voimavarat turvataan. Sisäisen valvonnan järjestämisestä vastaa kunnanhallitus, joka valitsee kunnan hallintosäännön mukaisesti toimikaudekseen konserni- ja valvontajaoston valmistelevaan ja valvomaan mm. sisäisen valvonnan toteutumista.

Säännösten, määräysten ja päätösten noudattaminen

Kunnan hallintosäännössä määrätään kunnan päätöksenteko- ja kokousmenettelystä. Samoin hallintosäännön luku 10 määrittelee sisäisen valvonnan tehtävät niin kunnanhallituksen, konserni- ja valvontajaoston, lautakuntien kuin viranhaltijoiden osaltakin. Hallintosääntö on päivitetty vuoden 2021 alussa kunnanvaltuustossa.

Hallintosäännön mukaan valtuusto päättää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista kunnassa ja kuntakonsernissa. Valtuusto päättää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisen linjaukset, tavoitteet ja osa-alueet sekä niiden toimeenpano-, seuranta- ja arviointimenettelyt.

Sisäisen valvonnan ohjeessa määritetään sisäisen valvonnan vastuut ja talouden hoitoon kuuluva valvonta. Tämä ohje on taas päivitetty hallintosäännön valtuustokäsittelyn jälkeen keväällä 2021. Konserniohje ohjaa konsernihallinnon hoitamista. Ohjeiden mukaan toimimista on vielä terävöitettävä ja konserniohje otettava päivitykseen – nyt kun konsernirakenneemme hyvinvointialueuudistuksen myötä on muuttunut. Muutosta on kuitenkin lykätty vuoteen 2026, koska sote-kiinteistöjen yhtiöittämisratkaisut valmistellaan ensin ja asiantuntija-apuna siinä käytämme BDO:ta.

Toimielinten päätösten oikeellisuutta valvotaan siten, että toimielimen pöytäkirja on toimitettava kunnanhallitukselle ja viranhaltijan päätöspöytäkirja asianomaiselle toimielimelle. Delegoidun päätösvallan

osalta toimielin voi käyttää tarvittaessa otto-oikeutta ja päättää asiasta uudelleen. Delegoinneista lautakunnat ja kunnanhallitus päättävät vuodeksi kerrallaan, jolloin päätösvallan siirron aiheellisuus tulee säännöllisesti tarkasteltavaksi.

Tavoitteiden toteutuminen, varojen käytön valvonta, tuloksellisuuden arvioinnin pätevyys ja luotettavuus

Sisäisen valvonnan ohjausjärjestelmä perustuu kunnanhallituksen ohjeeseen sisäisen valvonnan hoitamisesta kunnan organisaatiossa. Ohjausjärjestelmässä keskeisiä toimintoja ovat strateginen- ja taloussuunnittelu, lautakuntien käyttösuunnitelmat sekä laskentajärjestelmä, pääkirjanpito, osto- ja myyntireskontra sekä palkkakirjanpito.

Vastuualueet toimittavat talouden seurantaraportit kunnanhallitukselle neljännesvuosittain. Valtuustoa informoidaan talouden kehittymisestä kunnanvaltuuston kokousten yhteydessä iltakouluissa ja seminaareissa. Toiminnallisten ja taloudellisten sekä strategisten tavoitteiden toteutumista käsitellään kunnanvaltuustossa tilinpäätöksen yhteydessä.

Kunnanhallitukselle viedään pääsääntöisesti kuukausittain tiedoksi talousarvion toteutuminen vastuualueittain sekä tuloslaskelma ja raportti maksuvalmiudesta.

Kaikilla esimiehillä on nykyisin suora mahdollisuus omalla työkoneellaan seurata alaisuudessaan olevan toiminnan taloudellisista kehitystä reaaliajassa, ja tämä on parantanut talouden seurantaa. Koulutusta talouden seurantaan tullaan järjestämään sekä sisäisesti että ulkoisesti tarpeen mukaan.

Riskienhallinnan järjestäminen

Konserni- ja valvontajaosto yhdessä kunnanjohtajan kanssa ohjaa kunnan riskienhallinnan järjestämistä.

Vahinkojen varalta kunnalla on meklaritoimisto Novumin hoidossa tapaturma- ja vahinkovakuutus ja kunnan vastuuvakuutus on vahvistettu. Riskienhallinta taas on osa päivittäistä toimintaa työpaikoilla. Kunkin vastuualueen on kartoitettava omat

rahoitus-, henkilöstö-, omaisuus- ja toimintariskit. Valmiussuunnitelman osalta ennen kaikkea sen rajapintoja hyvinvointialueen kanssa tarkastelua jatketaan vuonna 2025 – kehitysaskelia on otettu.

Vuonna 2018 päivitettiin dokumentoidusti kunnalle tietosuojariskeihin niiden hallintasuunnitelma ja koottiin asiakokonaisuus sähköisesti hallittavaan muotoon. Vuoden 2021 kuluessa samaan suunnitelmapohjaan luotiin tiedonhallintalain edellyttämät tiedonhallinnan prosessit. Tietosuojavastaava on kehittänyt prosessia sen jälkeen vuodesta 2022 lähtien kunnan omiin järjestelmiin. Vuonna 2025 tullaan hyväksymään kunnan tietosuojapolitiikka-asiakirja.

Työsuojelupäällikkö yhdessä työsuojelutoimikunnan kanssa valvoo työoloja kunnassa.

Sisäilmatyöryhmä puolestaan tarkastelee työtilojen ja -olojen turvallisuutta. Tarvittaessa sen johdolla teetetään sisäilmatutkimuksia, jotka ohjaavat tarvittaviin kunnostustoimenpiteisiin.

Omaisuuksien hankinnan, luovutuksen ja hoidon valvonta

Omaisuuksien hankinnan, luovutuksen ja hoidon valvonta perustuu mm. sisäisen valvonnan ohjeeseen ja hallintosääntöön. Toimielimet nimeävät vuosittain vastuualueellaan henkilöt, jotka ovat oikeutettuja hyväksymään laskuja sekä päättävät hankintavaltuuksien euromääräiset rajat viranhaltijoittain.

Valtionosuutta saavissa hankkeissa noudatetaan avustuspäätöksissä määrättyjä ehtoja.

Sopimustoiminta

Sopimusriskejä pyritään arvioimaan mahdollisimman kattavasti sopimusta valmisteltaessa. Erillinen sopimusten hallintajärjestelmää on luotu kunnan sähköisen arkistointijärjestelmän sisälle.

Tilivelvollisilla viran- ja toimenhaltijoilla on velvollisuus seurata sopimusehtojen noudattamista ja vanhentumisaikoja. Sopimuksissa on vuodesta 2018 lähtien pyritty varmistamaan se, että niihin liittyvät tietosuoja- ja kunnan valmiussuunnitelman

toteuttamiseen liittyvät seikat on sopimuksissa huomioitu.

Keskeiset johtopäätökset ja sisäisen valvonnan kehittäminen taloussuunnittelukaudella

Yhdessä valmistellut ja päätetyt toimintalinjaukset ovat keskeinen osa sisäisen valvonnan kehittämistä – esimiesten ja luottamushenkilöiden sitominen mukaan sisäisen valvonnan prosesseihin kehittää sinällään jo valvontaa.

Kaikkien vastuualueiden kohdalla sijaistamisen selkeys eri tehtäviin tulee varmistaa ja esimies-alaisvies-tinnän on toteuduttava hyvin esimerkiksi laskutukseen ja tukien hakuun liittyvissä tehtävissä. Pieni kunta on hyvinvointialueuudistuksen jälkeen entistä haavoittuvampi henkilöstömäärän suhteen – toisaalta tehtäväjako on parhaimmillaan saatavissa isoa organisaatiota selkeämmäksi.

1.4 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

Toimintakertomuksessa kuvataan niitä olosuhteita ja tapahtumia, jotka vaikuttavat siihen, millaiseksi tilikauden tulos ja taloudellinen asema muodostuvat.

Tilikauden tuloksen muodostumista kuvataan tuloslaskelmassa ja toiminnan rahoitusta kuvataan rahoituslaskelmassa.

Molempien laskelmien ja niistä laskettavien tunnuslukujen tehtävänä on osoittaa kunnan rahoituksen riittävyyttä. Rahoituslaskelmassa osoitetaan edelleen, miten investoinnit, sijoitukset ja lainanlyhennykset tulorahoituksen lisäksi muutoin rahoitetaan. Esitystasona toimintakertomuksessa käytetään tuhansia euroja. Laskelmiin otetaan vain ulkoiset tulot ja menot.

1.4.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen

Tuloslaskelmassa esitetään tilikaudelle kuuluvat tuotot ja kulut tuhansina euroina. Tilikaudelle jaksoitettujen tulojen riittävyys jaksoitettuihin menoihin osoitetaan tuloslaskelman välitulosten eli toimintakatteen, vuosikatteen ja tilikauden tuloksen avulla.

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Hyvinvointialueuudistuksen myötä jäsenkuntien tuli kattaa sairaanhoitopiirien kertyneet alijäämät vuoden 2022 loppuun mennessä, ennen kuin hyvinvointialueet aloittivat toimintansa. Kunta oli maksanut Keski-Suomen sairaanhoitopiiriin alijäämiä yli 1,2 miljoonaa euroa, kun maaliskuussa 2023 saapui tieto, että sairaanhoitopiiriin peruspääoman alentaminen perutaan ja jäsenkunnilta laskutetaan lisää 24 miljoonaa euroa. Kunnan osuus tästä on reilu 485 000 euroa. Maksua ei ole suoritettu, mutta se on kirjattu tullosvaikutteisesti vuodelle 2022 pakollisena varauksena. Vuosien 2023 ja 2024 aikana pakolliseen varaukseen ei ole tehty muutoksia tämän varauksen suhteen.

Tilinpäätöksen 2024 on tehty pakollinen varaus Niemisjärven entisen saha-alueen puhdistamiskuluista. Puhdistamiskulut 87 000 euroa on kirjattu satunnaisiin kuluihin. Satunnaisissa kuluissa on myös muita, vuonna 2024 toteutuneita ympäristön puhdistamiseen liittyviä kuluja noin 13 500 euroa. Vuodelle 2024 on myös kirjattu kahden rivitaloasunnon myyntitappioita noin 48 000 euroa.

Tilinpäätöksen laadinnan yhteydessä ei ole tehty tarkennuksia tai korjauksia edellisen tilikauden vertailutietoihin.

KUNNAN TULOSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

Ulkoiset tulot ja menot, 1000 euroa	2024	2023	Muutos
Toimintatuotot	4 175	4 215	-40
Toimintakulut	-16 225	-16 129	-96
Toimintakate	-12 050	-11 914	-136
Verotulot	10 183	9 804	379
Valtionosuudet	3 910	5 013	-1 103
Rahoitustuotot ja -kulut	182	182	0
Korkotuotot	44	43	1
Muut rahoitustuotot	253	234	19
Korkokulut	-95	-95	0
Muut rahoituskulut	-20		-20
Vuosikate	2 225	3 085	-860
Poistot ja arvonalentumiset	-1 612	-1 674	62
Satunnaiset erät	-100		-100
Tilikauden tulos	513	1 411	-898
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	513	1 411	-898

TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

Toimintatuotot/Toimintakulut, %	25,7	26,1
Toimintakate, euroa/asukas	-2 672	-2 620
Vuosikate/Poistot, %	138	184
Vuosikate, euroa/asukas	493	678
Asukasmäärä 31.12.	4 509	4 548

Tuloslaskelman tunnuslukujen selitteet

Toimintakate on toimintatuottojen ja -kulujen erotus, joka osoittaa verorahoituksen osuuden toiminnan kuluista.

Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista

$= 100 \cdot \text{Toimintatuotot} / (\text{Toimintakulut} - \text{Valmistus omaan käyttöön})$

Tunnusluku kuvaa maksurahoituksen osuutta toimintamenoista.

Vuosikate osoittaa tulo- ja meno-eroa, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen kateluku arvioitaessa tulo- ja meno-eroa. Perusoletus on, että mikäli vuosikate on siitä vähennettävien poistojen suuruinen, kunnan tulo- ja meno-ero on riittävä. Jos vuosikate on negatiivinen, on kunnan tulo- ja meno-ero heikko.

Vuosikate prosenttia poistoista

$= 100 \cdot \text{Vuosikate} / \text{Poistot ja arvonalentumiset}$

Kun vuosikatteen ja poistojen vertailussa tunnusluvun arvo on 100 %, oletetaan kunnan tulo- ja meno-eron olevan riittävä. Oletusta voidaan kuitenkin pitää pätevänä vain, jos poistot ja arvonalentumiset vastaavat kunnan keskimääräistä vuotuista investointitasoa. Investoinneilla tarkoitetaan tällöin poistonalaisten investointien omahankintamenoa, joka saadaan vähentämällä hankintamenoa valtionosuudet ja muut rahoitusosuudet.

Tilinpäätöksen liitetiedossa 11 on annettu selvitys suunnitelman mukaisten poistojen ja keskimääräisten poistonalaisten investointien vastaavuudesta.

Tulo- ja meno-ero on ylijäämäinen, kun vuosikate ylittää poistot, ja alijäämäinen, kun vuosikate alittaa poistot. Tulo- ja meno-eron voidaan katsoa olevan riittävä, jos poistot kattavat pitkällä aikavälillä keskimääräiset poistonalaiset investoinnit.

Vuosikate euroa/asukas

Vuosikate asukasta kohden on tulo- ja meno-eroa riittävyyden arvioinnissa käytetty tunnusluku. Kuntakohdainen tavoitearvo tunnusluvulle saadaan jakamalla edellä mainittu keskimääräinen vuotuinen investointitaso asukasmäärällä. Keskimääräistä, kaikkia kuntia koskevaa tavoitearvoa ei voida asettaa. Kuntien välisissä vertailuissa on otettava huomioon erot veroprosenteissa sekä eroja toimintojen organisointi ja palvelutoiminnan laajuus. Asukasmääränä käytetään asukaslukua tilikauden lopussa.

Tilikauden tulos on tilikaudelle jaksotettujen tulojen ja menojen erotus, joka lisää tai vähentää kunnan omaa pääomaa. Tilikauden tulokseen saattaa olennaisesti vaikuttaa satunnaiset tuotot tai kulut, mistä syystä tulo- ja meno-eron riittävyyden arviointia ei voida määritellä sen perusteella.

Tilikauden tuloksen jälkeen esitettävät erät ovat poisto- ja tuloksenkäsittelyeriä. Ylijäämäinen tilikauden tulos liitetään seuraavassa tilinpäätöksessä edellistä vuosilta kertyneeseen ylijäämään. Tilikauden tuloksen käsittelystä on tässä toimintakertomuksessa oma varsinainen lukunsa.

1.4.2 Toiminnan rahoitus

Toiminnan rahoitusta tilikauden aikana tarkastellaan rahoituslaskelman ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Rahoituslaskelma kertoo kunnan rahoitusasemassa tilikaudella tapahtuneet muutokset kuten sijoitukset ja lainakannan muutokset. Rahoituslaskelma kertoo, lisääntyivätkö vai vähenivätkö kunnan rahavarat toiminnasta ja investoinneista johtuen. Kunnan rahoituslaskelma esitetään tuhansina euroina.

KUNNAN RAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

1000 euroa	2024	2023	Muutos
Toiminnan rahavirta	2 258	3 099	-841
Vuosikate	2 225	3 085	-860
Satunnaiset erät	-100		-100
Tulorahoituksen korjauserät	133	14	119
Investointien rahavirta	-1 644	-990	-654
Investointimenot	-1 675	-1 118	-557
Rahoitusosuudet investointimenoihin	13	121	-108
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	18	7	11
Toiminnan ja investointien rahavirta	614	2 109	-1 495
Rahoituksen rahavirta			
Antolainauksen muutokset	-1	-9	8
Antolainasaamisten lisäykset	-1	-9	8
Lainakannan muutokset	-588	-581	-7
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-588	-581	-7
Muut maksuvalmiuden muutokset	-276	-1 995	1 719
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-1	-73	72
Vaihto-omaisuuden muutos		1	-1
Saamisten muutos	-124	316	-440
Korottomien velkojen muutos	-151	-2 239	2 088
Rahoituksen rahavirta	-865	-2 585	1 720
Rahavarojen muutos	-251	-476	225
Rahavarojen muutos	-251	-476	225
Rahavarat 31.12.	3 328	3 579	-251
Rahavarat 1.1.	3 579	4 055	-476

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta	12 817	10 236
Investointien tulorahoitus, %	134	309
Lainanhoitokate	3,4	4,7
Kassan riittävyys, pv	65	73
Asukasmäärä 31.12.	4 509	4 548

Rahoituslaskelman tunnuslukujen selitteet

Investoinnit

Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä, €

Toiminnan ja investointien positiivinen (yliäämäinen) rahavirta määrä ilmaisee sen, kuinka paljon rahavirasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen ja negatiivinen (alijäämäinen) rahavirta määrä ilmaisee sen, että menoja joudutaan kattamaan joko olemassa olevia kassavaroja vähentämällä taikka ottamalla lisää lainaa.

Toiminnan ja investointien rahavirta -välituloksen tilinpäätösvuoden ja neljän edellisen vuoden kertymän avulla voidaan seurata investointien omarahoituksen toteutumista pitemmällä aikavälillä. Omarahoitusvaatimus täyttyy, jos kertymä viimeksi päättyneenä tilinpäätösvuonna on positiivinen. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi.

Investointien tulorahoitus, %

$= 100 \cdot \text{Vuosikate} / \text{Investointien omahankintameno}$

Investointien tulorahoitus -tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulorahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, mikä on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynnillä, lainalla tai rahavarojen määrää vähentämällä.

Investointien omahankintamenolla tarkoitetaan rahoituslaskelman investointimenoja, joista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet.

Lainanhoito

Laskennallinen lainanhoitokate

$= (\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Laskennalliset lainanlyhennykset})$

Lainanhoitokate kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun.

Luotettavan kuvan kunnan lainanhoitokyvystä saa tarkastelemalla tunnuslukua useamman vuoden jaksolla. Kunnan lainanhoitokyky on hyvä, kun tunnusluvun arvo on yli 2, tyydyttävä kun tunnusluku on 1–2 ja heikko kun tunnusluvun arvo jää alle yhden. Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan kunnan omaisuutta tai vähentämään rahavaroja.

Lainanhoitokate

$= (\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Lainanlyhennykset})$

Lainanhoitokate kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun.

Maksuvalmius

Kassan riittävyys (pv)

$= 365 \text{ pv} \times \text{Rahavarat } 31.12. / \text{Kassasta maksut tilikaudella}$

Kunnan maksuvalmiutta kuvataan kassan riittävyytenä päivissä. Tunnusluku ilmaisee, monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa kunnan rahavaroilla. Rahavaroihin lasketaan rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset.

1.5 Rahoitusasema ja sen muutokset

Kunnan rahoituksen rakennetta kuvataan taseen ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Rahoitusasemassa tilikaudella tapahtuneet muutokset kuten sijoitukset, pääoman lisäykset ja palautukset käyvät ilmi rahoituslaskelmasta. Tarkemmin eritelty, sentin tarkkuudella laadittu tase esitetään osassa 3 Tilinpäätöslaskelmat.

KUNNAN TASE JA SEN TUNNUSLUVUT

1000 euroa

VASTATTAVAA
OMA PÄÄOMA

	2024	2023	Muutos
OMA PÄÄOMA	21 257	20 744	513
Peruspääoma	18 331	18 331	0
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	2 413	1 002	1 411
Tilikauden ylijäämä	513	1 411	-898

PAKOLLISET VARAUKSET

PAKOLLISET VARAUKSET	572	485	87
Muut pakolliset varakset	572	485	87

TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT

TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	17	18	-1
Muut toimeksiantojen pääomat	17	18	-1

VIERAS PÄÄOMA

VIERAS PÄÄOMA	6 418	7 158	-740
Pitkäaikainen	3 631	4 219	-588
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	3 169	3 757	-588
Liittymismaksut ja muut velat	462	462	0
Lyhytaikainen	2 787	2 939	-152
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	588	581	7
Ostovelat	769	936	-167
Muut velat	159	168	-9
Siirtovelat	1 271	1 254	17

VASTATTAVAA YHTEENSÄ

VASTATTAVAA YHTEENSÄ	28 264	28 405	-141
----------------------	--------	--------	------

KUNNAN TASE JA SEN TUNNUSLUVUT

1000 euroa

VASTATTAVAA
OMA PÄÄOMA

	2024	2023	Muutos
Peruspääoma	21 257	20 744	513
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	18 331	18 331	0
Tilikauden ylijäämä	2 413	1 002	1 411
	513	1 411	-898

PAKOLLISET VARAUKSET

	572	485	87
Muut pakolliset varakset	572	485	87

TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT

	17	18	-1
Muut toimeksiantojen pääomat	17	18	-1

VIERAS PÄÄOMA

	6 418	7 158	-740
Pitkäaikainen	3 631	4 219	-588
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	3 169	3 757	-588
Liittymismaksut ja muut velat	462	462	0
Lyhytaikainen	2 787	2 939	-152
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	588	581	7
Ostovelat	769	936	-167
Muut velat	159	168	-9
Siirtovelat	1 271	1 254	17

VASTATTAVAA YHTEENSÄ

	28 264	28 405	-141
--	---------------	---------------	-------------

TASEEN TUNNUSLUVUT

Omavaraisuusaste, %	75,2	73,0
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	33,7	37,6
Kertynyt yli-/alijäämä, 1000 €	2 926	2 413
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	649	531
Lainakanta 31.12., 1000 €	3 757	4 338
Lainakanta 31.12., €/asukas	833	954
Lainat ja vuokravastuut 31.12., 1000 €	22 710	25 745
Lainat ja vuokravastuut 31.12., €/asukas	5 037	5 661
Lainasaamiset, 1000 €		
Asukasmäärä 31.12.	4 509	4 548

KUNNAN LAINAKANTA, 1000 €

	2024	2023
Pitkäaikaiset lainat	3 757	4 338
Lyhytaikaiset lainat, kuntatodistuseläin		
Korollinen vieras pääoma	3 757	4 338

Taselaskelman tunnuslukujen selitteet

Taseesta laskettavat tunnusluvut kuvaavat kunnan omavaraisuutta, rahoitusvarallisuutta ja velkaisuutta.

Omavaraisuusaste, %

$= 100 * (\text{Oma pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Kaavassa koko pääoma tarkoittaa taseen vastattavien loppusummaa. Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää 70 %:n omavaraisuutta. 50 %:n tai sitä alempi omavaraisuusaste merkitsee kuntataloudessa merkittävän suurta velkarasitetta.

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

$= 100 * (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$

Tunnusluku kertoo, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Tunnusluvun osoittajaan merkitään tarkasteluvuoden tilinpäätöksen koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakkomaksuilla. Käyttötulot muodostuvat tilikauden toimintatuotoista, verotuloista ja kuntatalouden valtionosuuksista.

Suhteellinen velkaantuneisuus on omavaraisuusastetta käyttökelpoisempi tunnusluku kuntien välisessä vertailussa, koska pysyvien vastaavien hyödykkeiden ikä, niiden arvostus tai poistomenetelmä ei vaikuta tunnusluvun arvoon. Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella.

Kertynyt ylijäämä (alijäämä)

$= \text{Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)} + \text{Tilikauden ylijäämä (alijäämä)}$

Luku osoittaa, paljonko kunnalla on kertynyttä ylijäämää tulevien vuosien liikkumavarana, taikka paljonko on kertynyttä alijäämää, joka on katettava tulevina vuosina.

Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas

$= [\text{Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)} + \text{Tilikauden ylijäämä (alijäämä)}] / \text{Asukasmäärä}$

Luku osoittaa asukaskohtaisen kertyneen ylijäämän tai katettavan kertyneen alijäämän määrän. Asukasmääränä käytetään tilinpäätösvouden päättymispäivän mukaista kunnan asukasmäärää.

Lainakanta 31.12.

$= \text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat})$

Kunnan lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa. Lainakantaan lasketaan koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakoina sekä osto-, siirto- ja muilla veloilla.

Lainat euroa/asukas

Asukaskohtainen lainamäärä lasketaan jakamalla edellä mainittu lainakanta tilinpäätösvouden päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä.

Lainat ja vuokravastuut 31.12.

$= \text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat}) + \text{Vuokravastuut}$

Lainat ja vuokravastuut saadaan lisäämällä lainakantaan vuokravastuiden määrä. Vuokravastuiden määrä huomioidaan liitetiedoissa ilmoitetun mukaisena.

Lainat ja vuokravastuut, €/asukas

Asukaskohtainen tunnusluku lasketaan jakamalla edellä mainittu lainojen ja vastuiden määrä tilinpäätösvouden päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä.

Lainasaamiset 31.12.

$= \text{Sijoituksiin merkityt joukkovelkakirjalainasaamiset ja muut lainasaamiset}$

Lainasaamisilla tarkoitetaan pysyviin vastaaviin merkittyjä antolainoja kunnan omistamien ja muiden yhteisöjen investointien rahoittamiseen.

1.6 Kokonaistulot ja -menot

Kokonaistulo ja -meno -käsitteet kattavat laskel-
massa varsinaisen toiminnan ja investointien tulot ja
menot sekä rahoitustoiminnan rahan lähteet ja käy-
tön.

KUNNAN KOKONAISTULOT JA -MENOT 2024

ulkoiset tulot ja menot, 1000 euroa

TULOT			MENOT		
		%			%
Toiminta			Toiminta		
Toimintatuotot	4 175	22,5 %	Toimintakulut	16 225	87,4 %
Verotulot	10 183	54,8 %	-Valmistus omaan käyttöön		
Valtionosuudet	3 910	21,0 %	Korkokulut	95	0,5 %
Korkotuotot	44	0,2 %	Muut rahoituskulut	20	0,1 %
Muut rahoitustuotot	253	1,4 %	Satunnaiset kulut	100	0,5 %
Satunnaiset tuotot			Tulorahoituksen korjauserät		
Tulorahoituksen korjauserät			Pakollisten varausten muutokset		
- pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot		0,0 %	-Pakollisten varausten lisäys/vähennys	-78	-0,4 %
Investoinnit			-Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustappiot	-48	-0,3 %
Rahoitusosuudet investointimenoihin	13	0,1 %	Investoinnit		
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	18	0,1 %	Investointimenot	1 675	9,0 %
Rahoitustoiminta			Rahoitustoiminta		
Antolainasaamisten vähennykset			Antolainasaamisten lisäykset	1	
Pitkäaikaisten lainojen lisäys			Pitkäaikaisten lainojen vähennys	581	3,1 %
Lyhytaikaisten lainojen lisäys			Lyhytaikaisten lainojen vähennys		
Oman pääoman lisäykset			Oman pääoman vähennykset		
Kokonaistulot yhteensä	18 596	100 %	Kokonaismenot yhteensä	18 571	100 %

1.7 Kuntakonsernin toiminta ja talous

1.7.1 Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisällyvistä yhteisöistä

Hankasalmen kunta on jäsenenä seuraavissa tytäryhteisöissä, kuntayhtymissä sekä osakkuusyhteisöissä:

Tytäryhteisöt

Kiinteistö Oy Hankasalmen Haka
Kiinteistö Oy Hankasalmen Somerinkulma
Kiinteistö Oy Hankasalmen Virastotalo
Kiinteistö Oy Vuokrahanka

(Kiinteistö Oy Hankasalmen Vuokratalo on sulautunut Kiinteistö Oy Hankasalmen Hakaan 1.1.2018)

Kuntayhtymät

Keski-Suomen Liitto
Jyväskylän koulutuskuntayhtymä
Sateenkaaren koulun kuntayhtymä

Sateenkaaren koulun kuntayhtymän perussopimus on allekirjoitettu 18.10.2022, yhdistelty konserniin v. 2022.

Osakkuusyhteisöt

Asunto Oy Hankasalmen Petäjärinta
Asunto Oy Säkinmäen Kuusirinne
Kiinteistöosakeyhtiö Kuuhankavesi

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty tytäryhteisöt sekä kuntayhtymät, osakkuusyhteisöjä ei ole yhdistelty.

1.7.2 Konsernin toiminnan ohjaus

Kunnanvaltuusto on hyväksynyt konserniohjeet 22.3.2010. Konserniohjeisiin sisältyy ohjeistus tytäryhtiöiden säännöllisestä raportoinnista kunnanhallitukselle. Kunnan helmikuussa 2021 hyväksytyssä hallintosäännössä konserniohjauksesta määritellään luvussa 4. Kunnan konsernijohtoon kuuluvat kunnanhallitus, kunnanhallituksen konserniohjauksen sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan jaosto, kunnanjohtaja ja kiinteistöjohtaja.

Konsernin tytäryhtiöille on vuoden 2024 talousarviossa asetettu taloudelliset tavoitteet.

1.7.3 Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat

Hankasalmen kunnan 100 prosenttisesti omistamia tytäryhteisöjä ovat Kiinteistö Oy Hankasalmen Haka ja Kiinteistö Oy Hankasalmen Somerinkulma. Muita tytäryhteisöjä ovat Kiinteistö Oy Hankasalmen virastotalo ja Kiinteistö Oy Vuokrahanka.

Kiinteistö Oy Hankasalmen Hakalla asuntojen määrä on 252 kpl:ta. Vuonna 2024 asuntojen fyysinen käyttöaste oli 86,2 %. Pitkäaikaista lainaa yhtiöllä oli 2,17 M€ (rahoituslaitoksilta 1,61 M€ ja kunnalta 0,55 M€). Taseen loppusumma on 3,76 M€. Yhtiö on suorittanut lainanlyhennykset suunnitellusti ja tehnyt poistot suunnitelman mukaisesti.

Kiinteistö Oy Hankasalmen Hakan kiinteistönhoitopalvelut tuotetaan kokonaan kunnan tuottamina palveluina. Kiinteistö Oy Hankasalmen Hakalta ei ole peritty korkoa vuonna 2024 kunnan myöntämistä lainoista.

Kiinteistö Oy Hankasalmen Somerinkulma käsittää asuin- ja liikehuoneistoja. Yhtiön toiminnassa ei ole ollut muutoksia tai niiden valmisteluja vuoden 2024 aikana.

Kiinteistö Oy Hankasalmen Virastotalon yhtiö käsittää käytännössä kunnanviraston rakennuksen tilat. Virastotalon kolmannen kerroksen kahteen huoneeseen tehtiin vesivahinkokorjaukset.

Kiinteistö Oy Vuokrahangalla on asuntoja 14. Vuokratuotot ovat toteutuneet jo pitkään aina laaditun talousarvion mukaisena. Yhtiö on velaton.

1.7.4 Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Koronan ja sodan vuoksi materiaalikustannukset nousivat merkittävästi ja se vaikutti Hakan kassatilanteeseen negatiivisesti. Kassavajeen vuoksi peruskorjaukset jouduttiin siirtämään vuodelle 2025. Peruskorjaukset viedään läpi pääsääntöisesti kuntoarvion mukaisessa järjestyksessä ja aikataulussa, mutta sisältöä kevennetään hallitusti. Suunnitelman ehdotuksen mukaisesti on tulevaisuudessa tarkoitus peruskorjata 120 asuntoa. 44 asuntoa on poistettu käytöstä ja kirjanpitoon on tehty asianmukaiset alaskirjaukset. Toimenpiteet nostavat hiukan asuntojen vuokria peruskorjausten kautta, mutta vastaavasti asumisen laatu paranee.

Näillä toimenpiteillä pyritään nostamaan Hakan kiinteistökannan vuokrausastetta.

Osakkuusyhteisöt koostuvat kunnan taseessa pienistä asunto-osakeyhtiöistä, joissa kunnalla on 1–2 vuokra-asuntokohdetta omistuksessaan. Kunnan strategiassa linjataan omistajapoliittiseksi linjaukseksi, että tämä osa omistuksesta pyritään mahdollisuuksien rajoissa myymään.

1.7.5 Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä

Kunnan tilintarkastaja toimii tilintarkastajana myös kunnan merkittävimmissä tytäryhteisöissä. Tämä on keskeinen osa ulkoisen valvonnan järjestämistä konsernitasolla. Eri kiinteistöyhtiöihin nimettyjä kunnan edustajia on kuultu tarpeen mukaan. Yhtiöiden toiminnasta on tarvittaessa informoitu kunnanjohtajaa.

Tytäryhteisöjen toimintaa seurataan tilinpäätösasiakirjoista ja tarvittaessa pyydetään lisäselvityksiä. Konserniohjeilla on luotu yhdenmukaista käytäntöä tytäryhteisöjen toimintaan.

Toimivallan ja vastuunjako konserniohjauksessa

Kunnan konsernijohtoon kuuluvat kunnanhallitus, kunnanhallituksen konserniohjauksen sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan jaosto, kunnanjohtaja ja kiinteistöjohtaja. Konsernijohtoon tehtävät ja toimivallan jako on määritelty päivitetystä kunnan hallintosäännön 20 §:ssä.

Ohjeiden anto kunnan edustajille tytäryhteisöissä

Kunnanhallitus nimeää edustajat tytäryhtiöiden yhtiökokouksiin. Konserniohjauksen sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan jaosto vastaa tytäryhteisöjen hallitusten jäsenten nimitysprosessista, nimeää kunnan ehdokkaat tytäryhteisöjen hallituksiin sekä antaa yhtiökokousedustajille omistajaohjauksen edellyttämät toimintaohjeet.

Vuodesta 2009 lähtien kunnanjohtaja on nimetty yhtiökokousedustajaksi merkittävimpiin tytäryhteisöihin. Kunnanjohtaja on raportoinut yhtiökokouksen päätöksistä kunnanhallitusta. Kunnanjohtajan tehtävänä on toimia konsernin johtajana ja aktiivisella omistajaohjauksella myötävaikuttaa ohjattavikseen määrättyjen yhtiöiden hallintoon ja toimintaan. Kiinteistöjohtajan tehtävänä on aktiivisella johtamisella myötävaikuttaa johdettavikseen tai ohjattavikseen määrättyjen yhtiöiden hallintoon ja toimintaan.

1.7.6 Konsernin tilinpäätös ja sen tunnusluvut

KONSERNIN TULOSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

1000 euroa	2024	2023	Muutos
Toimintatuotot	8 009	7 974	35
Toimintakulut	-20 947	-20 819	-128
Toimintakate	-12 938	-12 845	-93
Verotulot	10 111	9 734	377
Valtionosuudet	5 435	6 453	-1 018
Rahoitustuotot ja -kulut	157	173	-16
Korkotuotot	115	125	-10
Muut rahoitustuotot	266	251	15
Korkokulut	-185	-182	-3
Muut rahoituskulut	-39	-21	-18
Vuosikate	2 765	3 515	-750
Poistot ja arvonalentumiset			
Suunnitelman mukaiset poistot	-2 049	-2 149	100
Arvonalentumiset	-388	-116	-272
Satunnaiset erät	-100		-100
Tilikauden tulos	228	1 250	-1 022
Tilinpäätössiirrot			0
Laskennalliset verot	71	42	29
Vähemmistöosuudet	-6	10	-16
Tilikauden ylijäämä	293	1 302	-1 009
KONSERNITULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2024	2023	
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	38,2	38,3	
Toimintakate, euroa/asukas	-2 869	-2 824	
Vuosikate/Poistot, %	113,5	155,2	
Vuosikate, euroa/asukas	613	773	
Asukasmäärä 31.12.	4 509	4 548	

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

1000 euroa	2024	2023	Muutos
Toiminnan rahavirta	2 794	3 534	-740
Vuosikate	2 765	3 515	-750
Satunnaiset erät	-100		-100
Tulorahoituksen korjauserä	129	19	110
Investointien rahavirta	-1 606	-955	-651
Investointimenot	-1 642	-1 081	-561
Rahoitusosuudet investointimenoihin	13	121	-108
Pysyvien vastaavien luovutustulot	23	5	18
Toiminnan ja investointien rahavirta	1 188	2 579	
Rahoituksen rahavirta	-1 431	-2 679	1 248
Antolainojen muutokset	-1	-9	8
Antolainojen lisäykset	-1	-9	8
Lainakannan muutokset	-1 000	-995	-5
Pitkäaikaisten lainojen muutos	-975	-868	-107
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-25	-127	102
Oman pääoman muutokset		1	-1
Muut maksuvalmiuden muutokset	-430	-1 676	1 246
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutos	-90	53	-143
Vaihto-omaisuuden muutos	-1	1	-2
Saamisten muutos	315	663	-348
Korottomien velkojen muutos	-654	-2 393	1 739
RAHAVAROJEN MUUTOS	-243	-100	-143
Rahavarat 31.12	4 251	4 495	-244
Rahavarat 1.1.	4 494	4 595	-101
RAHAVAROJEN MUUTOS	-243	-100	-143
KONSERNIN RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	224	2023	
Toiminnan ja investointien rahavirtojen kertymä 5 vuodelta	12 907	7 091	
Investointien tulorahoitus, %	169,7	366,1	
Laskennallinen lainanhoitokate	15,9	20,3	
Kassan riittävyys, pv	65	72	
Asukasmäärä 31.12.	4 509	4 548	

KONSERNIN TASE JA SEN TUNNUSLUVUT

1000 euroa

	2024	2023	Muutos
VASTAAVAA			
PYSYVÄT VASTAAVAT	26 069	26 851	-782
Aineettomat hyödykkeet	14	10	4
Aineettomat oikeudet	13	9	4
Muut pitkävaikutteiset menot	1	1	0
Aineelliset hyödykkeet	25 266	25 988	-722
Maa- ja vesialueet	1 773	1 763	10
Rakennukset	16 869	18 287	-1 418
Kiinteät rakenteet ja laitteet	5 109	4 606	503
Koneet ja kalusto	451	581	-130
Muut aineelliset hyödykkeet	4	4	0
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	1 060	747	313
Sijoitukset	789	853	-64
Osakkuusyhtiöosuudet	173	315	-142
Muut osakkeet ja osuudet	547	469	78
Muut lainasaamiset	69	69	0
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	79	118	-39
VAIHTUVAT VASTAAVAT	5 428	5 646	-218
Vaihto-omaisuus	37	36	1
Saamiset	1 140	1 115	25
Pitkäaikaiset saamiset	87	120	-33
Lyhytaikaiset saamiset	1 053	995	58
Rahoitusarvopaperit	2 131	203	1 928
Rahat ja pankkisaamiset	2 120	4 292	-2 172
VASTAAVAA YHTEENSÄ	31 576	32 615	-1 039

1000 euroa	2024	2023	Muutos
VASTATTAVAA			
OMA PÄÄOMA	21 103	20 810	293
Peruspääoma	18 331	18 331	0
Arvonkorotusrahasto			
Muut omat rahastot	1 047	1 047	0
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	1 432	130	1 302
Tilikauden ylijäämä	293	1 302	-1 009
VÄHEMMISTÖOSUUDET	553	548	5
PAKOLLISET VARAUKSET	572	485	87
Muut pakolliset varaukset	572	485	87
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	160	291	-131
VIERAS PÄÄOMA	9 188	10 481	-1 293
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	5 123	6 093	-970
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	371	371	0
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	917	936	-19
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	2 777	3 081	-304
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	31 576	32 615	-1 039
KONSERNITASEEN TUNNUSLUVUT	2024	2023	
Omavaraisuusaste, %	69	65	
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	39	43	
Kertynyt yli-/alijäämä, 1000 €	1 725	1 432	
Kertynyt yli-/alijäämä, euroa/asukas	383	315	
Konsernin lainakanta 31.12., 1000 €	6 040	7 029	
Konsernin lainakanta, euroa/asukas	1 340	1 546	
Lainat ja vuokravastuut 31.12., 1000 €	25 668	29 081	
Lainat ja vuokravastuut 31.12., €/asukas	5 693	6 394	
Kunnan asukasmäärä 31.12.	4 509	4 548	

Konsernin tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja taseen tunnusluvut lasketaan samoin perustein kuin vastaavat kunnan tunnusluvut. Tunnuslukujen selitteet löytyvät kohdista 1.4.1., 1.4.2. ja 1.5.

Keskeiset liitetiedot

Toimintakertomuksessa annetaan tietoja sellaisista kunnan talouteen ja konsernitilinpäätökseen liittyvistä olennaisista asioista, joista ei tehdä selkoa tuloslaskelmassa, taseessa tai rahoituslaskelmassa. Tilinpäätöksen liitetiedot täydentävät laskelmien muodossa esitettyä tilinpäätösinformaatiota oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi kunnan ja kuntakonsernin toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Tilinpäätöksen liitetiedot esitetään kokonaisuudessaan luvussa 4.

1.8 Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet

1.8.1 Asiaa koskeva sääntely

Kuntalain mukaan kunnanhallituksen on tehtävä toimintakertomuksessa esitys tilikauden tuloksen

käsittelystä. Jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää, toimintakertomuksessa on tehtävä selkoa talouden tasapainotuksen toteutumisesta tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyydestä talouden tasapainottamiseksi.

1.8.2 Tilikauden tuloksen käsittely

Kunnanhallituksen esittely tuloksen käsittelystä

Kunnanhallituksen on KuntaL 115 § mukaan toimintakertomuksessa tehtävä esitys tilikauden tuloksen käsittelystä. Tilikauden tuloksella tarkoitetaan kunnan tuloslaskelmasta ilmenevää tulosta ennen varauksia ja rahastosiirtoja. Ylijäämäinen tilikauden tulos voidaan siirtää varauksiin, rahastoida tai siirtää muuhun vapaaseen pääomaan.

Kunnanhallitus esittää tilikauden 1.1.-31.12.2024 tuloksen käsittelystä seuraavaa:

- tilikauden ylijäämä 512 851,03 euroa siirretään taseen omaan pääomaan kohtaan edellisten tilikausien yli-/alijäämä.

2 Talousarvion toteutuminen

2.1 Seuranta koskeva sääntely

Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota. Toteutumisvertailussa seurattavia asioita ovat toiminnallisten tavoitteiden, määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen. Toteutumisvertailusta on lisäksi käytävä ilmi, ovatko menot, tulojen lisäksi, muutoin rahoitettu talousarviossa määrättyllä tavalla. Muulla rahoituksella tarkoitetaan rahavarojen käyttöä ja muita maksuvalmiuden muutoseriä rahoituslaskelmassa.

2.2 Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

2.2.1 Keskusvaalilautakunta

Keskusvaalilautakunta vastaa vaalien järjestämisestä huolehtimalla vaalien valmistelutoimenpiteistä, ennakkoäänestyksen järjestämisestä ja ennakkoäänestysasiakirjojen tarkastamisesta. Varsinaisen

äänestyspäivän äänestyksen järjestämisestä vastaavat vaalilautakunnat keskusvaalilautakunnan ohjauksesta. Kunta- ja aluevaaleissa keskusvaalilautakunta huolehtii lisäksi ennakkoäänien laskennasta ja kaikkien äänien tarkastuslaskennasta. Kuntavaaleissa keskusvaalilautakunta huolehtii myös ehdokashakemusten vastaanotosta ja tarkastamisesta, ehdokaslistojen yhdistelmän laatimisesta, vaalien tuloksen vahvistamisesta ja tiedottamisesta.

Taloudellisten tavoitteiden ja talousarvion toteutuminen

Äänestysaluejako ja vaalilautakuntien määrä on säilynyt ennallaan (Asema, Kirkonkylä, Niemisjärvi). Vuonna 2024 järjestettiin presidentinvaalit sekä europarlamenttivaalit. Keskusvaalilautakunnan toiminta kyettiin järjestämään talousarvion puitteissa.

Vuonna 2025 järjestetään alue- ja kuntavaalit.

KESKUSVAALILAUTAKUNTA (1 000 euroa)	TP 2022	TP 2023	Alkuperäinen TA 2024	TA 2024 muutokset	TA 2024	TP 2024	Poikkeama euroa	TA-TP %
Myyntituotot			25		25	18	-7	-28,0 %
Maksutuotot								
Tuet ja Avustukset	10	9				9	9	
Muut toimintatuotot								
TOIMINTATUOTOT	10	9	25		25	27	2	8,0 %
Henkilöstökulut	16	20	38		38	36	-2	-5,3 %
Palvelujen ostot	2	3	6		6	7	1	16,7 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		1				1	1	
Avustukset								
Muut toimintakulut			1		1			
TOIMINTAKULUT	18	24	45		45	44	-1	-2,2 %
TOIMINTAKATE	-8	-15	-20		-20	-17	3	-15,0 %

2.2.2 Tarkastuslautakunta

Valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan toimikautaan vastaavien vuosien hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämistä varten. Lisäksi valtuusto valitsee hallinnon ja talouden tarkastamista varten yhden tai useamman tilintarkastajan (JHTT-tilintarkastaja/tilintarkastusyhteisö).

Tilintarkastuspalvelut kunta ostaa valtuuston päätöksen perustuen tilintarkastusyhteisö Talvea Oy:ltä. Vastuunalaisena tilintarkastajana toimii HT, JHT Jukka Vuorio.

Tilintarkastajan tehtävänä on tarkastaa kunkin tilikauden hallinto, kirjanpito ja tilinpäätös hyvää tilintarkastustapaa noudattaen. Tarkastuslautakunnan

tehtävänä on seurata tilintarkastajan tarkastussuunnitelman toteutumista, valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioida, miten valtuuston tilikaudelle asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat toteutuneet.

Taloudellisten tavoitteiden ja talousarvion toteutuminen

Tarkastuslautakunta esittää toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden osalta arvionsa kunnanvaltuustolle erikseen laadittavassa arviointikertomuksessa vuodelta 2024. Tarkastuslautakunnan talouden toteuma oli talousarvion mukainen.

TARKASTUSLAUTAKUNTA (1 000 euroa)	TP 2022	TP 2023	Alkuperäinen TA 2024	TA 2024 muutokset	TA 2024	TP 2024	Poikkeama TA-TP euroa %	
Myyntituotot								
Maksutuotot								
Tuet ja Avustukset								
Muut toimintatuotot								
TOIMINTATUOTOT								
Henkilöstökulut	9	20	9		9	8	-1	-11,1 %
Palvelujen ostot	18	3	21		21	20	-1	-4,8 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		1						
Avustukset								
Muut toimintakulut								
TOIMINTAKULUT	27	24	30		30	28	-2	-6,7 %
TOIMINTAKATE	-27	-24	-30		-30	-28	2	-6,7 %

2.2.3 Kunnanhallitus

KUNNANHALLITUS (1 000 euroa)	TP 2022	TP 2023	Alkuperäinen TA 2024	TA 2024 muutokset	TA 2024	TP 2024	Poikkeama euroa	TA-TP %
Myyntituotot	98	152	55	37	92	87	-5	-5,4 %
Maksutuotot								
Tuet ja Avustukset	125	257	133	48	181	205	24	13,3 %
Muut toimintatuotot	27	27	1		1	3	2	200,0 %
TOIMINTATUOTOT	250	436	189	85	274	295	21	7,7 %
Henkilöstökulut	855	1 178	1 132	-5	1 127	1 135	8	0,7 %
Palvelujen ostot	722	614	643	-53	590	715	125	21,2 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	40	42	22		22	34	12	54,5 %
Avustukset	118	394	445	39	484	412	-72	-14,9 %
Muut toimintakulut	201	303	205	32	237	181	-56	-23,6 %
TOIMINTAKULUT	1 936	2 531	2 447	13	2 460	2 477	17	0,7 %
TOIMINTAKATE	-1 686	-2 095	-2 258	98	-2 160	-2 182	-22	1,0 %
Poistot	30	20	36		36	23	-13	-36,1 %

Vuonna 2024 kunnanhallitus vastasi kunnan valmiussuunnitelman ylläpitämisestä. Samoin kunnan osalta Jyväskylän kaupunkiseudun MAL-sopimuksen toteuttamisesta sekä uuden sopimuskauden neuvotteluista.

Hyvinvointialueen kanssa tehtävä yhteistyö oli kunnanhallituksen vastuulla.

Elinvoimatoimia tehtiin yhdessä yrittäjien ja yhdistysten kanssa. Vuoden aikana löydettiin malli, joilla saatiin yrittäjiä osallistumaan ja verkostoitumaan yhteisissä tapahtumissa. SILMU-hanke saatiin käynnistettyä.

Kunnan strategian jalkauttamista jatkettiin. TE-palvelujen siirtyminen kuntien tehtäväkenttään tapahtui vuoden 2025 alusta. Hankasalmi osallistui kymmenessä valmisteluryhmässä aktiivisesti Pohjoisen Keski-Suomen työllisyysalueen, jonka isäntäkunta on Äänekoski, valmisteluun.

Kunnan talouden tasapainon toteutumista valvottiin onnistuneesti. Valtionosuusuudistusta tarkasteltiin kunnassa huolella ja pyrittiin vaikuttamaan sen etenemiseen. Talouden tasapainotusohjelmaa ei sen sijaan verotuloennusteiden kohentuessa vuoden varrella lähdetty vuonna 2024 laatimaan.

Keskus- ja luottamushenkilöstöhallinto

Keskus- ja luottamushenkilöhallinnon tehtävä on kunnan johtamisesta vastaaminen. Kunnanjohtajan, kunnanhallituksen, kunnanvaltuuston ja elinkeinotoimen tehtävät sekä työllisyysasiat ovat keskeisin osa toimintaa. Strategian kannalta keskeisiä päämääriä ovat kunnan ja kunnan yritysten sekä yhdistysten yhteistyön aktivoiminen, kunnan päätösten vaikutusten arvioinnin tehostaminen sekä sähköisen viestinnän kehittäminen ja vuorovaikutuksen lisääminen kunnassa.

Kunnan strategian mukaiset tavoitteet

Vuoden 2024 talousarviovaiheessa käyttötalouden tasapainottaminen arvioitiin keskeiseksi toimenpiteeksi vuonna 2024. Erillinen tasapainotussuunnitelma ei kuitenkaan vielä osoittautunut tarpeelliseksi.

Kunnan yhteistyö yritysten ja yhdistysten kanssa				
Keskeinen toiminto	Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Toteuma ja poikkeaman perustelut
Yritysvaikutustyöryhmän toiminnan vakiinnuttaminen ja kehittäminen -yrittäjätapaamiset säännöllisiksi	Kunnan ja yritysten yhteistyön aktivoiminen. Kunnan päätösten ennako- ja jälkiarviointi. Kunnan elinvoimapolitiikan kehittäminen yhdessä yritystemme kanssa.	Kunnan ja yritysten yhteydenpito säännöllistä sekä vuorovaikutuksellista ja kaikki yritysalat huomioivaa (myös alkutuotanto). Yritysvaikutustyöryhmää kuullen konkretisoidaan kuntastrategian elinkeinopoliittisia tavoitteita sekä kunnan talouden tasapainotustakin	Työryhmän kautta tulleiden aloitteiden määrä, tehtyjen vaikutusarviointien määrä, muiden yrittäjätapaamisten määrä ja niihin osallistuneiden määrä. Uusi elinkeinopoliittinen ohjelma vuoden 2024 kuluessa.	Yritysvaikutustyöryhmä ei kokoontunut vuoden aikana - vaan muuta toimintaa kehitettiin. Yrittäjätapaamisia toteutettiin onnistuneesti ja yrittäjätapaamistamme yhteinen SILMU-kehittämishanke saatiin käyntiin. Elinkeinopoliittinen ohjelma yhdistetään kuntastrategian laadintaan vuonna 2025.
Tapahtumien ja toimijoiden yhteinen markkinointi	Synnyttää hyvä yhteishenki paikallisten toimijoiden keskuuteen sekä syventää yhteistyötä ja osallisuutta eri toimijoiden välillä. Olla yhdessä vahvempia!	Kunta yhdistää yhdistyksiä yhteistyöhön ja tukee niiden toimintaa ja tapahtumien markkinointia.	Tapahtumien määrä, tapahtumiin osallistuneiden määrä, tapahtumien saama julkisuus, yhdistysten tytyväisyys kunnan toimintaan (selvitetään joka toinen vuosi kyselyn avulla - ensimmäinen 2024 alkuvuonna).	Tapahtumien määrä pysyi suurena kunnassa ja kruunuina sadonkorjuujuhla, HankasalmiLive sekä Lasten festarit ja uuden urheilupuiston avajaiset. Toimijataapaamisia järjestettiin useita vuoden kuluessa. Kysely yhdistyksille tehdään vasta vuonna 2025.
Yritysten toimintaedellytykset				
Keskeinen toiminto	Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Toteuma ja poikkeaman perustelut
Yritystoiminnan toimitilarpeisiin vastaaminen ja mahdollisuuksien luominen uudelle yritys toiminnalle.	Yritysten toimitila- tai tonttitarpeisiin etsitään yhdessä ratkaisuja. Kontaktoidaan mahdollisia uusia yrityksiä ja yrittäjiä. Ollaan aktiivisia olemassa olevien yritystemme tarpeille.	Eri tyyppisten toimitilavaihtoehtojen kartointi ja päivitys. Kaavoituksen ohjaaminen huomioimaan yritysten tarpeet.	Aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten määrä. Kunnassa olevien työpaikkojen määrä. Yritystapaamisten lukumäärä.	25 uutta yritystä aloitti vuonna 2024 ja 15 kirjattiin lopettaneeksi. Työpaikkoja 2023 lopussa kunnassa oli 1280 (missä laskua edelliseen vuoteen 14). Yritystapaamisia oli kuukausittain - heinäkuuta lukuunottamatta.
Yrityksen perustamisen ohjaaminen	Uusien yritysten perustamisessa ohjaaminen, liiketoimintasuunnitelman arvioiminen, tietojen ylläpito www-sivuilla opastamaan asiassa.	Kannustava ja analyysoiva alkuneuvonta kunnassa ja yrittäjien ohjaaminen Gradian aloittavien yritysten palveluihin.	Aloittaneiden yritysten määrä ja niistä toimintaa 3 vuoden päästä vielä jatkavien määrä, Gradialla asioineiden määrä.	Aloittaneita yrityksiä oli siis vuonna 2023 25 (vuonna 2023 oli 23, vuonna 2022 oli 10 ja vuonna 2021 määrä oli 19). Gradialla asioi hankasalmelaisia yrityksiä 7 kpl (2023 9 kpl ja edellisenä vuonna 11).
Viestinnän ja markkinoinnin kehittäminen				
Keskeinen toiminto	Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Toteuma ja poikkeaman perustelut
Sähköisen viestinnän ja markkinoinnin kehittäminen	Kunnan viestinnän ja markkinoinnin kehittäminen niin, että se mahdollisimman hyvin nivoutuu yhteen yritystemme ja yhdistystemme tarpeiden kanssa. Hankasalmen vahvuksien ja kehittämistoimiemme esiin nostaminen.	Facebook-, Instagram ja www-sivujemme aktiivinen kehittäminen, vlogi- ja muu videoviestintä. Tätä tukevat mainostaulut ja esitteet.	Sivulla vierailijoiden/katsojien määrä, vlogien ja päivitysten määrä, yritysten ja yhdistysten tytyväisyys kunnan viestintään (kyselyn kautta selvitetään).	Uudet www-sivut avattiin 2022 lopussa ja niille jouduttiin 2024 tekemään laaja estettömyyspäivitys, jonka vuoksi kyselyä on lykätty. Kunnan facebook- ja instagram sivujen seuraaja- ja "tykkääjämäärät" ovat kokoluokkamme kuntiin verrattuna huomattavan suuria - samoin päivitysten määrä. Esitemateriaalia on ajanmukaistettu.
Kunnan talouden tasapainottaminen				
Keskeinen toiminto	Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Toteuma ja poikkeaman perustelut
Käyttötalouden tasapaino, lainakannan hallinta	Laadukkaiden palvelujen turvaaminen niin, että kunnan taloudelliset toimintaedellytykset säilyvät.	Talouden ohjaaminen niin, että riittävät palvelut turvataan rahoituspuolelta kehitys ja lainakannan kehitys huomioon ottaen.	Tasapainotussuunnitelman valmistuminen 2024 ja toteutuminen taloussuunnitelman vuosina niin, että kunnan taseeseen ei missään vaiheessa synny kattamatonta alijäämää.	Taloussuunnitelma on ollut tasapainossa ja valtuuston päättämään investointiohjelmaa on toteutettu. Suuri haaste on tulevien vuosien käyttötalouden tasapaino - mutta tällä hetkellä kunnalla on hyvä puskuri ylijäämää.
Työllisyys				
Keskeinen toiminto	Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Toteuma ja poikkeaman perustelut
TE 2025 uudistuksen täytäntöönpano	Hankasalmen kunnan lähipalvelut paranevat uudistuksessa niin, että työllisyyspalvelujen kustannukset eivät juurikaan kasva.	Yhdessä vastuukunta Äänekosken kanssa valmistellaan valtiolta kunnille siirtyvät palvelut.	Työllisyyden hoidosta aiheutuvat kustannukset, työllisyyden taso, Hankasalmella toteutuvat palvelut, työllisyysalueella toteutuvat palvelut.	Kustannukset eivät juuri kasvaaneet, työllisyyden taso pysyi kohtuullisena, mutta pitkäaikaistyöttömyyden kasvu huolestuttava.

Arvio strategian mukaisten tavoitteiden toteutumisesta

Yritysvaikutustyöryhmän sijaan keskityttiin yrittäjien osallistamisen kehittämiseen ja löydettiin malli, jolla saadaan kymmeniä yrittäjää kokoontumaan kunnan kanssa yhteen ja verkostoitumaan. Tätä toimintaa jatketaan.

Tapahtumien osalta vuosi 2024 oli taas aktiivinen – yritysten ja yhdistysten yhteistyöllä järjestettiin jälleen Hankasalmi Live -tapahtuma – 4H:n johdolla luodun syksyisen sadonkorjuujuhlan organisointi otettiin kunnan vastuulle. Matkailun kohdalla maakunnan yhteinen Visit Jyväskylä Region -matkailuyhtiö on vakiintunut Hankasalmen matkailuun tueksi ja sen kanssa solmittiin uusi sopimuskausi vuonna 2024.

Työpaikkamäärän vähenemää on saatu käytössä olevan tiedon kautta hallittua. Aloittaneita yrittäjiä oli 25 ja toimintansa lopettaneita oli 15. Yritysten liikevaihto ja palkkasumma kehittyi vuoden

2024 kuluessa positiiviseen suuntaan ja muuta Keski-Suomea paremmin. Hankasalmella on viime vuosina rakennusallalla ja teollisuudessa pystytty lisäämään työpaikkoja, kun ne keskimäärin ovat Suomessa kyseisillä aloilla vähentyneet.

Sähköisessä viestinnässä ja markkinoinnissa jatkettiin vuonna 2024 hyvää kehitystyötä. Käyttöalous pidettiin tasapainossa ja kuntakonsernin lainakanta on tällä hetkellä hyvin hallinnassa.

Taloudellisten tavoitteiden ja talousarvion toteutuminen

Väestömäärän kohdalla syntyneiden määrän 34 oli positiivinen asia – muuttotappio oli erittäin pieni ja toista vuotta peräkkäin väestömäärän väheneminen oli ennusteita selkeästi pienempää.

Työllisyydessä näkyi huolestuttavasti taantuman vaikutukset ja ennen kaikkea pitkäaikaistyöttömyyden kasvu on Hankasalmella huolestuttavaa.

Taloudelliset tavoitteet	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TP 2023	TP 2024	Poikkeama TA-TP %
Väestömäärän kehityksen kääntäminen positiivisempaan suuntaan	4875	4782	4683	4607	4550	4548	4509	-41 -0,90 %

Taloudelliset tavoitteet	Toteuma 2015	Toteuma 2016	Toteuma 2017	Toteuma 2018	Toteuma 2019	Toteuma 2020	Toteuma 2021	Toteuma 2022	Toteuma 2023
Elinkeinoiminnan tukeminen: Kunnan alueella sijaitsevien työpaikkojen määrä	1385 (-117)	1382 (-3)	1385 (+3)	1372 (-13)	1356 (-16)	1340 (-16)	1306 (-34)	1294 (-12)	1280 (-14)

Työllistäminen

Työllisyyspalveluissa on keskitytty yhä enemmän työttömän henkilön kokonaisvaltaiseen palveluntarpeen arvioimiseen ja sopivan jatkopolun löytymiseen. Toimilla pyritään asiakkaiden itsenäisen elämän tukemiseen ja tuen tarpeen hallittuun vähentämiseen. Kunnan muiden toimialojen ja paikallisten yhdistysten kanssa tehtävää yhteistyötä

pyrittiin työllisyyspalveluissakin tehostamaan, jotta tarkoituksenmukaisia palvelupolkuja syntyy yhä useammalle asiakkaalle.

Vuonna 2024 työllistämisen keskeisin strateginen asia oli Pohjoisen Keski-Suomen työllisyysalueen muodostaminen

Henkilöstön määrä (htv1)	TP 2022	TP 2023	Alkuperäinen TA 2024	TA 2024 muutokset	TA 2024	TP 2024	Poikkeama TA-TP %
Vakituiset	1,5	3	3		3	3	0 0,0 %
Työllistetyt, kunnallinen työllistäminen		9,2	7,5		7,5	7,94	0,44 5,9 %
Työllistetyt, yrityksiin työllistäminen		0,25	0,25		0,25	0,07	-0,18 -72,0 %
Muut määräaikaiset		0,35	0,35		0,35	0,23	-0,12 -34,3 %
Yhteensä	1,5	12,8	11,1		11,1	11,24	0,14 1,3 %
Käyttötalouden tulot ja menot (1 000 euroa)	TP 2022	TP 2023	Alkuperäinen TA 2024	TA 2024 muutokset	TA 2024	TP 2024	Poikkeama TA-TP euroa %
Luottamushenkilöhallinto							
Tulot	158	263	40	37	77	77	0 0,0 %
Menot	791	776	694	-68	626	674	48 7,7 %
Netto	-633	-513	-654		-549	-597	-48 8,7 %
Elinkeinopalvelut							
Tulot	1					8	
Menot	252	252	319	-27	292	294	2 0,7 %
Netto	-251	-252	-319		-292	-286	6 -2,1 %
Työllisyyspalvelut*							
Tulot		105	99	48	147	140	-7 -4,8 %
Menot		600	596	83	679	672	-7 -1,0 %
Netto		-495	-497		-532	-532	0 0,0 %
Keskus- ja luottamushenkilöhallinto yhteensä							
Tulot	159	368	40	85	77	225	148 192,2 %
Menot	1 043	1 629	1 013	-13	918	1 640	722 78,6 %
Netto	-884	-1 261	-973	98	-841	-1 415	-574 68,3 %

*Työllisyyspalveluiden kustannuspaikat on siirretty keskus- ja luottamushenkilöhallintoon 1.1.2023 perustuvan vastuualueen siirtyessä hyvinvointialueelle.

Yleishallinto

Yleishallinto jakautuu hallinto- ja talouspalveluihin, atk-palveluihin sekä henkilöstöhallintoon. Yleishallinnon kuntastrategiaan pohjautuva strategisten tavoitteiden peruslähtökohta on keskitettyä laadukkaaseen palvelujen tarjontaan sekä henkilökunnan osaamisen kehittämiseen.

Hallinto- ja talouspalvelujen tehtävänä on tuottaa kunnalle hallinto- ja talouspalvelut. Strategian mukaiset laadukkaat palvelut varmistetaan panostamalla henkilöstön koulutukseen ja motivointiin sekä sähköisen asioinnin ylläpitoon ja kehittämiseen.

Hallinto- ja talouspalveluiden osalta vuosi 2024 oli normaali toimintavuosi. Vuoden 2024 aikana jatkettiin sähköisen arkistoinnin edistämistä perustamalla erillinen työryhmä arkistointia varten. Kunta myös kilpailutti sähköisen arkistointijärjestelmän ja sen käyttöönotto on saatu käyntiin alkuvuodesta 2025. Vuoden 2024 aikana tehtiin myös päätös asianhallintajärjestelmän kehittämisestä ja kunta päätti ottaa käyttöön Triplanin Valmu-järjestelmän. Valmu-järjestelmän käyttöönottotestaus suoritettiin syksyllä ja järjestelmä saatiin onnistuneesti käyttöön tammikuussa 2025. Vuoden 2024 aikana jatkettiin myös vuonna 2023 alkunutta työllisyysalueen valmistelutyötä.

Atk-palveluiden tehtävänä on ylläpitää ja kehittää kunnan tieto- ja viestintäjärjestelmiä, laiteympäristöä sekä huolehtia tietoturvasta. Atk-palvelut tuottavat myös työntekijöiden ja luottamushenkilöiden sovellus- ja laitetuen. Strategian mukaisessa tavoitteessa siirrytään pilvipohjaiseen Office365-ympäristöön ja sähköpostijärjestelmään, jossa kaikilla on käytössä muun muassa yhteiset kalenterit, Teams sekä Sharepoint.

Vuonna 2024 saatiin siirrettyä kaikki työasemat Microsoftin 365 laitehallintaan mikä mahdollistaa

keskitetyn hallinnan ja etänä annettavan tuen kaikille Hankasalmen Windows-laitteille. Laitteiden ylläpito ja päivitykset ovat nyt määriteltävissä yhteisillä asetusprofiileilla joka osaltaan vähentää vianselvityksiin kuluvaan aikaa. Tämä parantaa myös tietoturvaan mahdollisissa laitteiden katoamista-pauksissa kun tietohallinto voi pyyhkiä laitteen tyhjäksi sen ilmestyessä verkkoon seuraavan kerran.

Henkilöstöhallinto vastaa kunnan virka- ja työsuhteiden hoidosta, työhyvinvoinnin tukemisesta ja työterveyshoidon järjestämisestä. Strategian mukaiset laadukkaat palvelut varmistetaan panostamalla työyhteisöjen toimivuuteen, koulutussuunnitelman toteutumiseen sekä esimiestyön kehittämiseen.

Henkilöstöetuutena on edelleen käytössä Epassi ja sen lisäksi syksyllä 2024 henkilöstölle annettiin kuntosalietu, joka mahdollistaa kunnan kuntosalin ilmaisen käytön.

Alkuvuoden aikana on otettu käyttöön Eduhouse-koulutusportaali henkilöstön koulutusmahdollisuuksien parantamiseen. Esihenkilökahveilla on käyty läpi ajankohtaisia aiheita ja yhteisiä linjauksia henkilöstöasioihin. Työyhteisön kehittämissuunnitelma on käsitelty yt-toimikunnassa ja kunnanhallituksessa. Varhaisen tuen mallia on kehitetty ja se on käsitelty yt-toimikunnassa. Varhaisen tuen malli on käyty esihenkilöiden kanssa lävitse ja sitä toteutetaan työyhteisöissä aktiivisesti.

Vuoden 2024 aikana täsmennettiin työterveyshuollon kanssa toimintamalleja. Lisäksi varhaista tukea on kohdennettu erityisesti niihin toimipaikkoihin, jotka nousivat kohdennetun työterveyskyselyn pohjalta esiin. Varhaisen tuen lisääntyminen näkyy sosiaali- ja terveystalouden nousuna. Toisaalta kustannusten nousu nostaa myös työterveyshuollon järjestämiseen saatavaa Kela-korvausta.

Kunnan strategian mukaiset tavoitteet

Henkilöstömme on koulutettua ja motivoitunutta				
Keskeinen toiminto	Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Toteuma ja poikkeaman perustelut
Hallinto- ja talouspalvelut	Ammattitaitoinen ja motivoitunut henkilöstö. Tavoitteena on että koulutuspäiviä kertyy vähintään 2 kpl per henkilö.	Henkilöstöllä on mahdollisuus osallistua ammattitaitoa ylläpitäviin ja kehittäviin koulutuksiin. Kouluttautumisen kautta myös henkilöstön motivaatio kasvaa.	Toteutuneet koulutuspäivät	Jokainen hallinto- ja talouspalveluiden henkilöstöstä osallistui koulutuksiin. Kaikille ei kertynyt ihan tavoitteen mukaista kahta koulutuspäivää.
Henkilöstöhallinto	Koulutussuunnitelman toteutuminen. Koulutussuunnitelma on vuosittain käsiteltävä harkittu ja toteutettava kokonaisuus.	Koulutussuunnitelman kautta turvataan henkilöstön osaaminen tehtävissään niin, että koulutuksen vaikutuksia myös arvioidaan ja sen kustannukset huomioidaan.	Henkilöstökertomuksen koonti toteutuneista koulutuksista, työtyytyväisyyskysely.	Koulutuspäiviä toteutui kokonaisuutena hieman jopa suunniteltua enemmän, yhteensä 620 kpl. Koulutuksiin osallistuttiin keskimäärin 3,5 päivää, mutta vaihtelua eri toimialojen ja yksiköiden kohdalla oli jonkin verran. Työtyytyväisyyskyselyn perusteella koulutusten määrään oltiin melko tyytyväisiä, mutta sisältöjen valintaan koulutussuunnitelman laatimisen yhteydessä toivottiin hieman enemmän vaikutusmahdollisuuksia.
Henkilöstöhallinto	Esimiestyön kehittäminen. Esimiehillä on riittävä osaaminen ja motivaatio vuorovaikutukselliseen henkilöstöjohtamiseen.	Kehitetään esimiestilaisuuksia, ohjeistuksia ja niiden hyödyntämistä arjen työssä. Esimiesasemassa olevien virantäytöissä korostetaan johtamisosaamista. Henkilöstön mukaan saaminen työyhteisön kehittämiseen	Työtyytyväisyyskysely	87% piti johtamista hyvänä (vastaukset 4-5) ja 1,9% huonona (vastaukset 1-2). Johtamisen keskiarvo oli 4,3 asteikolla 1-5. Kokemus johtamisesta tämän mukaan oli parantunut edellisvuoteen nähden.
Sähköisten palvelujen laadukas toteuttaminen				
Keskeinen toiminto	Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Toteuma ja poikkeaman perustelut
Hallinto- ja talouspalvelut	Asioiden ja asiakirjojen sujuva tiedonhaku ja asiakirjojen oikea aikainen säilyvyys.	Asianhallintajärjestelmän osaava käyttäminen ja säilytysaikamäärityksistä huolehtiminen.	Palaute asianhallintaohjelmien käytöstä / ongelmatilanteiden määrä.	Ongelmatilanteiden määrä on pysynyt vähäisenä.
Atk-palvelut	Kunnan IT-infran toimittaminen puhtaasti pilvipalveluiden kautta	Kunnan oman palvelinifran alasajo johtuen nykyisen virtuaaliympäristön sopimusten ja tuen päättymisestä. Uutta palvelinifraa ei kannata kustannussyistä enää rakentaa parin fyysisen palvelimen tarpeen takia joita kolmansien osapuolten palvelun toimittaminen edellyttäisi. Ne palvelut, joissa edellytetään omaa palvelinta tuotetaan kolmannen osapuolen virtuaaliympäristön kautta jatkuvan palvelun kustannuksen muodossa.	Käytettävät palvelut toimivat selainpohjaisilla käyttöliittymillä, eivätkä edellytä esimerkiksi VPN yhteyttä kunnan sisäverkkoon etätyötilanteissa työn tekemiseen. Palvelut ovat vikasietoisempia koska tarvitaan vain internet-yhteys niiden käyttämiseksi.	Operatiivisen datan siirto kunnan pilveen on onnistunut hyvin. Käyttäjät ovat oppineet uuden tavan käsitellä tiedostojaan ja tietoturvakoulutusten myötä tunnistamaan niiden sisällön merkitystä tietoturvallisuuden kannalta. Arkistoitavien materiaalien käsittelyn kohdalla käytännöt ovat alkaneet myös muodostua. Meillä on käytössämme hyviä käyttäntöjä ja prosesseja jolla jatkaa eteenpäin tänä digitaalisen muutoksen aikana.

Arvio strategian mukaisten tavoitteiden toteutumisesta

Hallinto- ja talouspalveluiden osalta yksi tavoitteista liittyi edellisten vuosien tapaan henkilöstön kouluttautumiseen. Tavoitteena oli, että jokainen hallinto- ja talouspalveluiden henkilöstöstä osallistuisi vuoden aikana vähintään kahteen koulutuspäivään. Jokainen hallinto- ja talouspalveluiden henkilöstöstä osallistui koulutuksiin mutta tavoitteisiin ei aivan päästy.

Henkilöstöhallinnon tehtävänä on tarkastella koulutussuunnitelman toteutumista. Koulutuspäiviä toteutui hieman suunniteltua enemmän.

Koulutuspäiviä oli yhteensä 620 kpl ja koulutuksiin osallistuttiin keskimäärin 3,5 pv/vakituinen työntekijä. Vaihtelua oli yksiköiden välillä.

Esimiestyön kehittämisen osalta esimieskahvit toteutuivat ja niissä käsiteltiin ajankohtaisten asioiden lisäksi johtamista ja esimiestyöhön liittyviä ohjeistuksia ja toimintamalleja. Työtyytyväisyyskyselyssä johtamista arvioitiin 5 eri ulottuvuudella ja esimiehet saivat johtamisesta arvosanaksi koko kunnan osalta seuraavaa: 87 % piti johtamista hyvänä (vastaukset 4–5) ja 1,9 % huonona (vastaukset 1–2). Johtamisen keskiarvo oli 4,3 asteikolla 1–5. Kokemus johtamisesta tämän mukaan oli parantunut edellisvuoteen nähden.

Operatiivisen datan siirto kunnan pilveen on onnistunut hyvin. Käyttäjät ovat oppineet uuden tavan käsitellä tiedostojaan ja tietoturvakoulutusten myötä tunnistamaan niiden sisällön merkitystä tietoturvallisuuden kannalta. Arkistoitavien materiaalien käsittelyn kohdalla käytännöt ovat alkaneet myös muodostua. Meillä on käytössämme hyviä käytäntöjä ja prosesseja millä jatkaa eteenpäin tänä digitaalisen muutoksen aikana.

Hallinto- ja talouspalveluissa toimintakatteen ylitys oli 17 000 euroa, toimintakulujen ylityessä 18 000 eurolla. Atk-palveluiden toimintakate alittui 45 000 eurolla ja henkilöstöhallinnon ylitys oli 9 000 euroa.

Taloudellisten tavoitteiden ja talousarvion toteutuminen

Yleishallinnon vuoden 2024 talouden toteuma oli lähes talousarvion mukainen, toimintakate alittui kokonaisuudessaan 19 000 eurolla. Toimintakatteen alitus selittyy toimintatuottojen 19 000 euron ylityksellä. Toimintakulujen toteuma oli täsmälleen talousarvion mukainen.

Henkilöstön määrä (htv1)	TP 2022	TP 2023	Alkuperäinen TA 2024	TA 2024 muutokset	TA 2024	TP 2024	Poikkeama TA-TP %
Vakituiset	9,38	10,3	9,8		9,8	10,4	0,6 6,1 %
Sijaiset	1	1	0,25		0,25		-0,25 -100,0 %
Yhteensä	10,38	11,3	10,05		10,05	10,4	0,35 3,5 %
Käyttötalouden tulot ja menot (1 000 euroa)	TP 2022	TP 2023	Alkuperäinen TA 2024	TA 2024 muutokset	TA 2024	TP 2024	Poikkeama TA-TP euroa %
Hallinto- ja talouspalvelut							
Tulot	1	4	1		1	2	1 100,0 %
Menot	445	470	409		409	427	18 4,4 %
Netto	-444	-466	-408		-408	-425	-17 4,2 %
Atk-palvelut							
Tulot	9	27	7		7	7	0 0,0 %
Menot	239	259	255		255	210	-45 -17,6 %
Netto	-230	-232	-248		-248	-203	45 -18,1 %
Henkilöstöhallinto							
Tulot	81	38	42		42	60	18 42,9 %
Menot	209	173	174	-1	173	200	27 15,6 %
Netto	-128	-135	-132		-131	-140	-9 6,9 %
Yleishallinto yhteensä							
Tulot	91	69	50		50	69	19 38,0 %
Menot	893	902	838	-1	837	837	0 0,0 %
Netto	-802	-833	-788	-1	-787	-768	19 -2,4 %

2.2.4 Sivistyslautakunta

Talouden toteaminen

SIVISTYSLAUTAKUNTA (1 000 euroa)	TP 2022	TP 2023	Alkuperäinen TA 2024	TA 2024 muutokset	TA 2024	TP 2024	Poikkeama TA-TP euroa	%
Myyntituotot	457	464	407		407	483	76	18,7 %
Maksutuotot	206	171	163		163	173	10	6,1 %
Tuet ja Avustukset	438	572	353		353	405	52	14,7 %
Muut toimintatuotot	28	29	20		20	28	8	40,0 %
TOIMINTATUOTOT	1 129	1 236	943		943	1 089	146	15,5 %
Henkilöstökulut	6 109	6 387	6 310		6 310	6 261	-49	-0,8 %
Palvelujen ostot	2 147	2 387	2 322		2 322	2 236	-86	-3,7 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	443	412	396		396	415	19	4,8 %
Avustukset	146	147	151		151	102	-49	-32,5 %
Muut toimintakulut	1 343	1 729	1 910		1 910	2 016	106	5,5 %
TOIMINTAKULUT	10 188	11 062	11 089		11 089	11 030	-59	-0,5 %
TOIMINTAKATE	-9 059	-9 826	-10 146		-10 146	-9 941	205	-2,0 %
Poistot	257	262	203		203	180	-23	-11,3 %

Sivistyslautakunnan vastuualue käsitti hallinto-, koulutus-, varhaiskasvatus- ja hyvinvointipalveluiden tulosalueet. Sivistyspalveluiden tehtävänä on ollut huolehtia laadukkaista varhaiskasvatuspalveluista, esi- ja perusopetuksesta, lukio-opinnoista, perusopetuksen iltapäivätoiminnasta, kansalaisopisto-, kulttuuri-, liikunta-, kirjasto- ja nuorisopalveluista. Palveluilla edistettiin kuntalaisten hyvinvointia, oppimista ja osallisuutta sekä seudun vetovoimaisuutta. Toimintaan kuului myös kulttuuri-, liikunta- ja nuorisovastustusten jakaminen.

Vuoden 2024 toiminnassa keskityttiin kunnan strategian mukaisten tavoitteiden toteuttamiseen, erityisesti lasten ja nuorten hyvinvoinnin sekä kasvun ja oppimisen tukemiseen. Tämän lisäksi panostettiin laadukkaiden ja ennaltaehkäisevien vapaa-ajan palvelujen tuottamiseen eri kohderyhmille (muun muassa liikunnallisen elämäntavan edistäminen). Osa palveluista toteutui kunnan ja Keski-Suomen hyvinvointialueen yhdyspinnalla, kuten opiskeluhoolto, seniorikeskustoiminta sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (muun muassa yhdenvertaisuuden ja osallisuuden edistäminen, syrjäytymisen ehkäisy, ehkäisevä päihdetyö).

Vuoden aikana valmistui kansalaisopiston tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2024-2027, päivitettiin kuntakohtainen opiskeluhooltosuunnitelma 1.8.2024 alkaen, raportoitettiin vuodelta 2023 lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä kunnan

hyvinvointisuunnitelma, käsiteltiin perusopetuksen ja lukion työsuunnitelmien arvioinnit lukuvuodelta 2023-2024 sekä työsuunnitelmat lukuvuodelle 2024-2025. Loppuvuodesta päivitettiin perusopetuksen koulujen järjestyssäännöt mobiililaitteiden käyttöä koskien ja omatoimikirjaston käytösäännöt. Lisäksi vastattiin lausuntopyyntöihin, jotka koskivat luonnosta valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi (VANUPO) 2024-2027, lukiolain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamista sekä lausuntoa esiopetuksen ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muuttamista.

Sivistyslautakunnan vastuualueella toimi kolme lautakunnan asettamaa monialaista yhteistyöryhmää, joihin oli nimetty edustajat sivistyslautakunnasta. Nuorisolain mukainen lasten- ja nuorten ohjaus ja palveluverkosto toimi samalla monialaisen opiskeluhoollon ohjausryhmänä. Ohjausryhmään oli nimetty myös Keski-Suomen hyvinvointialueen opiskeluhoollon edustajat kunnan ja järjestöjen edustajien lisäksi. Nuorisotyön kehittämisverkosto toimi kunnallisen nuorisotyön kehittämisverkostona ja nuorisopalveluiden hankkeiden ohjausryhmänä. Liikunnan kehittämisen yhteistyöryhmässä edistettiin kunnan liikunta-asioiden yleistä sekä liikuntapaikkojen ylläpidon kehittämistä sekä yhteistyötä eri tahojen kesken.

Sivistyslautakunnan vastuualueen toimintakate oli 9 940 434 euroa (97,97 %) ollen 205 666 euroa

ylijäämäinen. Toimintatuottoja kertyi 1 089 334 euroa, mikä oli 146 834 euroa enemmän talousarvioon nähden. Toimintakulujen toteuma oli 11 029 768 euroa, mikä oli 58 832 euroa vähemmän talousarvioon nähden.

Toimintatuotot

Toimintatuottoja kertyi talousarvioon nähden seuraavasti: Kotikuntakorvaustuloja toteutui 71 702 euroa enemmän (TA 270 000 €/TP 341 702 €). Tuloja kertyi muun muassa lastensuojelulain mukaisesti sijoitettujen oppilaiden perusteella opetuksesta aiheutuneiden kulujen laskutuksesta (henkilökohtaisista koulunkäyntiavustajista ja koulukuljetuksista aiheutuneet kulut). Yhteistoimintakorvaukset kansalaisopiston toiminnasta Konnevedellä toteutuivat 8327 euroa suurempina (TA 24 000 €/32 327 €).

Opetus- ja kulttuuritoimen maksuja (kansalaisopiston kurssimaksut ja koululaisten iltapäivätoiminnan maksut) toteutuivat hieman enemmän arvioidusta, yhteensä 8 635 euroa (TA 94 000 €/TP 102 635 €).

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksutulot toteutuivat lähes arvion mukaan (TA 69 000 €/TP 70 654 €). Asiakasmaksutulot ovat pudonneet 50 prosenttia vuoteen 2020 verrattuna. Hoitopäivämaksuja kertyi vuonna 2023/78 946 euroa, 2022/109 562 euroa, 2021/144 117 euroa ja 2020/160 427 euroa. Lasten määrä varhaiskasvatuksessa on pysynyt samalla tasolla kuin aiempinakin vuosina, vaikka lasten syntyvyys lähivuosina on ollut vähäinen kunnassa. 55 prosenttia lapsista oli jo 0-luokassa (31.12.2024) eli hoitopäivämaksuja ei peritty lainkaan. Yhä nuorempia lapsia tuotiin hoitoon päiväkotiin. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen järjestelmällinen alentaminen valtion linjausten johdosta näkyi selkeästi saaduissa tuloissa.

Avustukset: Sivistyspalvelujen toimintaa rahoitettiin erilaisilla hankkeilla, joilla voitiin palkata lisää henkilöstöä ja kehittää toimintoja. Hankeavustuksia toteutui 62 573 euroa enemmän talousarvioon nähden (TA 328 700 €/TP 391 273). Saatuja hankeavustuksia siirrettiin 237 100 euroa vuodelle 2025, koska hankkeet on myönnetty useimmiten kahdelle kalenterivuodelle.

Koulumatkatukea toteutui 10 523 euroa vähemmän kuin arvioitiin (TA 24 000 €/TP 13 477 €). Tähän vaikutti se, että lukiolaiset käyttivät vähemmän kunnan järjestämiä koulukuljetuksia.

Muita toimintatuottoja kertyi 8 931 euroa enemmän kuin arvioitiin (TA 19 500 €/TP 27 891 €). Ne kertyivät esi- ja perusopetuksen oppilaiden koulumatkojen omavastuusta, autopaikkamaksuista, lukiolaisten kannettavien tietokoneiden lunastuksesta, kirjaston tuloista, kansalaisopiston sisäisistä vuokrista sekä liikuntasalien vuokrista.

Toimintakulut

Henkilöstökulut toteutuivat 48 345 euroa pienempinä kuin arvioitiin (TA 6 309 400 €/TP 6 262 055 €). Sairausloman sijaisten palkat toteutuivat 86 312 euron suuruisina (2023/84 669 € ja 2022/81 315 €). Kaikissa sivistyksen yksiköissä on tehty toimenpiteitä poissaolojen vähentämiseksi ja kiinnitetty huomiota henkilöstön hyvinvointiin. Erityisesti varhaiskasvatuspalveluissa pystyttiin erinäisin toimenpitein vähentämään sairauspoissaolokustannuksia. Lisäksi perhepäivähoidon henkilöstökustannukset alittuivat 35 702 euroa talousarvioon nähden. Sairausvakuutuskorvauksia saatiin Kelalta 75 597 euroa, josta noin 30 % oli vanhempainvapaisiin liittyviä korvauksia sekä tapaturmakorvauksia 4 208 euroa.

Palvelujen ostot: Henkilöstön koulutukset toteutuivat edellisvuoden tapaan lähinnä lyhyinä maksuttomina verkkokoulutuksina tai yhteistyöhankkeiden kautta. Henkilöstön koulutuksiin varattiin 400 euron määräraha per henkilö. Kunnan henkilöstölle otettiin käyttöön elokuusta alkaen Eduhousen verkko-koulutuspalvelut osaamisen kehittämiseen ja motivaation vahvistamiseen. Koko kunnan henkilöstölle laadittiin

oma koulutuspaketti ja lisäksi esihenkilöt pystyivät määrittelemään työntekijöilleen sopivia suoritettavia sisältöjä. Tämän lisäksi työntekijät ovat itse voineet vapaaehtoisesti omalla ajalla käyttää palvelua niin paljon kuin haluavat. Tarjolla oli hyvin laajasti erilaisia koulutuksia monelta eri osa-alueelta, arki Excel-koulutuksesta oman alan kiemuroihin.

Koulukuljetuskustannusmenot toteutuivat pienempinä kuin arvioitiin (TA 673 200 €/TP 596 448 €) ja tuloja kertyi vähemmän kuin arvioitiin (TA 50 500 €/TP 42 999 €). Nettovaikutus 69 251 euroa vähemmän kuin arvioitiin. Koulukuljetusetuus oli 254:llä oppilaalla (54,16 %). Koulukuljetustuloja saatiin maksullisista kuljetuksista 9 446 euroa sekä KELAN koulumatkatukea lukiolaisten kuljetuksista 13 447 euroa. Toteutuneet koulukuljetuskustannukset tulojen jälkeen olivat 553 449 euroa (2023/597 200 euroa). Tulot huomioiden keskimääräiseksi päivähinnaksi (188 koulupäivää) muodostui 2 944 euroa (2023/3 177 euroa, 2022/3 255 euroa ja 2021/2 812 euroa).

Sisäiset siivouskulut vähenivät 24 000 euroa talousarvioon nähden (TA 370 300 €/TP 346 345 €). ICT-kustannuksia toteutui 17 155 euroa enemmän talousarvioon nähden (TA 99 600 €/TP 116 755 €).

Rakennusten ja alueiden rakentamiskuluja toteutui 14 000 euroa enemmän (TA 6 000 €/TP 20 141 €), jotka johtuivat pääkirjaston omatoimikirjaston perustamiskuluista ja liikuntapalveluihin liittyvistä kustannuksista.

Sisäiset liikuntapaikkojen hoitoon liittyvät maksut ylittyivät 9 417 euroa (TA 85 000 €/TP 94 417 €). Sosiaali- ja terveystaloudellisiin ei ollut tehty määrärahavarausta, toteutuneet kustannukset perhepäivähoidon kulukorvauksista olivat 11 089 euroa.

Aineiden ja tarvikkeiden osalta kustannuksia toteutui enemmän talousarvioon nähden, kuten sähkön siirto- ja kulutusmaksuja 18 300 euroa, kalustohankintoja 11 800 euroa. Myös kalustohankintoja toteutui enemmän kuin budjetoitiin, muun muassa kannettavia tietokoneita ja muita käyttökalustoa. Toimisto- ja koulutarvikkeiden sekä kirjallisuuden osalta kustannukset alittuivat 19 760 euroa.

Avustukset: Lasten kotihoidon tukea jäi käyttämättä 48 689 euroa (TA 132 000 €/TP 83 311 €). Vuonna 2023 lasten kotihoidon tukea toteutui 124 831 euroa (2022/124 726 euroa ja 2021/151 590 euroa). Hyvinvointipalveluiden (kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotoiminta- ja kohdeavustuksia jaettiin 18 576 euroa. Avustusten tavoitteena oli tukea kunnassa tapahtuvaa kulttuurin, liikunnan ja nuorisotyön harjoittamista tai harrastamista sekä niihin liittyvien palveluiden tarjontaa ja käyttöä.

Muut toimintakulut: Koulukeskus (4677 m²) ja päiväkotikoti (556 m²) sekä ympäristötoimen alle kuuluva keittiö (173,5 m²) rakennettiin leasingrahoitusratkaisulla ja sen omistaa Kuntarahoitus. Se vuokraa tilat kunnalle/sivistyspalveluille, josta maksetaan kuukausittain leasingvuokraa. Vuokra-aika on 20 vuotta, jonka jälkeen kunta lunastaa koulukeskuksen ja päiväkodin itselleen maksamalla 35 % jäännösarvon urakkasummasta. Taloushallinnosta arvioitiin leasingrahoituksen korkokulujen nousevan 220 000 euroa, mutta toteuma olikin vähäisempi korkojen laskun myötä. Leasingkuluihin varattiin sivistyksen talousarviossa 1 027 700 euroa ja toteuma oli 129 680 euroa vähemmän eli 898 020 euroa. Leasingkulut yhteensä ympäristötoimen osuus huomioiden olivat 928 858 euroa. Ympäristötoimen osuus laskutettiin sivistykseltä ateriasuoritteiden yhteydessä.

Sivistyksen sisäiset vuokrat kasvoivat talousarvioon nähden 206 000 euroa (TA 829 900 €/TP 1 035 900 €). Vuoden 2025 talousarvion laadinnan yhteydessä huomattiin, että sisäisten vuokrien laskutuksen käytäntöjä on tarkistettava. Sisäisten vuokrien taso on tarkastettu vastaamaan toteumatilannetta tilinpäätökseen 2024. Sisäisten vuokrien osalta ei lähdetty vuoden aikaan tekemään talousarviomuutoksia, sillä kyseessä on kunnan sisäinen erä. Sisäisten vuokratasojen ylitys johtuu ennen kaikkea kiinteistöjen kohoamisesta lämmitys- ja sähkökustannuksista sekä kiinteistöihin kohdistuvien henkilöstökustannusten kasvusta. Lämmityskulujen nousua selittää ennen kaikkea kylmä alkuvuosi 2024 sekä 1.4. voimaan tullut 11 % energiahinnan korotus.

Investoinnit: Sivistyslautakunnan vastuualueen

investoinnit toteutuivat 911 453 euron määrärahalla. Investoinnit kohdistuivat pääasiassa kunnan liikuntaympäristöjen kehittämiseen. Kirkonkylän urheilukentän perusparannus (alkanut jo 2023) huoltorakennukseen, tenniskentän pinnoitus ja maalaus, Niemisjärven ulkokuntosalin rakentaminen, Aseman urheilukentän suunnittelu ja liikuntapakkojen varustaminen toteutuivat 836 725 euron määrärahalla.

Metsätähden päiväkotiin rakennettiin kiipeilyteline ja aurinkosuojakatos sekä Sillankorvan päiväkodin pihaan aurinkosuojakatos 24 417 eurolla. Lukion ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoille hankittiin kannettavat tietokoneet ja kouluille ICT-hankintoja (tykkejä, dokumenttikameroita ja kannettavia tietokoneita) 37 443 eurolla. Pääkirjaston kalusteisiin käytiin 12 868 euroa.

Sivistystoimen hallinto

Sivistyspalvelujen toimisto- ja hallintopalvelut vastasivat suunnittelu-, kehittämis-, valmistelu- ja täytäntöönpanotehtävistä, sekä sivistyspalvelujen talous- ja henkilöstöpalveluista. Hallintopalveluiden henkilöstö koostui sivistystoimen toimialajohtajasta ja toimistosihteeristä. Toimistosihteeri toimi myös kunnan työsuojeluvaltuutettuna 9 tuntia per viikko (24,5 %), josta kulut kohdistuvat kunnanhallitukselle.

Hallintopalvelujen toimintakate oli 207 811 euroa (99,19 %), tämä oli 1 689 euroa vähemmän kuin talousarviovalmistelussa.

Sivistyslautakunnan kokouksia toteutui yksitoista. Kousten yhteydessä iltakouluasioina palkittiin vuoden 2023 urheilija ja vetäjä, kuultiin Nuorten työpajan strategian esittely, varhaiskasvatuksen liikunnan vuosikellon esittely, katsaus maakunnan nuorisotyön tilanteesta, perehdyttiin toimintamalleihin kiusaamisen ehkäisemiseksi kouluissa ja läpikäytiin työtyytyväisyyskyselyn tuloksia. Tämän lisäksi käsiteltiin sivistyksen kevään ja syksyn vuosikellot, talousarviovalmistelua 2025 sekä muita ajankohtaisia asioita.

SIVISTYSTOIMEN HALLINTO (1 000 euroa)	TP 2022	TP 2023	Alkuperäinen TA 2024	TA 2024 muutokset	TA 2024	TP 2024	Poikkeama TA-TP euroa	%
Tulot								
Menot	181	208	210		210	208	-2	-1,0 %
Netto	-181	-208	-210		-210	-208	2	-1,0 %

Koulutuspalvelut

Esi- ja perusopetuksen oppilaita oli 20.9. tilastointipäivänä yhteensä 469 oppilasta (2023/504, 2022/526 ja 2021/547). Niemisjärven koulussa oli 65 oppilasta, Aseman koulussa 103 ja Kuuhankaveden yhtenäiskoulussa 301. Perusopetuksen iltapäivätoimintaa toteutettiin kaikkien koulujen yhteydessä ja koordinoiti oli yhdistetty varhaiskasvatuspäällikön tehtävään.

Syksyn tilastointipäivän mukaan 469:sta esi- ja perusopetuksen oppilaasta oli 18 (3,84 %) vieraskielisiä, 14:lla oppilaalla oli pidennetty oppivelvollisuus (2,99 %) ja 58:lla oppilaalla oli erityisen tuen päätös (12,37 %), tehostetussa tuessa oli 78 oppilasta (16,63 %) ja koulukuljetusetuus oli 254:llä oppilaalla (54,16 %).

Aseman koululla opiskeli ukrainalaisia oppilaita eri luokka-asteilla. Koululle palkattiin kaksi ukrainalaista henkilöä osa-aikaisina avustajina tukemaan oppilaiden oppimista. Syksy tilastointipäivän mukaan oppilasta kahdeksan oli vieraskielisiä, joista kuusi oli ukrainalaisia. Kuuhankaveden koululla oli vieraskielisiä yhdeksän oppilasta, joista yksi ukrainalainen. Niemisjärven koululla oli yksi vieraskielinen oppilas.

Hankasalmen lukiossa oli 78 opiskelijaa (2023/80, 2022/75 ja 2021/83), joista suunnistuslinjalaisia oli 21 (26,9 %). Suunnistuslinjalaiset olivat kaikki ulkopaikkakuntalaisia. Kaikki lukion opiskelijat kuuluivat oppivelvollisuuden laajentamisen piiriin ja näin ollen olivat myös maksuttomuuden piirissä (opetuksessa tarvittavat oppikirjat, kannettava tietokone ja muut materiaalit sekä ylioppilastutkinnon suorittamiseksi edellytettävät viisi koetta). Myös vähintään seitsemän kilometrin pituiset koulumatkat olivat maksuttomia. Osa lukiolaisista on kulkenut perusopetuksen koulukyydeissä, ja heistä koulutuksen järjestäjä on voinut hakea KELAN koulumatkatukea kattamaan kustannuksia. Koulumatkatukea toteutui vain 56,16 % talousarvioon nähden.

Esi- ja perusopetuksen oppilasmäärät ovat alkaneet laskemaan ja sen johdosta vuosittain on tehty erinäisiä toimenpiteitä. Muun muassa yksi kielten opettajan virka jätettiin täyttämättä viranhaltijan irtisanottua 1.8.2024 alkaen.

Ensimmäistä kertaa myös yläkoululaisten määrä laski 185:stä (2023-2024) oppilaasta 168:n (2024-2025) oppilaaseen. Syksyllä 2024 seitsemäs ja yhdeksäs vuosiluokat muuttuivat kaksisarjaisiksi. Kahdeksas vuosiluokka oli edelleen kolmisarjainen.

Erityisopetuksen järjestämistä kunnassa kehitettiin erityisesti silmällä pitäen tuleva oppimisen tuen uudistus syksystä 2025 alkaen sekä pienryhmää tarvitsevat oppilaat. Yläkouluun perustettiin syksystä 2024 alkaen kolmas erityisopetuksen pienryhmä erityisen tuen oppilaille. Ryhmissä oli kymmenen oppilasta per ryhmä. Oppimisen tuen tarve on lisääntynyt vuosi vuodelta. Kunnassa toimi lisäksi kaksi erityisopetuksen pienryhmää alakoululaisille, toinen Aseman koulussa ja toinen Kuuhankaveden koulussa. Lisäksi yläkoulussa toimi joustavan perusopetuksen ryhmä (JOPO) kymmenelle oppilaalle. 469:stä oppilaasta opiskeli noin 60 oppilasta pienryhmissä.

Pääministeri Marinin hallituksen linjauksen mukaan B1-kielen (ruotsi) opetusta lisättiin yksi vuosiviikkotunti seitsemännelle vuosiluokalle 1.8.2024 alkaen. Oppiaineen opetuksen vähimmäismäärä nousi kuudesta seitsemään vuosiviikkotuntiin, jonka johdosta siirtymäsäännöksen mukaan lisättiin myös yksi vuosiviikkotunti B1-kieltä yhdeksännelle vuosiluokalle lukuvuodelle 2024-2025. Perusopetusasetuksen vuosittainen kokonaistuntimäärä nousi seitsemännellä vuosiluokalla yhdellä tunnilla eli 29 tunnista 30 tuntiin. Tuntimäärien nostamisen johdosta yläkoulussa vähennettiin seitsemänneltä sekä kahdeksannelta vuosiluokalta yksi vuosiviikkotunti vällinaisaineista, jotta tuntijako ei kasvanut yhtä pakollista tuntia enempää. Tuntijako lukuvuonna 2023-2024 oli 226 tuntia (minimi 224) ja 227 tuntia lukuvuonna 2024-2025 (minimi 225). Tuntijako kertoo montako tuntia kutakin ainetta opetetaan kullakin luokalla viikossa.

Syksystä alkaen perusopetuksessa vuosiluokilla 1.-9. otettiin käyttöön poissaoloihin puuttumisen toimintamalli ja sen osalta opiskeluhoitosuunnitelma päivitettiin. Koulut olivat mukana Yhteisessä koulussa -hankkeessa (Kouluun kiinnittyminen ja poissaoloihin puuttuminen), joka oli alueellinen Jyväskylän koordinoina hanke. Mukana oli 12 keskusomalaista

kuntaa. Hankkeen keskeiset tavoitteet olivat koulu-poissaolomallin, kiusaamisen vastaisen toimintamallin ja hyvinvoinnin vuosikellon jalkauttaminen ja juurruttaminen sekä tiedolla johtamisen kehittäminen (muun muassa koulupoissaolojen systemaattinen seuranta kuntatasolla).

Hankkeet

Esi- ja perusopetuksen tasa-arvohanke on tarkoitettu yhdenvertaisuuden ja inklusiivisen toimintakulttuurin vahvistamiseen ja hanke sai jatkoa edelleen lukuvuodelle 2024-2025. Hankerahoituksen avulla saatiin palkattua lisähenkilöstöä kouluille.

Harrastamisen Suomen mallin hankkeissa niin keväällä kuin syksylläkin tarjottiin 1.-9. luokkalaisille mielekästä ja maksutonta harrastustoimintaa välipaloinen koulupäivän yhteydessä kaikissa kouluissa.

Vuoden alkupuolella käynnistettiin lukiokoulutuksen oppimisen tuen hanke, Pääpointti. Hankkeen tavoitteena on ollut hanketyöntekijän koordinoimana rakentaa oppimista ja hyvinvointia tukeva digitaalinen oppimisympäristö. Sisältöinä ovat olleet opiskelutaitoihin ja -asenteisiin sekä jaksamiseen ja oppimishaasteisiin liittyvät tieto- ja harjoitekokonaisuudet sekä ainekohtaiset ja TVT-tukimateriaalit.

Materiaaleja on tuotettu erityis- ja aineenopettajien, opinto- ja ryhmänohjaajien, hyvinvointivalmentajan, hanketyöntekijän ja opiskelijoiden yhteistyönä. Materiaalin avulla opiskelijat tunnistavat paremmin omat tapansa oppia, oppimishaasteensa ja vahvuutensa, mikä edistää tavoitteiden asettamista ja jaksamista. Opiskelijat ja opettajakunta tulevat entistä tietoisimmaksi oppimisen ja hyvinvoinnin keskinäisestä vuorovaikutuksesta.

Kuuhankaveden koulu on ollut mukana ruotsalaisen koulun koordinoimassa Nordplus junior -hankkeessa "Sharing the mystic of Nordic literature between high school students". Mukana on ollut myös islantilainen kumppanuuskoulu. Hanke sai 55 000 euroa rahoitusta oppilasliikkuvuuteen, joka on jaettu kolmen koulun kesken. Syys-lokakuun vaihteessa kahdeksan oppilasta Kuuhankaveden koululta kahden opettajan kanssa olivat Ruotsin Grännassa kumppanuuskoulussa viikon verran tutustumassa ja oppimassa toisiltaan lukemiseen ja kirjallisuuteen liittyviä asioita sekä kansainvälistä osaamista. Syksyllä hanketoiminta alkoi lukupiirinä. Oppilaat lukivat kumppanuuskoulujen kanssa yhdessä sovitun kirjan, josta vaihdettiin yhdessä näkemyksiä ja kokemuksia. Hanke jatkuu vuoden 2025 loppuun.

Laadukkaat koulutuspalvelut 2024				
Keskeinen toiminto	Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Toteuma ja poikkeaman perustelut
Joustavan esi- ja alkuopetuksen kehittäminen	Luodaan kouluille joustavan esi- alkuopetuksen toimintamalli huomioiden oppilaiden oppimisvalmiudet	Kouluissa annettava opetus mahdollistaa joustavat esi- ja alkuopetuksen järjestelyt 0.-2. luokilla	Toimintamallin laadinta	Kuuhankaveden koulu: toteutunut, tehokas tiimi muokannut toimintamallia oppilaita ja heidän tukeaan ajatellen läpi lukuvuoden. NJ ja AS: Toteutunut, toimintamallia on muokattu kulloisenkin oppilasryhmän tarpeiden mukaisesti.
Oppimisen tuen varmistaminen	Mahdollistaa kaikille tukea tervitseville riittävä ja oikea-aikainen tuki.	Ehkäistä ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä sekä pitkäaikaisvaikutuksia. Tuettava oppilaan mahdollisuuksia saada onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa.	Tuen tarvisijoiden määrä eri tuen tasoilla, erityisopetuksen pienryhmien määrä	Kuuhankaveden koulussa: tehostettu tuki: luokat 0-9:46 oppilasta, erityinen tuki:luokat 0-9:35, pienryhmiä: alakoulu 1 (4-6.lk), yläkoulu 3 (luokat 7-9). NJ: tehostettu tuki 18, erityinen tuki 9. AS: tehostettu tuki 15, erityinen tuki 16. 1 pienryhmä, jossa 10 erityisen tuen oppilasta.
Lukiokoulutuksen kehittäminen mukaan lukien suunnistuslinja	Vahvistaa lukiokoulutuksen korkeaa laatua ja tasalaatuisuutta. Oppivelvollisuuden laajentamisen vakiinnuttaminen	Lukion laatustrategiatyön aloittaminen, opsin jalkauttaminen. Toiminnan kehittäminen niin, että se tukee opiskelijoiden hyvinvointia, antaa opiskelijoille jatko-opinto- ja työelämävalmiuksia	Opiskelijamäärä, kirjoittaneiden määrä, yhteistyötahot, lukiokoulutuksen laatutekijät: laadukas oppiminen, hyvinvointi ja osallisuus, kehittyvä toimintakulttuuri, saavutettava lukiokoulutus	Opiskelijamäärä:78, uusia ylioppilaita: kevät 2024:22 ja syys 2024: 0. Tiivis henkilökunnan ja toimijoiden välinen yhteistyö ja opiskeluhuolto. Jaksopalautteet opiskelijoilta, lukiolaisbarometri, OPSin jatkuva kehittäminen, opetuksen ja tuen kehittäminen palautteen perusteella.
Osaava ja motivoitunut henkilöstö	Hyvinvoinnin ylläpitäminen ja aktivoiminen ja riittävä täydennyskoulutus	Henkilöstö osallistaminen ja vastuuttaminen: Huomaa hyvä	Sairauspoissaolojen määrä Toteutuneet koulutuspäivät Työtyytyväisyyskysely	Koulutukset, koulukeskus: 137,29 päivää. NJ: 49,32 ja AS: 48,04 päivää.
Viihtyisä ja osallistava Hankasalmi				
Avoimen vuorovaikutuksen ja suvaitsevan toimintakulttuurin sekä koulunuorisotyön ja harrastustoiminnan kehittäminen	Kiusaamisen ennaltaehkäiseminen. Oppilaan/opiskelijan kuuleminen ja osallistaminen. Lasten ja nuorten kasvun tukeminen ja kouluhyvinvoinnin parantaminen	Koulussa toimii useita oppilaita ja opiskelijoita osallistavia ryhmiä, tapahtumia, tiloja. Turvallinen välituntitoiminta. Huoltajien osallistaminen. Harrastamisen Suomen mallin harrastustoiminta osana koulupäivää.	Harrastuskerhojen, ryhmien, tapahtumien jne. määrä. Koulun ilmiapiirikyselyt, koulunuorisotyön toimintamallit	HSM-kerhot koko perusopetuksessa:: Voimaa ja valtaa-hanke (Via Gaudium, nuorisotoimi yhteistyössä koulukeskuksen kanssa), mukana NuVa, tukarit ja oppilas/opiskelijakunnan jäsenet, osallistuminen yhteisöllisiin OHR-kokouksiin, Ruokaraati (Asema, Niemisjärvi, Kuuhankaveden koulu, lukio, varhaiskasvatus)
Ajantasaiset digitaidot	Oppilaiden ja opettajien digitaitotason nostaminen/ajantasalla pitäminen	Tvt-opsin ja -suunnitelmien jalkauttaminen, oppilaiden digi-passien käyttöönotto, O365-ympäristön käyttöönotto	Arviointikyselyt, koulutustarvekartoitus, ICT-koulutukset ja perehdytykset, O365-ympäristön käyttöaste	Digihanke "Tasa-arvoa digitaalisiin läpi peruskoulun, kysely perusopetuksen opettajille ja ohjaajille, digipasseja otettu ala- ja yläkoulussa käyttöön, O365 ympäristö käytössä, ICT-koulutusta (Eduhouse), digitutoreilta ja digimentoreilta

Arvio strategian mukaisten tavoitteiden toteutumisesta

Joustavan esi- ja alkuopetuksen kehittäminen

Niemisjärven koulussa toimintamallia on kehitetty edelleen vastaamaan kulloisenkin oppilasryhmän tarpeita. Oppilaita 0.-2. luokilla oli 22. Esi- ja alkuopetusta ovat toteuttaneet pääasiassa kaksi opettajaa, esi- ja alkuopetuksen opettaja, ja lisäksi joillakin tunneilla erityisopettaja. Oppilaita on jaettu luku- ja kirjoitustaidon mukaisiin ryhmiin äidinkielen tunneilla. Muilla tunneilla on käytetty joustavia ryhmittelyjä esimerkiksi sosiaalisten taitojen harjoittelua silmällä pitäen. Oppilaat ovat oppineet toimimaan monenlaisissa ryhmissä kaikenikäisten oppilaiden kesken.

Joustavassa esi- ja alkuopetuksessa on hyödynnetty monipuolisesti koulun lähiluontoa, ja viikoittain osa oppitunneista on toteutettu ulko-opetuksena.

Aseman koulussa joustavasta esi- ja alkuopetuksesta on tullut kiinteä toimintamalli koulun arkeen. Oppilaita 0.-2. luokilla oli 36. Opetusta ovat toteuttaneet esiluokanopettaja sekä 1. ja 2. luokan opettajat. Mukana on joillakin tunneilla ollut myös erityisopettaja sekä suomea toisena kielenä opiskelevien oppilaiden tukena resurssiopettaja. Opettajat ovat suunnitelleet opetusta tiiviissä yhteistyössä, ja oppilaita on jaoteltu joustavasti monien eri oppiaineiden tunneilla.

Kuuhankaveden koulussa toimintamallia on kehitetty ja muokattu tiiviissä tiimityössä läpi kalenterivuoden vuonna 2021 tehdyn kolmivuotissuunnitelman mukaisesti. Oppilaita 0.-2. luokilla oli 42. Opetusta ovat toteuttaneet esiluokanopettaja sekä 1. ja 2. luokan opettajat, laaja-alainen erityisopettaja ja koulunkäynninohjaaja. Hyvällä tiimityöllä on myös varmistettu toimivat opetus- ja tukijärjestelyt oppilaille. Osa äidinkielen, matematiikan ja englannin tunneista on toteutettu luokkaryhmittäin. Kaikki muut oppiaineet on toteutettu joustavissa ryhmissä. Tämä toimintamalli on tukenut sosiaalisten taitojen ja itsetunnon myönteistä kehittymistä. Toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin osallistuivat kaikki esi- ja alkuopetuksentiimiin kuuluvat henkilöt. Yhteistyö kodin ja koulun välillä on ollut aktiivista.

Oppimisen tuen varmistaminen

Aseman koululla on pienryhmä, joka on tarkoitettu esikouluikäisille sekä 1.–3. luokilla opiskeleville oppilaille. Ryhmän maksimikoko on 10 oppilasta. Ryhmän oppilaat integroituvat säännöllisesti yleisopetuksen luokkiin ja useimmiten koulunkäynninohjaaja tukee tällöin yleisopetuksen luokassa opiskelua. Lisäksi koulussa toimii laaja-alainen erityisopettaja, joka tukee yleisopetuksessa opiskelevien tehostetun ja erityisen tuen oppilaiden opiskelua. Laaja-alainen erityisopettaja on pitänyt joko pienryhmäopetusta vaihteleville ryhmille tai ollut mukana samanaikaisopettajana yleisopetuksen luokissa.

Niemisjärven koulunjohtaja työskentelee koulun erityisopettajana. Syksyllä 2024 koulujen johtajuusjärjestelyissä tapahtui muutos ja Niemisjärven koulunjohtaja johtaa lukuvuoden 2024–2025 ajan myös Aseman koulua. Niemisjärven koululla on tämän vuoksi käynyt maanantaisin erityisopettaja Kuuhankaveden koululta paikkaamassa osaa vähentyneistä erityisopetustunneista. Erityisopettajien tuki on suunnattu erityisen ja tehostetun tuen lapsille joko pienryhmäopetuksena vaihtelevin kokoonpanoin tai samanaikaisopetuksena luokissa. Koulunkäynninohjaajien sijoittelu eri luokkiin on toteutettu oppilaiden tuen tarpeiden mukaisesti. Opiskeluhuollon henkilökunnan kanssa on tehty aktiivista yhteistyötä myös

oppilaiden tuen suunnittelemiseksi ja riittävän tuen varmistamiseksi.

Kuuhankaveden koulussa on ollut sekä kevä- että syyslukukaudella yksi alakoulun pienryhmä (kevät ja syksy 4.-6. lk). Yläkoulussa on keväällä toiminut kaksi pienryhmää (7.-9.lk) sekä JOPO-luokka (8.-9.lk). Syksyllä yläkoulun pienryhmiä on ollut kolme (7.-9.lk) sekä JOPO-luokka (9.lk). Keväällä koulussa toimi kolme laaja-alaista erityisopettajaa, joista yksi vastasi luokista 0-3, yksi hankerahoituksella työskennellyt luokista 4-6 ja yksi luokista 7-9. Syksyllä laaja-alaista erityisopetusta on toteutettu siten, että yksi laaja-alainen erityisopettaja on toiminut kiinteänä tiiminjäsenenä joustavassa alku- ja esiopetuksessa syyslukukaudella sekä hoitanut 3.luokan erityisopetusta. Tämä on mahdollistanut vahvan ja säännöllisen tuen erityisesti lukemaan oppimisessa ja lukusujuvuuden vahvistamisessa. Lisäksi on pystytty tarjoamaan säännöllistä tunnetaito-opetusta koko esi- ja alkuopetuksen ryhmälle sekä reagoimaan nopeasti ilmenneisiin tuen tarpeisiin. Yksi laaja-alainen, hankerahalla työskentelevä erityisopettaja on syyslukukaudella vastannut luokista 4-7 ja yksi luokista 8-9. Alakoulussa on lisäksi kevätlukukaudella työskennellyt hankerahalla palkattu resurssiopettaja, joka on toiminut samanaikaisopettajana tukea tarvitsevilla opetusryhmissä tai tarpeen vaatiessa eriyttänyt oppilaita yhteistyössä alakoulun laaja-alaisen erityisopettajan ja luokanopettajien kanssa. Ohjaaja, erityisopettaja ja resurssiopettajaresurssia on jaettu oppilaiden tuen tarpeen mukaan suunnitelmallisesti jaksoittain (5-jaksojärjestelmä).

Koulukeskuksella on kokoontunut säännöllisesti pedagogisen tuen ryhmät, joissa on käsitelty oppimisen tukea koskevia asioita ja opetusjärjestelyitä. Tuen tarpeessa on korostunut perinteisten oppimis- ja keskittymisvaikeuksien rinnalla lasten ja nuorten jaksaminen. Erityisiä opetusjärjestelyjä oppilaan jaksamista tukemaan (esim. koulupäivän lyhentäminen) on pitänyt tehdä yhä enenevässä määrin, jotta opiskelu saadaan sujumaan/eteneväksi. Kuuhankaveden koulussa tehdään tiivistä opiskeluhuollollista yhteistyötä oppilaiden, huoltajien ja moniammatillisten toimijoiden

(koulukuraattori, koulupsykologi, sosiaalityöntekijä, etisivistä nuorisotyö, nuorisotyö) kanssa. Hankerahoituksella on osittain mahdollistettu ohjaaja-, erityisopettaja- ja opettajaresursseja.

Valtakunnallisia kokeita pidettiin äidinkielen ja kirjallisuudessa sekä matematiikassa ja englannissa (A1-kieli). Tuloksia hyödynnettiin muun muassa oppimisen tuen tarkastelussa oppilaan siirtyessä perusopetuksesta lukioon.

Lukiokoulutuksen kehittäminen mukaan lukien suunnistuslinja

Lukion yhteissuunnitteluryhmässä on tehty kehitystyötä lukion toimintakulttuuriin, opiskelijahuoltoon ja opiskeluun liittyen. Moniammatillinen yhteistyö on ollut tiivistä. Aineenopettajat, ryhmänohjaajat, erityisopettaja, opinto-ohjaaja, koulukuraattori, koulupsykologi, rehtori ja kouluterveydenhoitaja seuraavat tiiviisti opiskelijoiden jaksamista sekä koulunkäynnin ja opiskelujen sujumista yhteistyössä huoltajien ja muiden moniammatillisten asiantuntijoiden kanssa. Opiskelijoiden ohjauksen ja tukitoimien tarvetta on sekä erilaisten oppimisvaikeuksien että opintojaan hajauttavien opiskelijoiden vuoksi. Opintojaan hajauttavia opiskelijoita on erityisesti suunnistuslinjalla. Kevään 2024 YO-tulosten vertailussa Hankasalmen lukion oli Keski-Suomen neljänneksi paras lukio.

Liikuntalinjalla on keskitytty entisiin lajeihin. Suunnistuslinjan markkinointi on ollut tehokasta. Syyslukukaudella markkinointia Pääpointti-hankkeen tiimoilta on suunniteltu myös muutoinkin uusien lukiolaisten houkuttelemiseksi Hankasalmen lukioon ja yhteistyö tällä saralla jatkuu. Yhteistyö suunnistuslinjan vastuuhenkilön, kunnan vastuuhenkilöiden ja huoltajien kanssa on ollut tiivistä suunnistuslinjalaisten arjen ja opintojen sujumisessa.

Keski-Suomen liikunta vieraili lukiolla keväällä teemalla: Sumeneeko ajatus – liike freesaa! korostaen taikoliikunnan merkitystä. Syyslukukauden aikana Tiimiakatemia vieraili lukion kolmannen vuosiluokkalaisten luona. Toisen vuosiluokan opiskelijat sekä abiturientit olivat päivän mittaisilla korkeakoulupäivillä sekä Jyväskylässä että Kuopiossa. Opiskelijat pääsivät

vierailulle valintansa mukaan niin ammattikorkeakoululla kuin yliopistolla järjestettyihin alakohtaisiin esityksiin. Opiskelijoilla oli syksyllä työpaja liittyen rahaan ja talouteen. Marraskuussa lukion opiskelijoilla oli hyvinvointipäivä yhdessä lukion opettajien kanssa. Opiskelijakunta- ja tutortoiminta on ollut lukiossa aktiivista kalenterivuonna 2024.

Lukion opetussuunnitelman mukaisia työelämämoduuleja on muokattu ja toteutettu. Opiskelijoilla on ollut mahdollisuus suorittaa työelämään tutustumisjakso lukion aikana. Tämän lisäksi esimerkiksi 4H-yritystäjyys tai muu yritystoiminta sekä kesätyökurssi on huomioitu opintojaksoina. Opiskelijoiden jaksamisen tukemiseksi ja päällekkäisten opintojaksojen karsimiseksi lukioon lähdettiin syyslukukaudella Pääpointti-hankkeessa suunnittelemaan seuraavaa lukuvuotta ajatellen vuorojaksojärjestelmää, jossa tiettyjen oppiaineiden valinnaiset/syventävät opintojaksot vuorottelevat vuosittain. Yhteistyötä Rautalammin lukion kanssa viriteltiin muun muassa vuorojaksojärjestelmän ja henkilökunnan Nepsy-koulutuksen tiimoilta.

Huoltajia on kuultu ja tavattu huoltajien illassa. Huoltajien päivä toteutettiin syyslukukaudella arki-iltana siten, että huoltajien oli mahdollista osallistua siihen joko lähitapaamisella tai etänä Meetin kautta.

Osaava ja motivoitunut henkilöstö

Sekä Niemisjärven että Aseman kouluilta on osallistuttu erilaisiin koulutuksiin tarpeiden ja painopisteiden mukaisesti, esimerkiksi Niemisjärveltä on osallistuttu ulko-opetuksen toteuttamiseen liittyviin koulutuksiin. Kunnan yhteisissä VESO-koulutuksissa on käsitelty ajankohtaisia aiheita. EduHouse-palvelun koulutuksia on katsottu kunnan yhteisen linjauksen mukaisesti, ja henkilöstön on ollut mahdollista koulutautua EduHouse-palvelun koulutuksilla mielenkiintonsa ja tarpeidensa mukaisesti myös peruskoulutuksen lisäksi. Työtyytyväisyyskyselyn tulokset on käsitelty molemmilla kouluilla keväällä ja kouluille valittiin omat tavoitteet, joita koulun arjen toiminnassa toteutettiin vuoden aikana. Sekä keväällä että syksyllä on pidetty tyhy-iltapäivät.

Digiosaaminen (esim. O365) on nostettu Kuuhankaveden koulussa yhdeksi lukuvuoden painopistealueeksi. Henkilöstöllä on ollut runsaasti mahdollisuuksia koulutuksiin muun muassa EduHouse-palvelun kautta ja heitä on kannustettu osallistumaan niihin. Koulutukset ovat olleet helposti saavutettavissa sekä etä- että lähikoulutuksina.

Avoimen vuorovaikutuksen ja suvaitsevan toimintakulttuurin sekä koulunuorisotyön ja harrastustoiminnan kehittäminen

Kuuhankaveden, Aseman ja Niemisjärven kouluilla on toteutettu Harrastamisen Suomen mallin kerhoja. Oppilaat ovat osin päässeet vaikuttamaan tarjolla olevien kerhojen aiheisiin. Oppilaat ovat vastanneet KiVa-kyselyihin. Kouluille on valittu oppilaskunnan hallitus, jossa vaikutetaan koulun arkeen ja erikoistahtumiin. Kuuhankaveden tukioppilaat sekä oppilaskunnanjäsenet ovat osallistuneet Via Gaudium ry:n luotsaamaan Voimaa ja valtaa-hankkeeseen yhteistyössä nuorisotoimen kanssa. Voimaa ja valtaa -nuorten nähdynä ja kuulluksi tekemisen hankkeen tarkoituksena on nimensä mukaisesti antaa ääni nuorille. Toiveena on, että nuoret saisivat osallisuuden tunteen siitä, että heillä on mahdollisuus vaikuttaa ja heidän äänensä on tärkeä niin hankasalmelaisyhteisössä kuin laajemminkin yhteiskunnassa. Koulujen oppilaskunnan hallituksen jäsenet osallistuivat myös Ruokaraatiin, jossa sai antaa palautetta ja keskustella kouluruokailusta.

Lukuvuonna 2024–2025 kouluilla on toteutettu suunnitelmallisesti hyvinvointiopetusta. Materiaalina käytetään Rovaniemen kaupungin tuottamaa hyvinvointiopetuksen materiaalipakettia ja vuosikelloa, jossa jokaiselle kuukaudelle on valittu oma käsiteltävä hyvinvointiteema. Aseman koulussa kaikille oppilaille teetetään lukuvuoden 2024–2025 aikana kerran kuukaudessa hyvinvointikysely, jonka tulokset käsitellään henkilökunnan kokouksissa.

Ajantasaiset digitaidot

O365-ympäristö on ollut käytössä kaikissa kunnan kouluissa. TVT-opetusta on toteutettu kunnan TVT-OPSin (esi- ja perusopetuksen digistrategia) mukaisesti ja oppilailla on käytössä digipassit. Kaikilla

kouluilla on toiminut digitutor, joka oli henkilöstön tukena TVT-asioissa ja opetuksen suunnittelussa yhden tunnin viikossa. Tietotekniikkakoulutusta on ollut tarjolla EduHousen kautta. Muun muassa ajantasaisista tekoälykoulutuksista on tiedotettu henkilökuntaa ja perehdytystä, koulutusta ja ohjausta on saatu digitutoreilta sekä digimentorilta. Pääpointti-hanketyöntekijä on tehnyt yhteistyötä koulun digitutoroittajien ja kunnan Tietohallinnon kanssa. Perusopetuksen opettajat ja ohjaajat ovat vastanneet Digi-hankkeen ”Tasa-arvoa digitaitoihin läpi peruskoulu” tiimoilta kyselyyn.

Taloudellisten tavoitteiden ja talousarvion toteuttaminen

Koulutuspalveluiden taloudelliset tavoitteet toteutuivat suunnitelmien ja tavoitteiden mukaisesti. Toimintakate oli 6 602 968 euroa toteuman ollessa 97,61 %. Toimintatuottoja toteutui 132 973 euroa enemmän kuin arvioitiin (hankeavustuksia ja kotikuntakorvauksia toteutui enemmän). Toimintakulut alittuivat 28 959 euroa (leasingkuluja toteutui 113 111 euroa vähemmän, samoin koulukuljetuskustannuksia). Huomioitavaa on, että sisäiset vuokrat nousivat 149 883 euroa talousarvioon nähden.

Perusopetuksen toimintakate oli 5 565 981 euroa (97,47 %) ja lukion 1 036 986 euroa sisältäen myös suunnistuslinjan (98,33 %).

Suunnistuslukiolinjan rahoitukseen kunta panosti 65 000 euroa laadukkaan valmennustoiminnan takamiseksi. Lisäksi maksettiin sopimuksen mukainen opiskelijakohtainen bonus 150 euroa/opiskelija sekä syys- että kevätlukukaudelta, koska suunnistajaopiskelijoiden määrä on ollut vähintään 15. Bonusta maksettiin 6 450 euroa sekä suunnistajien harjoitusmatkoja lähialueelle 2376 euroa. Kaiken kaikkiaan suunnistuslukiotoimintaan panostettiin 73 831 euroa (2023/74 656 €, 2022/72 822 €).

Kotikuntakorvausten osalta tuloja kertyi 71 702 euroa enemmän ja menoja toteutui 6 556 euroa vähemmän kuin oli budjetoitu, nettovaikutus 78 258 euroa parempi kuin oli budjetoitu.

Koulutuspalveluiden henkilöstökulut ylittyivät 54 334 euroa toteuman ollessa 3 993 994 euroa (2023/4 068 600 €, 2022/3 833 647 €). Yhden vuosi-viikkotunnin lisääminen B1 -kieltä seitsemännelle luokalle 1.8.2024 alkaen lisäsi hieman palkkakustannuksia. Lisäksi sairausloman sijaisten palkat nousivat lähes 17 500 euroa edellisvuodesta. Henkilöstökulut vähenivät kuitenkin edellisvuoteen verrattuna lähes 75 000 euroa (muun muassa vähemmän hanketyöntekijöitä sekä henkilöstövähennyksiä oppilasmäärän vähetessä).

Koulukeskuksen leasingkulut olivat 783 389 euroa (2023/740 997 euroa, 2022/488 884 euroa).

Henkilöstö

Niemisjärven ja Aseman koulujen kiertävä englannin kielen lehtorin virka jätettiin täyttämättä 1.8.2024 alkaen, kun viranhaltija irtisanoutui tehtävästään. Oppilasmäärän vähetessä kunnassa riittää yksi kiertävä englannin kielen lehtorin tehtävä.

Niemisjärven koululla opetusta järjestettiin yhdysluokkaopetuksena. Koulussa toimi joustava esi- ja alkuopetus, jota opetti kaksi opettajaa. Lisäksi on yhdysluokat 3–4 ja 5–6. Keväällä koulussa oli vielä kokoaikainen resurssiopettaja hankerahoituksella, mutta syksyllä resurssiopettaja kävi koululla kahtena päivänä viikossa. Resurssiopettajan tuki on ollut todella tärkeää, jotta yhdysluokkia on voitu jakaa omiksi luokkatasoihin erityisesti tärkeissä oppiaineissa (äidinkieli, matematiikka ja kielet). Oppilaiden suurten tuen tarpeiden vuoksi jakotunneille olisi ollut enemmän tarvetta kuin mihin kahdella resurssiopettajapäivällä on ollut mahdollisuus.

Syksyllä Niemisjärven ja Aseman koulujen johtajuusjärjestelyihin tuli muutos, kun Niemisjärven koulun johtaja johtaa lukuvuoden 2024–2025 sekä Aseman että Niemisjärven koulua. Aseman koulun johtaja sijaistaa Kuuhankaveden koulun apulaisrehtorin opintovapaata. Niemisjärven koululla erityisopetustunnit vähenivät kolmella tunnilla järjestelyn vuoksi, vaikka maanantaisin erityisopetusta onkin käynyt pitämässä Kuuhankaveden koulun erityisopettaja. Molemmilla kouluilla on koettu ajoittain haastavana se, ettei

koulunjohtaja ole päivittäin paikalla. Niemisjärven koululla poissaolot korostuvat, kun näinä päivinä myöskään erityisopettajan tukea ei ole saatavilla äkillisissä tilanteissa.

Aseman koululla henkilöstössä tapahtui pieniä muutoksia. Koulunkäynninohjaajista puolet toimii määräaikaissa tehtävissä. Syksyllä kouluun muodostui yksi yhdysluokka, 3–4. Luokkaa on saatu jaettua resurssi- ja osin erityisopettajan avulla. Johtajuusjärjestelyjen myötä varajohtaja on kantanut enemmän vastuuta päivittäisistä toiminnoista niinä kolmena päivänä, jolloin koulunjohtaja ei ole ollut paikalla. Varajohtajuuteen on annettu resurssia opetustuntien huojennuksena ja korvauksina.

Lyhytaikaisissa sijaisuuksissa kouluilla on käytetty koulun omia opettajia ja ohjaajia oppilasturvallisuus huomioiden. Kouluille on ilmoittautunut halukkaita sijaisia, joita on myös käytetty sijaisina silloin, kun se on ollut mahdollista. Lyhytaikaiset sijaisuudet tulevat tietoon usein lyhyellä varoitusaajalla, jolloin ulkopuolista sijaista ei useinkaan ole saatu. Sijaisjärjestelyt koetaan ajoittain kuormittavina, koska ne vaikuttavat monen opettajan ja ohjaajan työpäivään ja alkuperäisiä opetussuunnitelmia joudutaan muuttamaan.

Koulukeskukseen on rekrytoitu yli 20 henkilöä virka- ja työsuhteisiin. Vakituksessa henkilöstössä on ollut vaihtuvuutta osan siirtyessä muualle sekä opintovapaata. Rekrytointi painottui kevään ja kesän ajalle. Määräaikaista ohjaushenkilöstöä on rekrytoitu koulunkäynninohjaajiksi oppilaiden lausuntojen perusteella. Lyhytaikaisissa sijaisuuksissa on käytetty koulun omia opettajia, ohjaajia ja oto-järjestelyä oppilasturvallisuus huomioiden sekä koululle sijaiseksi ilmoittautuneita. Sijaisjärjestelyitä on ollut lukuvuoden aikana paljon, joten järjestelyt ovat kuormittaneet henkilöstöä. Opetus on saatu järjestettyä kaikissa tilanteissa, mutta sijaisten rekrytointi on ollut toisinaan haasteellista. Lukion opettajien lyhytaikaisten poissaolojen aikana opiskelijat ovat opiskelleet itsenäisesti ja tarpeesta sijaisten palkkaamiselle pitkien poissaolojen aikana on keskusteltu ja tilanteen sekä mahdollisuuksien mukaan kartoitettu ja toteutettu

erilaisin opetusjärjestelyin aineenopettajien sijais-
tus.

Työtyytyväisyyskysely sekä työterveyden suorittama
koulukeskuksen työpaikkaselvitys on käyty läpi henki-
löstön kanssa sekä niiden pohjalta valittu yhteiset ta-
voitteet työhyvinvoinnin ja toimintakulttuurin kehit-
tämiseksi. Henkilöstön vastauksia THL:n kuormitus-
vaakaan ja riskien arviointikyselyihin on hyödynnetty

jaksamista tukevissa järjestelyissä ja työturvallisuus-
dessa sekä tullaan keväällä 2025 vielä hyödyntämään
kehityskeskusteluissa. Yhteistyö työterveyden, työ-
suojelun ja kiinteistöhuollon kanssa on ollut tiivistä ja
sujunut kiitettävästi.

Taloudelliset tavoitteet	TP 2022	TP 2023	Alkuperäinen TA 2024	TA 2024 muutokset	TA 2024	TP 2024	Poikkeama TA-TP euroa	%
Nettokustannukset /oppilas	9 573	9 573	11 385		11 385	11 282	-103	-0,9 %
Nettokustannukset /opiskelija	10 844	10 844	13 020		13 020	13 126	106	0,8 %
Nettokustannukset /aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistuva lapsi	1 911	1 911	3 109		3 109	2 409	-700	-22,5 %
Henkilöstön määrä (htv1) Koulutuspalvelut	TP 2022	TP 2023	Alkuperäinen TA 2024	TA 2024 muutokset	TA 2024	TP 2024	Poikkeama TA-TP euroa	%
Vakituiset	45,58	45,58	52,29		52,29	46,42	-5,87	-11,2 %
Sijaiset	12,10	12,10	3,48		3,48	6,82	3,34	96,0 %
Työllistetyt	0,14	0,14				0	0	
Muut määräaikaiset	16,32	16,32	9,34		9,34	12,37	3,03	32,4 %
Oppisopimus								
Yhteensä	74,14	74,14	65,11		65,11	65,61	0,50	0,8 %
Käyttötalouden tulot ja menot	TP 2022	TP 2023	Alkuperäinen TA 2024	TA 2024 muutokset	TA 2024	TP 2024	Poikkeama TA-TP euroa	%
Perusopetus								
Tulot	521	649	456		456	565	109	23,9 %
Menot	5 728	6 238	6 166		6 166	6 131	-35	-0,6 %
Netto	-5 207	-5 589	-5 710		-5 710	-5 566	144	-2,5 %
Lukio								
Tulot	31	25	24		24	48	24	100,0 %
Menot	877	992	1 079		1 079	1 085	6	0,6 %
Netto	-846	-967	-1 055		-1 055	-1 037	18	-1,7 %
Ammatillinen koulutus								
Tulot								
Menot	3							
Netto	-3							
Koulutuspalvelut yhteensä								
Tulot	552	674	480		480	613	133	27,7 %
Menot	6 608	7 230	7 245		7 245	7 216	-29	-0,4 %
Netto	-6 056	-6 556	-6 765		-6 765	-6 603	162	-2,4 %

Hyvinvointipalvelut

Kansalaisopisto

Kansalaisopiston toiminta on vakiintunut hyvälle ruutiinitalle koronapandemian jälkeen. Tämä näkyi syyslukukaudella kurssien vähäisenä perumisena. Kansalaisopiston tuntimäärät ovat pudonneet huippuvuosista, mutta tuntimäärän kehitys on mennyt melko hyvin suhteessa kunnan väkiluvun laskun kanssa. Vuonna 2024 Hankasalmen kansalaisopistossa toteutui 5565,36 opetustuntia. Opetustunneista Hankasalmen osuus oli 4083,81 ja Konneveden osuus 1481,55. Toteutuneita kursseja vuoden aikana oli 253 (Hankasalmi 178, Konnevesi 75). Kurssilaisten määrä vuonna 2024 oli 2995 (Hankasalmi 2369, Konnevesi 626). Kurssilaisista naisia oli 2393 ja miehiä 602. Aineryhmistä suurimmat tuntimäärät kohdistuivat musiikkiin (1800 tuntia), liikuntaan (1027 tuntia) ja kädentaiteihin (1252 tuntia).

Kansalaisopisto on kerännyt kurssipalautetta keväällä 2024 lukuvuoden 2023-2024 kursseista, jolloin arvioitavana on ollut kaikki kurssit. Kurssipalautteiden yleisarvosana on ollut asiakkaiden osalta seuraava: kiitettävä 258, Hyvä 83, tyydyttävä 10, välttävä 3, heikko 1. Yleisarviosta voidaan vetää johtopäätös erittäin korkeasta asiakastyytyväisyydestä. Kurssipalautteiden vapaa sana –osiossa korostui opettajien ammattitaito ja kurssien virkistävä merkitys. Opettajien rooli on tärkeä tekijä kurssien mielekkyydessä, mikä näkyy sekä positiivisesti että negatiivisesti palautteissa. Yhtenä toistuvana huomiona kurssipalautteissa oli kansalaisopiston toimintakauden pituus, joka voisi olla pidempi.

Kulttuuripalvelut

Hankasalmen kulttuuripalveluissa toimintoja toteutettiin hyväksi havaitulla kaavalla. Kulttuurintekemisessä korostui osallisuus ja yhteistyö. Lastenkulttuuri on nähty tärkeäksi toiminnoksi sivistyslautakunnassa. Lastenkulttuuria toteutettiin kulttuurikasvatussuunnitelma Kulttuuripolun suunnitelmien mukaisesti. Suunnitelma läpileikkaa koko varhaiskasvatuksen, peruskoulun ja lukion. Oppilaitosten lisäksi lastenkulttuuria toteutettiin vapaa-ajalla ja perhekeskuk- sessa. Perhekeskuksessa tehtävä lastenkulttuurityö kulkee nimellä kulttuurineuvola. Lastenkulttuuri

koostuu pääosin työpajoista ja esityksistä. Hankasalmi on osa kymmenen kunnan Kulttuuriaitta –verkostoa.

Yhteistyörakenteen ylläpitäminen on merkittävä osa Hankasalmen kunnan kulttuurityötä. Kunnan omalla 0,35 henkilötyövuoden työpanoksella ei ole mahdollista ylläpitää massiivista omaa tuotantoa, joten yhteistyö järjestöjen, seurakuntien, hyvinvointialueen, yritysten, kuntien, Keski-Suomen liiton sekä yksittäisten toimijoiden kanssa rakentavat kunnan kulttuurielämän kivijalan. Kulttuuripalveluiden tavoitteena on ollut toimijoiden tukeminen. Tukea toimijoille on annettu muun muassa materiaali- ja asiantuntijapuna.

Keski-Suomen liitto on vahvistanut panostustaan maakunnan kulttuuriasioihin Kulttuuritasku –hankkeen kautta. Yksi uusi toimintamalli on ollut alueellinen kulttuurityö. Hankasalmi on yhdessä Konneveden, Laukaan ja Äänekosken kanssa kehittänyt alueellista kulttuurityötä. 12.10. Pidettiin ensimmäinen kulttuurifoorumi –tapahtuma. Tämä kunnan ja Keski-Suomen liiton yhteistyö koettiin antoisaksi. Tämän jälkeen toimintamallia on kopioitu myös muihin kuntiin. Kulttuurifoorumissa tehtiin näkyväksi kulttuuritarjontaa ja toiminta-ajatusta. Tilaisuuteen kuului alustuksia erilaisilta toimijoilta sekä paneelikeskustelu kulttuurin merkityksestä. Kulttuurifoorumissa näkyi myös maakunnallinen vaikutus Teatteri Eurooppa Neljän esitysten myötä. Kulttuurifoorumin yhteydessä esitettiin lastennäytelmä Pauliina Piraatti ja Kaksoiselämää.

Hyvinvointipalveluiden avustukset on merkittävä osa kulttuurielämän ylläpitämistä. Keväällä jaettiin 18 500 euroa hyvinvointipalveluiden avustuksia kulttuuriin, liikuntaan ja nuorisoon toiminta- ja kohdeavustuksina.

Liikuntapalvelut

Liikuntapalveluissa on jatkettu tiedolla johtamiseen perustuvaa päämäärätietoista kehittämistä edellisvuonna käyttöön otetun Hankasalmi liikkuu -liikku- misohjelman ohjaamana. Terveystietä edistämisen valtakunnallisen vertailutietojärjestelmä TEAviisarini

vuonna 2024 julkaistut tulokset osoittavat merkittävää edistymistä niin kunnan omiin aikaisempiin tuloksiin nähden kuin myös valtakunnallisessa vertailussa. Ensimmäistä kertaa TEAviisarin tietojenkeruun historiassa (vuodesta 2010) liikunnan osa-alueen kokonaispistemäärä on noussut yli valtakunnallisen keskiarvon (Hankasalmi 71, koko maa keskimäärin 69).

Erityisen vahvaa edistymistä liikunnan TEAviisari näyttää sitoutumisen ja johtamisen osa-alueilla. Sitoutuminen (Hankasalmi 86, koko maa 65) kuvaa strategiatasolla terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen näkyvyyttä mm. erilaisissa asiakirjoissa sekä kansallisten ohjelmien hyödyntämistä. Johtamisen osa-alue (89–61) kuvaa terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen organisointia, vastuun määrittelyä ja toimeenpanoa. Eniten parannettavaa liikunnan vertailutiedoissa on seurannan ja tarveanalyysin osa-alueella (Hankasalmi 31, koko maa 72). Tämän kohentaminen edellyttää poikkihallinnollisen vuorovaikutuksen syventämistä, luottamushenkilöiden aitoa osallisuutta kehittämiseen sekä vahvempaa kokonaishyvinvoinnin koordinaatiota kunnan strategisessa johtamisessa. TEAviisarin tuloksella on merkittävää vaikutusta kunnan saaman valtionosuuden lisäosaan (HYTE-kertoimeen), eli kunta hyötyy taloudellisesti panostamalla terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen.

Vuosina 2022–2024 toteutettu #hankasalmiliikkuu-hanke päättyi kertomusvuoden lopussa. Kolmen hankkeen kuluessa onnistuttiin juurruttamaan liikunnallisen elämäntavan edistäminen kunnan rakenteisiin. Tästä vahvimpana osoituksena on liikunta- ja hyvinvointikoordinaattorin vakituisen toimen perustaminen, johon rekrytoitiin työntekijä kertomusvuoden lopulla. Tehtävänimikkeen mukaisesti liikunta- ja hyvinvointikoordinaattori osallistuu yleisen hyvinvoinnin seurantaan, edistämiseen ja raportointiin kunnan ja hyvinvointialueen yhdyspinnassa.

Liikuntapalvelujen hallinnoinnista merkittävä osa kuuluu jatkossakin kansalaisopiston suunnittelijaopettajan työnkuvaan, jossa liikunnan osuus painottuu olosuhteiden kehittämiseen ja ylläpitoon. Suunnittelijaopettajan opetusvelvollisuutta on

määräaikaisesti huojennettu 1.8.2024 – 31.7.2025 niin, että aiemman 35 %:n sijaan työajasta 50 % on osoitettu liikuntapalvelujen tehtäviin.

Suunnittelijaopettaja suoritti kertomusvuoden aikana päätökseen 9 kk:n mittaisen kuntien liikuntajohdon täydennyskoulutuskurssin, jonka järjestämisestä vastasivat yhteistyössä North Sport Consulting sekä Suomen Urheiluopisto. Koulutuksen suorittaminen työn ohessa tuki suoraan liikkumisohjelman konkreettista toteuttamistyötä. Suunnittelijaopettajalle oli myönnetty koulutukseen osallistumisen vuoksi 80 %:n lyhennetty työaika 30.4.2024 saakka.

Kolmannen hankekauden liikuntaneuvonta tavoitti kertomusvuonna 125 yksilöasiakasta (edellisenä vuonna 80). Liikuntaneuvonnan ryhmiin osallistui 54 kuntalaista. Hankkeen järjestämän vertaisohjaajakoulutuksen tuloksena käynnistyi myös kaksi vertaisohjattua kuntosaliryhmää, joissa on ollut 20 osallistujaa. Lisäksi hankkeessa on toteutettu vuoden aikana 96 tuolijumppakertaa (8–15 osallistujaa/ kerta), kesäkuukausina 16 ohjattua treeniä ulkokuntosaleilla (8–14 os./ krt), rantauimakoulut kaikilla kolmella uimarannalla (yht. 30 lasta) sekä Monnarin liikunnallinen lapsiparkki 9 kertaa vuoden aikana (15–18 lasta/ krt).

Liikuntapaikkarakentamisessa vuosi 2024 oli merkittävä koko kuntaa ja useampaa kuntaosaa ajatellen. Suurimpana hankkeena kesällä valmistui kirkonkylän vanhan urheilukentän paikalle monilajinen lähiliikuntapaikka, Pellisenrannan liikuntapuisto. Kesäkuussa järjestettyihin kaksipäiväisiin avajaisiin osallistui noin 1500 henkeä. Liikuntapuisto otettiin aktiivisesti monipuoliseen käyttöön kesän ja syksyn aikana. Vuoden aikana avattiin myös kaksi uutta ulkokuntosalia. Sijainnista tehdyn oikaisuvaatimuksen vuoksi edelliseltä vuodelta viivästynyt Aseman ulkokuntosali Koulunmäen ulkoilualueelle valmistui toukokuussa ja Niemisjärven ulkokuntosali Anterontien vanhan urheilukenttälleen laidalle avattiin lokakuun alussa. Molempien ulkokuntosalien avajaisiin osallistui runsas joukko kuntalaisia, ja kohteet on otettu ahkeraan ja säännölliseen käyttöön.

Liikuntapalvelujen ja ympäristötoimen vuorovaikutteinen yhteistyö vahvistui kertomusvuoden aikana edelleen niin uudiskohteiden suunnittelun, perusrannusten kuin kausiylläpidonkin osa-alueilla. Liikuntapaikkojenhoitaja suoritti vuoden kuluessa liikuntapaikkamestarin erikoisammattitutkinnon Suomen Urheiluopistossa. Ammattitaidon ja johtamisosaamisen vahvistumisella on suora yhteys kunnan palvelujen laadun kehittymiseen.

Edellisvuonna käynnistetty liikuntapaikkojen ylläpidon poikkihallinnollinen toiminnanohjauksen kehittäminen ei saavuttanut kertomusvuoden aikana sitä tavoitetasoa, joka sille aloitettaessa asetettiin, eli digitaalisen asiakas- ja toiminnanohjausjärjestelmän käyttöönotto vuoden 2024 aikana ei vielä toteutunut. Kehittämisellä tavoitellaan ylläpitoprosessien parempaa hallintaa, läpinäkyvyyttä ja kustannustehokkuutta sekä asiakaspalutteen hallittua systemaattista vastaanottoa ja siihen reagoimista.

Kertomusvuoden aikana kunnan liikuntapalvelujen strateginen kehittäminen oli esillä kahdessa liikuntalan ammattijulkaisussa: SLA:n Liikunnan ammattilainen -lehden numerossa 3/2024 ”Kuntien liikuttavat strategiat”-teeman alla sekä Suomen Urheiluopiston liikuntapaikkamestarikurssin vuosijulkaisussa otosikolla ”Palvelun laatua ammattitaidolla ja yhteistyöllä.”

Kirjastopalvelut

Fyysisten aineistojen lainamäärä nousi pitkästä ajasta, noin 2% nimenomaan aikuisten kirjallisuuden osalta. Keski-kirjastot teki vuoden alusta muutoksen, joka mahdollisti seutuvaraamisen myös lainassa ja hankinnassa olevaan aineistoon. Tämä lisäsi aineiston liikkumista seutulainoina noin 14-15 % sekä meille tulevan, että meiltä seutulainaksi lähtevän liikenteen osalta. Muutos ei ollut pienen kirjaston näkökulmasta kuitenkaan pelkästään positiivinen, sillä lainojen varausjonot pitivät merkittävästi ja aineiston odotusajan ennakoitiin vaikeutui.

Helmikuun puolivälissä päästiin normaalimiehitykseen ja saatiin vähitellen purettua kertynyttä työkeräystä. Kuntosalin kulunvalvontajärjestelmän

vaihtuminen työllisti kirjaston henkilöstöä odotettua enemmän kevättalvella.

Kirjasto liikuttaa –hanke pääsi toden teolla käyntiin. Hankkeen puitteissa kartoitettiin kyselyllä toiveita lainattavista liikuntavälineistä. Hankkeen kärkilajiksi valittiin tanssi, joka näkyi muun muassa Maija Pellisen kokoamassa näyttelyssä, jossa kerättiin hankasalmlaisia tanssimuistoja. Syksyllä toteutettiin hyvinvointipalvelujen tukityöllistetyn vetämänä senioritanssipäivä ja tarjottiin myös ilmaista mahdollisuutta tutustua senioritansseihin kolmella eri kylällä loppuvuodesta. Juoksutapahtuma Kirjaston ympärijuoksu kokosi iloisia ulkoilijoita sekä kirkonkylässä että erityisesti Aseman kylällä lokakuussa. Näkyvimpänä hankkeen saavutuksena pääkirjastoon asennettiin omatoimilaitteisto marraskuun alussa. Muista omatoimikäyttöön vaadittavista asennuksista johtuen omatoimisuuden käyttöönotto jäi alkuvuoteen 2025.

Osaava kirjavinkkari saatiin henkilökuntaan, joka vieraili eri kouluilla 16 vinkkauksen verran. Koulut ovat paljon toivoneet kirjavinkkausta, mutta aiemmin sitä on voitu toteuttaa vain ostopalveluna. Lukudiplomin suoritti ennätysmäärä koululaisia, 133 kpl. Yhteistyössä Hankasalmen Lions Clubin kanssa lahjoitettiin jokaisella suorittajalle paitsi komean diplomin myös kirjalahjan.

Keski-Suomen hyvinvointialueella otettiin kesällä käyttöön neuvolasta lapsille jaettava Lukuresepti. Lapselle ”määrätään” neuvolakäynnillä ikään sopiva lukuresepti, jonka kirjoja voi tulla sitten kyselemään kirjastosta. Tarkoituksena on kannustaa lapsia ja perheitä lukemaan yhdessä. Satutuokiot lähtivät taas säännölliseen toimintaan niin kirkolla, Asemalla kuin Niemisjärvelläkin. Kuuhankaveden ja Niemisjärven kouluilla satuja luettiin myös esi- ja alkuopetuksessa. Satuja luettiin pääsääntöisesti vapaaehtoisten voimin, myös uusia lukijoita saatiin mukaan toimintaan.

Näyttelytoiminta jäi hieman vähemmällä kiireisestä vuodesta johtuen. Pääkirjastossa toteutettiin kymmenen näyttelyä. Kirjaston digipalveluissa tapahtui paljon, joista voi lukea tarkemmin kohdassa arvio strategian mukaisten tavoitteiden toteutumisesta.

Uutena palvelumuotona kirjastolla otettiin pienimuotoisesti käyttöön kotipalvelu muutamalla asiakkaalla.

Nuorisopalvelut

Koulunuorisotyön jalkauttaminen ja toimintaresursien lisääminen koulun arkeen, nuorisotyön sisällön ja kohdentamisen kehittäminen, nuorten osallisuus ja hyvinvoinnin edistäminen olivat vuoden 2024 painopisteenä kunnallisessa nuorisotyössä. Koulunuorisotyö osallisena ongelmanratkaisussa -hanke päättyi 30.11.2024 ja sen kautta työstettiin painopistealueita hyvin tuloksin. Hankkeessa kehitettiin ja kokeiltiin eri työmuotoja työskentelyyn ryhmien, pienryhmien ja yksittäisten nuorten kanssa sekä panostettiin nivelvaihtelytyöhön. Panostaminen oppilas- ja opiskelijakuntiin sekä nuorisovaltuustoon on nähty merkittäväksi kehitystyöksi osallisuuden näkökulmasta. Osallisuuden kehittämisessä Via Gaudium ry on ollut tärkeä yhteistyökumppani. Via Gaudiumin Voimaa ja valtaa –hanke on vaikuttanut siihen, että nuorisovaltuusto saatiin täysilukaiseksi pienen tauon jälkeen. Nuorisovaltuusto toteutti Nuoret ja osallisuus -tapahtuman, joka pidettiin Kuuhankaveden koululla 15.2.2024. Tilaisuuteen kerättiin yhteen koululaiset, koulun henkilökuntaa, kunnan johtavia virkamiehiä sekä luottamushenkilöitä. Koulunuorisotyön jatkohanke, nuorten hyvinvoinnin turvaaminen koulunuorisotyötä kehittämällä, sai myönteisen avustuspäätöksen (30 000 euroa) ajalle 1.12.2024-31.7.2026. Avustus käytetään 0,5 htv koulunuorisotyöntekijän palkkakuluihin. Edellä mainittujen asioiden lisäksi perinteinen tilatyö oli merkittävä osa nuorisopalveluiden perustyötä. Nuorisotilat olivat auki noin 4-5 päivää viikosta.

Kohdennetussa nuorisotyössä vuoden 2024 painopistealueita olivat toimintojen sopeuttaminen hyvinvointialueen ja TE-palveluiden 2024 tuomiin muutoksiin sekä etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajatoiminnan yhteistyön syventäminen ja laajentaminen yhteen etsivään siirryttäessä.

Kohdennettu nuorisotyö sai yhteensä 75 000 euroa avustusta etsivään nuorisotyöhön ja nuorten työpajatoimintaan. Avustussuorituksessa tapahtui lasku vuoteen 2023 nähden, mikä johtuu osin yhteen etsivään siirtymisestä. Yhteen etsivään nuorisotyöntekijään siirtyminen sujui hyvin. Kevään aikana kehiteltiin, suunniteltiin ja vahvistettiin yhteistyötä etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajatoiminnan välillä. Yhteinen toimisto sijaitsee Taitotuvalla ja tarvittaessa työpajaohjaajat ovat etsivän työparina tilanteen vaatiessa.

Yhteistyössä saatiin kokeilun ja priorisoinnin kautta tehtyä selkeä malli, joka omalta osaltaan vahvistaa etsivän perustyötä ja mahdollistaa etsivän nuorisotyön toteuttamista yhden etsivän htv:n toimesta.

Nuorten työpajalla seurattiin ja reagoitiin yhteiskunnan muutoksiin. Haasteita oli edelleen nuorten palveluohjauksessa isojen uudistusten vuoksi (muu muassa hyvinvointialue, TE-palveluiden alueuudistus), mutta laadukkaan ja joustavan perustoiminnan vuoksi kohdennetussa nuorisotyössä on valmiudet taipua tarvittavien palveluiden tarjoamiseen heti kun uudistukset sen sallivat. Kohdennettu nuorisotyö on tehnyt tiivistä yhteistyötä hyvinvointialueelle kuuluvassa Ohjaamo-toiminnassa, mikä tuo lisää vaikuttavuutta toimintoihin.

Laadukkaat hyvinvointipalvelut 2024				
Keskeinen toiminto	Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Toteuma ja poikkeaman perustelut
Asiakkaat	Asiakaslähtöisyys palvelujen järjestämisessä ja viestinnässä	Vuorovaikutuksellinen kuuleminen ja hyvän hallinnon takeen mukainen virkamiestyö, tarkoituksenmukaisten palvelujen	Asiakasmäärät ja aukiolotunnit, asiakaspalaute, kohdennettu viestintä (mm. nuoriso, seniorit)	Kirjaston kävijät 46 492 kpl ja aukiolotunnit 6331 (+2,4 %)
Henkilöstö	Hyvinvointipalveluiden henkilöstön yhteenkuuluvuuteen, työhyvinvointiin ja joustavuuden edellytyksiin satsaaminen niin, että palvelutarjonnassa hyödynnetään eri sektoreiden vahvuudet ja rahoitus.	Henkilöstön osallistaminen ja jaetun asiantuntemuksen hyödyntäminen yli sektorirajojen. Edellytykset työssä kehittymiseen.	Toteutuneet koulutuspäivät, työtyytyväisyyskyselyn tulokset, kehityskeskustelujen toteutuminen, sairauspoissaolojen määrä	Toteutuneet koulutuspäivät 51, Työtyytyväisyystulokset asteikolla 1-5: työkyky 4, työilmapiiri 3,7, esihenkilötoiminta 3,7, Kehityskeskustelut toteutuneet suurimman osan kohdalla, Sairauspoissaolojen määrä 320 pv
Viihtyisä ja osallistava Hankasalmi				
Infra	Kohtaamis- ja liikuntapaikkojen kehittäminen. Laatutason määrittäminen liikuntapaikoille. Toimitilojen turvallisuus ja viihtyisyys.	Investoinnit sekä yhteistyöverkostot ja yhteiskehittäminen. Liikunta- ja luontokohteiden kunnossapito tarkennuksin, palautejärjestelmän kehittäminen mm. digitaalisuuden hyödyntäminen.	Asiakaskokemukset (laadullinen palaute). Toteutuneet investoinnit ja hankkeet. Toimitilojen data (esim. huoltotoimet liikunta- ja luontokohteissa). Turvallisuussuunnitelmien vaihteellinen käyttöönotto	Valmistuneet kohteet: monilajinen liikuntapuisto kirkonkylällä, ulkokuntosalit Asemalla ja Niemisjärvellä.
Liikunnan moninaisuuden ja liikuntaneuvonnan kehittäminen	Terveiden ja koetun hyvinvoinnin lisääminen liikunnan avulla; liikkumisohjelman toteuttaminen ajankohtaisin painotuksin.	Eri toimijoiden yhteensaataminen ja esilletuonti sekä koordinaatio. Liikuntaneuvonta osana terveydenedistämistyötä	Liikuntaryhmien määrä, liikuntaneuvonnan tavoitavuus (yksilöt, ryhmät, tapahtumat)	Yksilöllisessä liikuntaneuvonnassa 125 asiakasta, ryhmissä 54 hlö, uusissa vertaisohjatuissa ryhmissä 20 hlö, n. 50 tapahtumassa n. 1200 liikunnallista osallistumista
Digitaalisten palvelujen kehittäminen	Digisyrjäytymisen ehkäiseminen ja digitaalisten palvelujen laajempi käyttö; saavutettavuuden edistäminen mm. hyvinvointialueen palvelut	Kaiken ikäisten digiopastaminen	Digitoinnin järjestäminen	Kuntosalin verkkokauppa avattu. Uusi valtakunnallinen E-kirjasto ja Cineast-elokuvapalvelu otettu käyttöön. Kirjastossa säännöllisiä digiopastuksia kevätkaudella + muita digiopastuksia. Kansalaisopiston atk-opetus toteutunut sekä ryhmä- että yksilöopetuksena
Elinvoimaisuuden vahvistaminen	Yhteistyö järjestö- ja tapahtumakentällä, avustusmenettelyn kehittäminen	Yhteisöllisyyden vahvistaminen; yhteistyötapahtumien, harrastusten ja järjestötoiminnan mahdollistaminen	Toimijatapaamiset, yhteistapahtumat	Toimijatapaamiset pidetty 13.2. ja 8.10. Yhteistapahtumia järjestetty mm. lastenfestarit/urheilukentän avajaiset, Hankasalmilive ja yökirjasto
Nuorisotyön kehittäminen ja nuorten osallisuuden aktivoiminen	Oppilaan/opiskelijan kuuleminen ja osallistaminen, nuorisovaltuustotoiminta	Koulunuorisotyön toimintamalli	Hankeraportti, hankkeen juurruttaminen osaksi perusnuorisotyötä hankkeen päätyttyä.	Koulunuorisotyön hankkeen loppuraportti tehty, hankkeen toimet toteutettu hakemuksen mukaan / toimintaa juurrutettu

Arvio strategian mukaisten tavoitteiden toteutumisesta

Asiakkaat

Kirjastossa päästiin tavallisille tasoille aukioloissa, kun henkilökunnan määrä vakiintui. Aukiolotunteihin tuli lisäystä viime vuoteen 2,4 %. Aseman kirjasto oli varsinaisen vaalipäivän äänestyspaikkana kymmenkunta päivää pois omatoimikäytöstä vaalisulkujen vuoksi. Ihan tarkkaa kirjaston kävijämäärää on vaikea sanoa. Tilastointiin vaikutti pääkirjaston osalta syksyn pari pidempää sähkökatkoa niin, että syys- ja loka-kuun kävijämäärät jouduttiin arvioimaan viime vuoden pohjalta. Näillä menetelmillä päädyttiin siihen, että kirjastokäyntien määrä oli hienoisessa laskussa –

1,3 %. Vastaisuudessa on käytössä toimintavarmempi kävijälaskuri omatoimijärjestelmän myötä. Kirjaston asiakaslähtöisempi aineistohankinta näkynne siinä, että vaikka hankintojen määrä laski 5 % lainaus kuitenkin nousi 2 %.

Henkilöstö

Hyvinvointipalveluissa on ollut pitkiä poissaoloja, mitkä näkyvät muun muassa sairauspoissaolotilastoissa. Sen lisäksi hyvinvointipalveluissa tehdään runsaasti asiakastyötä, mikä altistaa poissaoloille flunssakaudella. Henkilöstön työtyytyväisyys on linjassa kunnan yleisen työtyytyväisyyden kanssa. Työtyytyväisyyskyselyssä ilmenneisiin haasteisiin on pureuduttu hyvinvointipalveluiden hyvis-tiimissä. Sen

lisäksi on tilattu koulutusta ja työnohjausta ilmenneisiin tarpeisiin. Hyvinvointipalveluissa osallistuttiin aktiivisesti alan koulutuksiin, mikä on nähty palvelussa suurena etuna työntekijöiden ja organisaation kehittämisen näkökulmasta.

Infra

Liikuntapaikkojen kehittämisessä on otettu suuria edistysaskelia kaikissa taajamissa. Kirkonkylällä liikuntapuisto ja Aseman sekä Niemisjärven uudet ulko-kuntosalit ovat tavoittaneet suuren määrän kuntalaisia entistä aktiivisempien ja monimuotoisempien liikuntaharrastusten pariin. Toiminnanohjausjärjestelmän käyttöönotossa ei ole vielä päästy asetettuihin tavoitteisiin.

Liikunnan moninaisuuden ja liikuntaneuvonnan kehittäminen

Hanketoiminnan kautta kunnan perustoiminnaksi juurrutetun liikuntaneuvonnan tavoitavuus ja palvelun merkityksellisyys sekä koettu laatu ovat olleet erittäin korkeata tasoa. Liikuntaneuvonnan kautta on kertomusvuoden aikana tavoitettu yksilöllisten prosessien tai ryhmätoiminnan kautta vähintään 5 % Hankasalmen aikuisväestöstä, mikä on poikkeuksellinen saavutus valtakunnallisesti. Liikuntapaikkojen perusparannuksen ja uudisrakentamisen tuloksena monimuotoinen matalan kynnyksen liikunta sekä myös järjestäytynyt harrastaminen ovat saaneet vahvoja sytykkeitä niin yksilötasolla kuin yhteisöllisestikin. Yhtenä näkyvänä esimerkkinä on ollut jalkapallotoiminnan vireytyminen aktiivisine junioritoimintoineen aikuisten sarjatason osallistumiseen saakka.

Digitaalisten palvelujen kehittäminen

Kuntosalin kulunvalvontajärjestelmän uudistaminen mahdollisti verkkokaupan avaamisen. Verkossa on ostettavissa kuntosalin määräkertoja PIN-koodeina sekä kausikortteja niille asiakkaille, joilla jo on avaimenperätunniste, jota tarvitaan ovien avaamiseen.

Cineast-elokuvapalvelu avautui Keski-kirjaston asiakkaiden käyttöön huhtikuun alussa. Lainaaminen tapahtuu kirjastokortilla ja pin-koodilla.

Käyttäjäkohtainen rajoitus on neljä elokuvaa kuukaudessa. Ikärajoitus toimii kirjastokortin käyttäjän iän mukaan.

Valtakunnallinen E-kirjasto otettiin käyttöön huhtikuun lopulla. Keski-kirjastojen yhteisen Ellibs e-kirjaston käyttö jatkui sen rinnalla vielä muutaman kuukauden. Uuteen E-kirjastoon kirjaudutaan kirjastokortin sijaan ensin vahvalla tunnistautumisella ja myöhemmin voi ottaa käyttöön tunnistusavaimen. Kirjaston kokoelma oli ensi alkuun varsin vaatimaton ja teknisiä ongelmia ilmeni melko runsaasti. Vuoden vaihtuessa kokoelma oli jo parantunut selkeästi. Eniten palautetta asiakkailta tuli siitä, että kirjaston koneilla ei voi enää lukea aikakauslehtiä entiseen tapaan.

Vapaaehtoisten vertaisneuvojen vetämät viikoittaiset digineuvonnat pyörivät kevätkaudella (9 kpl), mutta syksyllä ne olivat tauolla. Syynä on vähäinen vapaaehtoisten määrä, mutta myös se, että kävijöitä oli kevätkaudella varsin vähän. Useammalla kerralla ei ollut yhtään kävijää. Syyskaudella neuvontaa toteutettiin kirjaston henkilökunnan toimesta kysyttäessä, jos henkilökuntaa oli tarpeeksi. Kirjastolla myös vieraili ulkopuolisia palveluntarjoajia (HyvaKS ja Hankasalmen sanomat) neuvomassa omien digipalvelujensa käyttämisessä.

Elinvoimaisuuden vahvistaminen

Toimijatapaamiset ovat tärkeä osa koordinoitua toimintaa. Hyvinvointipalvelut järjesti tavoitteen mukaisesti kaksi toimijatapaamista (13.2. ja 8.10.), missä käsiteltiin ajankohtaisia asioita sekä kerättiin kentän kuulumisia.

Yhteistyötapahtumat ovat yksi osa kunnan strategiaa. Viime vuosina toimintaan on sisältynyt muutamia suuria tapahtumia, joita kunta on koordinoitunut yhteistyössä toimijoiden kanssa. 15.6. järjestettiin Lastenfestarit osana kirkonkylän liikuntapuiston avajaisia (15.-16.6.). Lastenfestareilla toiminnassa oli mukana laaja joukko toimijoita. Esiintyjinä tapahtumassa oli Aarne alligaattori ja Päistikka. Lauantain iltatapahtumassa esiintyi Havusalmen kyläorkesteri. Sunnuntaina kentän avajaisten ohjelmassa oli viralliset avajaiset. Yleisöä viikonlopun aikana oli noin 1500.

Hankasalmilive järjestettiin 10.8. torilla ja Toivolan pihassa. Ohjelmassa oli paikallisten toimijoiden esitteilyä sekä ensimmäiset Hankasalmen voimamieskilpailut. Torilla musiikista vastasi Hannu Pietiläinen & Old farts, Seppo ja Miikka –duo sekä taikuri. Yleisöä tapahtumassa oli satoja huonosta säästä huolimatta. Yökirjasto on säilynyt suosittuna yhteistyötapahtumana vuodesta toiseen. 1.11. järjestetty Yökirjasto keräsi noin 500 hengen yleisön. Tämän vuoden ohjelmassa oli Taika-Petteri, Emilia Hintikka sekä retropeilit. Edellä mainitut tapahtumat on nähty kunnassa strategisesti tärkeiksi, joten niihin on panostettu merkittävästi sekä taloudellisesti että toiminnallisesti. Näiden tapahtumien lisäksi kulttuuripalvelut on ollut mukana järjestämässä tai avustamassa lukuisia muita tilaisuuksia vuoden aikana.

Nuorisotyön kehittäminen ja nuorten osallisuuden aktivoiminen

Koulunuorisotyötä on saatu juurrutettua osaksi kunnallista nuorisotyötä onnistuneesti. Merkittävä onnistuminen koulunuorisotyön hankkeessa Koulunuorisotyö - osana ongelmanratkaisussa on pystytty tavoittamaan kaikki 6.-9.-luokkalaiset sekä lukiolaiset. Apua on voitu tarjota merkittäväksi koettuihin hetkiin muun muassa nivelvaihtelyä alakoulusta yläkouluun ja yläkoulusta lukioon siirtyessä. Luokkien ja ikäryhmien ryhmytys on nähty tärkeäksi luokkahengen, kouluviihtyvyyden ja kiusaamisen ehkäisemisen näkökulmasta. Koulunuorisotyö -hankkeessa on pystytty myös vahvistamaan alan eri ammattilaisten yhteistyötä, kuten nuorisotyöntekijät, opettajat, rehtorit, kuraattorit ym. Nuorten osallisuuteen on kiinnitetty runsaasti huomiota. Merkittäväksi onnistumiseksi osallisuuden osalta on nähty 15.2. järjestetty Nuoret ja osallisuus –tapahtuma, missä koululaiset kohtasivat päättäjiä ja kunnan virkamiehiä. Nuorten osallisuuden kannalta merkittävä muutos on ollut nuorisovaltuuston vahvistaminen vuoden 2024 aikana.

Taloudellisten tavoitteiden ja talousarvion toteuttaminen

Hyvinvointipalveluiden taloudelliset tavoitteet ja talouden toteuttaminen olivat linjassa. Hyvinvointipalveluiden toimintakate oli 1 263 809 euroa toteutan

ollessa 104,20 %. Toimintatuottoja toteutui 13 529 euroa enemmän talousarvioon nähden ollen 355 429 euroa. Toimintakulut ylittyivät 64 438 euroa ollen 1 619 238 euroa.

Toimintakate jakautui seuraavasti eri palveluissa: kansalaisopisto 93,80 %, kulttuuripalvelut 100,23 %, kirjastopalvelut 100,51 %, liikuntapalvelut 128,41 %, nuorisopalvelut 100,67 %. Hyvinvointipalveluiden toiminnalliset tavoitteet pystyttiin toteuttamaan laadukkaasti talousarvion puitteissa. Vuoden 2024 talousarvion laadintaan sisältyi haasteita aiempaan nähden supistetun talousraamin johdosta. Haasteista huolimatta hyvinvointipalveluiden toiminta on pystytty turvaamaan harkittuja muutoksia tekemällä.

Henkilöstö

Hyvinvointipalveluissa oli käytössä yhteensä 23,2 henkilötövuotta. Kirjastolla vakituista henkilöstä oli neljä henkeä. Liikuntapalveluissa kokonaisuudesta on vastannut kansalaisopiston suunnittelijaopettaja 35-50 % työajalla. Liikuntakoordinaattori on toteuttanut liikunnallisen elämäntavan #hankasalmiliikkuu –hanketta 100 % työajalla ja liikunnanohjaaja 47 % työajalla. Kunnallisessa nuorisotyössä vakituksia työntekijöitä oli 1,5 henkilötövuotta, minkä lisäksi kunnallista nuorisotyötä on täydennetty määräaikaaisesti koulunuorisotyön hankkeilla 0,5 henkilötövuoden panostuksella. Kohdennetussa nuorisotyössä on toiminut määräaikaaisesti kolme hanketyöntekijää: vastaava työpajaohjaaja, työpajaohjaaja sekä etsivä nuorisotyöntekijä. Kansalaisopistolla vakituksessa henkilökunnassa työskentelee rehtori 65 %, opistos sihteeri 100 %, hänen työajastaan kohdistuu varhaiskasvatukseen 10 %. ja suunnittelijaopettaja 50-65 % työajalla. Vakituksien henkilökunnan lisäksi kansalaisopistolla työskentelee noin 60 sivutoimista tuntiopettajaa vaihtelevilla viikkotuntimäärillä. Kansalaisopiston sivutoimisten tuntiopettajien laskennallinen henkilövuosityömäärä oli 9,2. Kansalaisopiston lisäksi rehtorin työaikaa on jyvitetty kulttuuripalveluihin 35 %.

Vuonna 2024 aikana muutoksia tapahtui seuraavissa asioissa: uusi kansalaisopiston opistos sihteeri aloitti 1.8.2024 edellisen sihteerin irtisanouduttua 31.7.2024. Kirjastolla ja nuorisopalveluissa on ollut

vuoden aikana poissaoloja, joita korvattiin sijaisjärjestelyin. Merkittävä muutos henkilöstössä oli päätökset kohdennetun nuorisotyön tehtävien ja liikunta- ja hyvinvointikoordinaattorin vakinaistamisesta. Päätökset astuvat voimaan portaittain vuoden 2025 aikana. Liikuntakoordinaattorin tehtäväkuvaan tuli mukaan hyvinvointikoordinaattorin työtä.

Hyvinvointipalveluissa hyvinvointikoordinaattori täydentää kunnan hyte-työtä hyvinvointipäällikön työparina.

Taloudelliset tavoitteet	TP 2022	TP 2023	Alkuperäinen TA 2024	TA 2024 muutokset	TA 2024	TP 2024	Poikkeama euroa	TA-TP %
Kirjastopalveluiden käyttötalouden nettomenot, euroa/asukas	73,19	73,19	79,24		79,24	81,27	2,03	2,6 %
Kulttuuripalveluiden käyttötalouden nettomenot, euroa/asukas	16,57	16,57	18,15		18,15	18,75	0,6	3,3 %
Liikuntapalveluiden käyttötalouden nettomenot, euroa/asukas	48,87	48,87	52,53		52,53	68,83	16,3	31,0 %
Nuorisopalveluiden käyttötalouden nettomenot, euroa/alle 29-vuotiaat asukkaat	129,36	129,36	160,28		160,28	170,60	10,32	6,4 %
Kansalaisopiston käyttötalouden nettomenot, euroa/opetustunti	55,43	55,43	58,6		58,60	59,26	0,66	1,1 %
Opetustuntien lukumäärä	6 016	6 016	6 000		6 000	5 565	-435	-7,3 %
Henkilöstön määrä (htv1)	TP 2022	TP 2023	Alkuperäinen TA 2024	TA 2024 muutokset	TA 2024	TP 2024	Poikkeama euroa	TA-TP %
Vakituiset	7,40	7,40	8,36		8,36	6,70	-1,66	-19,9 %
Sijaiset						1,54		
Muut määräaikaiset	14,99	14,99	14,93		14,93	14,97	0,04	0,3 %
Oppisopimus	0,85	0,85	0,33		0,33	0	-0,33	-100,0 %
Yhteensä	23,24	23,24	23,62		23,62	23,21	-0,41	-1,7 %
Käyttötalouden tulot ja menot	TP 2022	TP 2023	Alkuperäinen TA 2024	TA 2024 muutokset	TA 2024	TP 2024	Poikkeama euroa	TA-TP %
Kansalaisopisto								
Tulot	110	104	103		103	124	21	20,4 %
Menot	444	439	455		455	454	-1	-0,2 %
Netto	-334	-335	-352		-352	-330	22	-6,3 %
Kulttuuripalvelut								
Tulot	2	3	4		4	2	-2	-50,0 %
Menot	78	75	87		87	86	-1	-1,1 %
Netto	-76	-72	-83		-83	-84	-1	1,2 %
Kirjastopalvelut								
Tulot	5	12	17		17	19	2	11,8 %
Menot	342	366	382		382	386	4	1,0 %
Netto	-337	-354	-365		-365	-367	-2	0,5 %
Liikuntapalvelut								
Tulot	49	73	62		62	69	7	11,3 %
Menot	274	365	303		303	379	76	25,1 %
Netto	-225	-292	-241		-241	-310	-69	28,6 %
Nuorisopalvelut								
Tulot	202	180	156		156	141	-15	-9,6 %
Menot	341	360	328		328	314	-14	-4,3 %
Netto	-139	-180	-172		-172	-173	-1	0,6 %
Hyvinvointipalvelut yhteensä								
Tulot	368	372	342		342	355	13	3,8 %
Menot	1 479	1 605	1 555		1 555	1 619	64	4,1 %
Netto	-1 111	-1 233	-1 213		-1 213	-1 264	-51	4,2 %

Varhaiskasvatuspalvelut

Kunnan tavoite on olla asukkailleen elävä, lempeä ja turvallinen. Varhaiskasvatuksessa painopistealueena ovat olleet leikki, luonto, liikunta ja perushoito. Varhaiskasvatuspalvelut ovat osa sivistyspalveluita, joka muodostaa luonnollisen kasvun ja oppimisen polun yhdessä esiopetuksen ja perusopetuksen kanssa.

Varhaiskasvatusta järjestettiin kunnallisesti kolmessa päiväkodissa ja perhepäivähoitona. Hoitajan kotona tapahtuvaa perhepäivähoitoa järjestettiin sekä taajamissa että haja-asutusalueella. Perhepäivähoidon pieni ryhmä tarjosi varhaiskasvatusta turvallisessa ja kodinomaisessa ympäristössä, jossa jokainen lapsi sai yksilöllistä hoitoa ja kasvatusta. Perhepäivähoitajat vähenivät irtisanoutumisen ja menehtymisen myötä. Joulukuussa perhepäivähoitajia kunnan alueella oli enää kolme.

Metsätähden päiväkotitoiminta Hankasalmen asemalla toimii samassa rakennuksessa Metsätähden palvelutalon kanssa. Metsätähden on keskitetty koko kunnan vuorohoito. Suurin varhaiskasvatusyksikkö, Sillankorvan päiväkotitoiminta, sijaitsee kirkonkylän koulukeskuksen yhteydessä. Sinisiiven päiväkotitoiminta sijaitsee Niemisjärvellä samassa rakennuksessa koulun ja kirjaston kanssa.

Päiväkodeissa hyödynnettiin pienryhmiä, jotka muodostettiin huomioiden lasten ikä, sisarussuhteet, kehitykselliset tarpeet ja päiväkodin tilat. Kaikissa

päiväkodeissa on ollut mahdollista tehdä viikoittain metsäretkiä, koska luonto on lähellä. Lisäksi jokaisen päiväkodin läheisyydessä sijaitsevat jääkiekkokaukalo, hiihtoladut, urheilukenttä sekä nuotiopaikat. Päiväkodeilla on ollut myös mahdollisuus liikua koulujen liikuntasaleissa kerran viikossa.

Kaikissa päiväkodeissa oli paljon lapsia. Varhaiskasvatukseen haki ja osallistui paljon alle 2-vuotiaita lapsia. Taustalla vaikutti se, että huoltajat lähtivät töihin perhevapaiden päätyttyä ja pienimmät varhaiskasvatuksessa aloittaneet olivatkin 10 kuukauden ikäisiä.

Lapsen oikeus varhaiskasvatukseen ja pienentyneet asiakasmaksut näkyivät varhaiskasvatuksessa muun muassa siinä, että lasten varhaiskasvatukseen osallistuminen ei välttämättä ollut sidoksissa huoltajien työssäkäyntiin ja perheiden perhevapaisiin. Tällainen ilmiö näyttäytyy varhaiskasvatuksen järjestäjän näkökulmasta niin, että lapset olivat pitkiä päiviä hoidossa myös koulujen loma-aikoina.

Metsätähden päiväkodissa oli tammikuussa vesiva-hinko, minkä vuoksi vuorohoito joutui muuttamaan tilapäisesti väistötiloihin kirkonkylälle Toivolaan. Tästä luonnollisesti aiheutui erilaisia erikoisjärjestelyjä alkuvuoteen, mutta myös kesäpäivystyksen järjestämiseen, koska katto remontti päästiin toteuttamaan vasta kesäkuun aikana Metsätähdessä. Tämän vuoksi kesäkuun kesäpäivystys jouduttiin toteuttamaan Sillankorvan päiväkodissa.

Laadukkaat ja osallistavat varhaiskasvatuspalvelut 2024				
Keskeinen toiminto	Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Toteuma ja poikkeaman perustelut
Perhepäivähoidon säilyttäminen	Perhepäivähoitajien työssä jaksaminen. Perhepäivähoidon säilyttäminen vaihtoehtona päiväkodeille eli pito- ja vetovoima.	Veon kotikäynnit, puhelinyhteys, yhteiset retket, satutunnit, musiikkituokiot, tapaamiset koko porukalla, perheille tiedottaminen. Tasa-arvohanke.	Kotikäyntien määrä ja koulutukseen osallistumiskerrat. Perhepäivähoitajien määrä. Tiimitapaamiset. Hanketyöntekijän toteutuneet käynnit.	Veon kotikäynnit, ammattikirjallisuus, työnohjaus, koulutuksiin osallistuminen, tiimitapaamiset ja iltakokoukset joka toinen kuukausi, ryhmäkehityskeskustelu.
Lakisääteisen kolmiportaisen tuen järjestäminen varhaiskasvatuksessa / Inklusiivisen varhaiskasvatuksen periaatteet	Lasten tuen tarpeeseen vastaaminen arjessa.	Tukeen vastaaminen viipymättä, sen on oltava jatkuvaa ja kokoaikaista. Yleisen tuen näkyminen arjessa. Lähipalveluperiaate. Veon työpanos.	Henkilöstön riittävyys. Meneillään oleva tasa-arvohanke. Tuen toteutumisen arvioiminen säännöllisesti.	Henkilöstön riittävyys:hanketyöntekijä (tasa-arvo+koronahanke) ja ryhmäavustaja, tuen hallintopäätökset, tuen toteutumista arvioitu säännöllisesti henkilöstön ja huoltajien kanssa.
Hyvinvointia lisäävä Hankasalmi	Liikunta osana jokapäiväistä toimintaa, terveysliikunta, liikuntamyönteisyys. Hyvän ravitsemuksen ja unen merkitys hyvinvoinnille.	Liikunnan vuosikello. Päiväkodin liikuntavastaava ja koko varhaiskasvatuksen liikunnan koordinaattori. Kunnan liikuntakoordinaattorin palvelujen hyödyntäminen. Ravitsemustyöryhmä.	Ohjattujen liikuntatuokioiden määrä. Liikunnan vuosikello jokaisessa yksikössä. Kokoontumiskerrat ravitsemustyöryhmän kanssa.	Viikoittain liikuntaa ohjastusti, liikunnan vuosikellon käyttö, liikuntasalivuorot, luistelu- ja hiihtovuorot, metsäretket ja lähiympäristössä liikkuminen. Säännölliset kokoontumiset ravitsemustyöryhmän kanssa.
Viihtyisä ja voimaannuttava Hankasalmi				
Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus	Mahdollistetaan lasten päivittäiset valinnat sukupuolesta, syntyperästä tai kulttuuritaustasta riippumatta. Kiinnitetään päivittäiseen tasavertaisuuden mahdollistavaan ilmapiiriin.	Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat yksiköittäin sekä niiden kirjaaminen ja arvioiminen säännöllisesti.	Kyselyt, asiakailta saatu palaute, omavalvonta.	Asiakastytytyväisyyskyselyssä kysytty keväällä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutusta. Laadittu ko.asiakirja jokaiseen varhaiskasvatyksikköön ja arvioitu sen toteutumista.
Työhyvinvointi	Henkilöstön jaksamisen tukeminen	Positiivisuus, huomaa hyvä. Yksilö- ja ryhmätyönohjaus.	Toteutuneet yksilö- ja ryhmätyönohjaus	Yksiköt ja työntekijät osallistuneet ryhmä- ja yksilöohjauksiin. Vahvuuksien huomioiminen.

Arvio strategian mukaisten tavoitteiden toteutumisesta

Perhepäivähoidon säilyttäminen

Perhepäivähoitajien jaksamista tuettiin järjestämällä yksilö- ja ryhmätyönohjausta. Lisäksi he lukivat ammattikirjallisuutta ja osallistuivat koulutuksiin. Varhaiskasvatuksen henkilöstölle järjestettiin syksyllä yhteinen työnohjaus- ja tyhy-päivä, samalla vietettiin Sillankorvan päiväkodin johtajan läksiäiset. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja on tehnyt säännölliset kotikäynnit perhepäivähoitajien luona ja konsultoinut sekä osallistunut vasukeskusteluihin tarvittaessa. Perhepäivähoitajien paikalliseen sopimukseen tehtiin kirjauksia muun muassa työpäivän alkamisesta ilmoitetun hoitoajan mukaan ja sen koettiin lisäävän työhyvinvointia.

Heinäkuussa yksi perhepäivähoitaja irtisanoutui tehtävästään ja yksi menehtyi loppuvuodesta. Perhepäivähoitajien väheneminen vaikutti päiväkoteihin niin, että yksiköissä on aloittanut enemmän alle 2-vuotiaita lapsia ja se on täytynyt huomioida henkilöstömitoituksessa. Vuoden lopussa varhaiskasvatuksessa oli

kolme perhepäivähoitajaa, joista kaksi työskenteli konkylällä ja yksi asemalla.

Lakisääteisen kolmiportaisen tuen järjestäminen varhaiskasvatuksessa/Inklusiivisen varhaiskasvatuksen periaatteet

Tuen tarvetta varhaiskasvatuksessa oli kaikissa päiväkotiyksiköissä ja tuen tarve on selvästi kasvanut. Tuen tarpeista tehtiin hallintopäätös huoltajan kuulemisen jälkeen. Tuen tarpeeseen vastattiin henkilöstöä lisäämällä hankerahoituksella sekä palkkaamalla ryhmäavustaja. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja työskenteli joka viikko jokaisessa päiväkotiyksikössä ja teki perhepäivähoitoon 1–2 kotikäyntiä vuodessa. Tärkeässä osassa inklusiivisuuden toteutumisessa oli pienryhmätoiminta ja toiminnan suunnittelu sekä toteuttaminen lapsen tarpeista käsin taidot ja osaaminen huomioiden. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja veti pienryhmiä, konsultoi säännöllisesti varhaiskasvatuksen henkilöstöä ja osallistui vasukeskusteluihin sekä monialaisiin työryhmiin. Vuoden aikana varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja varhaiskasvatuksen opettajien pedagogista yhteistyötä lisättiin siten, että heillä oli yhteinen suunnittelupalaveri

jokaisen varhaiskasvatuksen opettajan kanssa erikseen noin kerran kuukaudessa.

Hyvinvointia lisäävä Hankasalmi

Liikunta on ollut varhaiskasvatuksen painopistealueena varhaiskasvatuksessa aiemminkin, mutta liikunnan osuutta arjessa lisättiin entisestään. Tässä on auttanut liikuntakoordinaattorin kanssa yhteistyössä toteutettu liikunnan vuosikello, mikä on käytännöllinen työkalu varhaiskasvatuksen toimintaa suunniteltaessa ja toteutettaessa. Varhaiskasvatuksessa liikuttiin viikoittain ohjatusti, kerran viikossa oli liikuntasalivuoro käytössä, luistelu- ja hiihtovuorot talvisin sekä näiden lisäksi tehtiin viikoittain metsäretkiä ja retkiä lähimaastoon.

Jokaisessa päiväkotiyksikössä pidettiin myös toiminnallinen perheilta. Varhaiskasvatuksen työntekijät keskustelivat perheiden kanssa heidän liikuntatottumuksistaan ja perheille laitettiin kuukausikirjeen mukana kuukauden liikuntavinkki, miten perhe voi liikkua yhdessä lapsen kanssa vapaa-aikana. Lisäksi käytiin perheiden kanssa keskustelua terveellisestä ruokavaliosta ja sen merkityksestä sekä huomioitiin perheiden toiveita. Syksyllä pidettiin koko varhaiskasvatuksen asiakkaille suunnattu etävanhempainilta, missä liikuntakoordinaattori esitteli liikuntaan ja terveelliseen elämään liittyviä asioita. Samaisessa vanhempainillassa oli koonti asiakastytytyväisyyskyselyn tuloksista. Lisäksi syksyn aikana juhlittiin avoimena tapahtumana Sinisiiven päiväkodin 10-vuotissyntymäpäiviä. Varhaiskasvatus osallistui sivistyksen avoimien ovien päivään syksyllä, jolloin kuntapäätäjät kiersivät kaikissa päiväkodeissa.

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Keväällä kysyttiin asiakastytytyväisyyskyselyssä huoltajilta kokemuksia yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumisesta varhaiskasvatuksessa. Vastanneet kokivat niiden toteutuvan hyvin. Jokaiseen päiväkotiin ja perhepäivähoitoon on laadittu yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma, minkä toteutumista arvioidaan vuosittain ja kirjataan tarvittaessa uusia tavoitteita, joita uusista lapsiryhmistä mahdollisesti nousee esille. Varhaiskasvatuksessa olleessa tasa-arvohankkeessa asetettuihin tavoitteisiin vastaamalla

kiinnitettiin huomiota ja mahdollistettiin, että tasa-arvo toteutui kaikissa yksiköissä. Yhdenvertaisuus on pyritty huomioimaan myös tekemällä yhteistyötä yksiköiden välillä ja sopimalla yhteisiä käytänteitä sekä toimintatapoja liittyen muun muassa perheiltöihin ja koulujen loma-aikoina tapahtuviin päivystyksiin.

Työhyvinvointi

Varhaiskasvatuksessa on ollut paljon erilaisia muutoksia viime vuosina johtuen erilaisista toimintaa ohjaavista lakimuutoksista ja eläköitymisistä. Tästä syystä koettiin, että oli erityisen merkityksellistä panna nostaa henkilöstön hyvinvointiin ja tarjota heille yksilö- ja ryhmätyönohjausta. Koko varhaiskasvatuksen henkilöstölle järjestettiin yhteinen tyhy- ja työnohjauspäivä. Henkilöstö on osallistunut yhteisiin, ammattitaitoa kehittäviin koulutuksiin ja työkierto eri yksiköiden välillä on mahdollistettu henkilöstön toiveita kuunnellen. Lisäksi on mahdollistettu osa-aikatyö, opintovapaa sekä tarvittaessa on tehty työnkuvaan uudelleenjärjestelyjä työhyvinvoinnin tukemiseksi.

Työtyytyväisyyskyselyn lisäksi varhaiskasvatuksen henkilöstölle tehtiin vielä oma ilmapiiriä mittaava kysely ja siitä nousseita asioita käsiteltiin jokaisessa päiväkotiyksikössä yhteistyössä sivistystoimenjohtajan ja henkilöstöjohtajan kanssa. Työhyvinvointia on pyritty lisäämään työvuorosuunnittelussa yksilölliset tarpeet huomioiden unohtamatta kuitenkaan ilmoitettuja hoitoaikoja ja lasten etua. Varhaiskasvatukseen laadittu tasapuolinen ja säännöllinen kesälomakierto sekä lomien päätkiminen tarvittaessa ovat auttaneet henkilöstön jaksamisessa.

Taloudellisten tavoitteiden ja talousarvion toteutuminen

Varhaiskasvatuspalveluiden taloudelliset tavoitteet toteutuivat suunnitelmien mukaisesti. Toimintakate oli 1 865 846 euroa toteuman ollessa 95,25 %. Toimintatuottoja toteutui talousarvion mukaisesti 121 132 euroa. Toimintakulut alittuivat talousarvioon nähden 92 623 euroa ollen 1 986 977 euroa. Tähän vaikuttivat muun muassa se, että sairasloman sijaisen palkkoihin kului vain 2965 euroa. Vuonna 2023 niihin meni 18 644 euroa. Myös perhepäivähoitoon

varatut henkilöstökulut alittuivat 35 702 euroa. Tämän lisäksi lasten kotihoidon tukea jäi käyttämättä 48 689 euroa ja leasingkuluja toteutui 4 481 euroa vähemmän. Huomioitavaa on, että sisäiset vuokrat nousivat 11 882 euroa talousarvioon nähden.

Toimintakate on jakautunut seuraavasti eri yksiköissä: Sillankorvan päiväkoti 99 %, Metsätähden päiväkoti 96,12 %, Sinisiiven päiväkoti 101,38 %, perhepäivähoito 87,74 % ja lasten kotihoidontuki 63,11 %.

Tammikuussa sattunut vesivahinko ja väistöaika Metsätähden päiväkodissa aiheutti lisäkuluja muun muassa matkakulujen osalta. Hienoa oli, että väistötila järjestyi nopeasti ja huoltajat ymmärsivät tilanteen. Ict-kulujen ennakoimaton kasvu tuli yllätyksenä, eikä toteutuneita kuluja osattu arvioida budjettia laadittaessa. Varhaiskasvatuksessa on siirrytty sähköiseen aikaan sekä sähköisiin järjestelmiin ja jokaisessa yksikössä on sen vuoksi oltava toimivat koneet sekä puhelimet. Joulukuussa hankittiin jokaiseen yksikköön kannettavia tietokoneita ja puhelimia. Tämän vuoksi kalustoraha ylittyi reilusti. Varhaiskasvatusmaksujen aleneminen näkyy edelleen 1.3.2023 voimaan tulleen asiakasmaksulakimuutoksen myötä. Sairauspoissaolot ovat puolestaan vähentyneet, mikä näkyi sijaiskulujen vähyytenä.

Sairauspoissaolomenoja on saatu pienennettyä merkittävästi. Keinoina on ollut, että koulujen loma-ajoilta ja viikonloppujen sekä iltavuorojen yhteyteen henkilöstö toimitti sairauspoissaolostaan sairaanhoidajan- tai lääkärintodistuksen. Lisäksi varhaisen välittämisen keskusteluja on pidetty heti, kun 15 poissaolopäivää oli täyttymässä. Aina ei tarvinnut palkata sairauspoissaololle sijaista, vaan tarvittaessa

pystyttiin liikuttelemaan henkilöstöä yksiköiden välillä ja ajoittain myös esihenkilöt ovat paikanneet lapsiryhmissä. Työaikapankki ja joustava henkilöstö mahdollistivat sen, että sijaisia ei aina tarvittu yksittäisiin päiviin. Lisäksi vuosilomakierto toteutui hyvin sen ansiosta, että vain yksi päiväkotipäivä koulujen loma-aikoina sekä kesällä. Tämä mahdollisti sen, että toiminta saatiin pyöritettyä töissä olevalla henkilöstöllä, eikä vuosilomien ajalle tarvinnut palkata sijaisia.

31.12.2024 hoidossa oli Vardan mukaan 109 lasta, joten kustannukseksi tulee 16 353,53 euroa/hoidossa ollut lapsi. Kustannukset ovat nousseet. (Kaava: $1\,865\,845,61\text{ €} - \text{kotihoidontuen määrä } 83\,311,26\text{ €} = 1\,782\,534,35\text{ €} : 109\text{ lasta} = 16\,353,53\text{ €/lapsi}$).

Henkilöstö

Varhaiskasvatuksessa tapahtui henkilöstömuutoksia johtuen pitkälti työkiertoista, eläköitymisestä, perhevapaista, opintovapaista ja irtisanoutumisista. Tasa-arvo- ja koronahankerahoituksella on ollut yksi hanketyöntekijä kaikkien päiväkotiyksiköiden käytössä. Varhaiskasvatuksessa menehtyi yllättäen yksi työntekijä. Perhepäivähoitajia ei rekrytoitu lisää, koska suurin osa varhaiskasvatuspaikkaa hakeneista perheistä halusi lapsen ensisijaisesti päiväkotiin.

Varhaiskasvatuspalveluissa on mahdollistettu osa-aikatyön tekeminen ja sen paikkaamisessa on käytetty hanketyöntekijää tai sijaista yksittäisiä päiviä. Yksiköiden välistä yhteistyötä tehtiin paljon poissaolojen ilmetessä, jolloin ei tarvinnut palkata sijaista. Vaki-
tuista henkilöstöä oli 19,75 henkilötyövuotta, sijaisia 5,03 henkilötyövuotta, työllistettyjä 1,16 henkilötyövuotta ja määräaikaista 3,79 henkilötyövuotta.

Taloudelliset tavoitteet	TP 2022	TP 2023	Alkuperäinen TA 2024	TA 2024 muutokset	TA 2024	TP 2024	Poikkeama TA-TP euroa	%
Päivähoidon nettokustannukset/hoidossa olleet lapset/vuosi	12 107	12 107	14 852		14 852	16 354	1 502	10,1 %
Henkilöstön määrä (htv1)								
Varhaiskasvatuspalvelut								
Vakituiset	23,3	23,3	24,9		24,9	19,75	-5,15	-20,7 %
Sijaiset	5,13	5,13	1,9		1,9	5,03	3,13	164,7 %
Työllistetyt	1,71	1,71				1,16	1,16	
Muut määräaikaiset	3,66	3,66	3,08		3,08	3,79	0,71	23,1 %
Oppisopimus	0,35	0,35				0	0	
Yhteensä	34,15	34,15	29,88		29,88	29,73	-0,15	-0,5 %
Käyttötalouden tulot ja menot								
Päiväkoti Sillankorva								
Tulot	67	51	47		47	45	-2	-4,3 %
Menot	616	742	780		780	770	-10	-1,3 %
Netto	-549	-691	-733		-733	-725	8	-1,1 %
Päiväkoti Metsätähti								
Tulot	28	30	14		14	16	2	14,3 %
Menot	489	501	541		541	523	-18	-3,3 %
Netto	-461	-471	-527		-527	-507	20	-3,8 %
Päiväkoti Sinisiipi								
Tulot	28	37	25		25	20	-5	-20,0 %
Menot	344	389	381		381	382	1	0,3 %
Netto	-316	-352	-356		-356	-362	-6	1,7 %
Perhepäivähoito								
Tulot	20	12	12		12	12	0	0,0 %
Menot	262	200	217		217	192	-25	-11,5 %
Netto	-242	-188	-205		-205	-180	25	-12,2 %
Lasten kotihoidontuki								
Tulot								
Menot	125	125	132		132	83	-49	-37,1 %
Netto	-125	-125	-132		-132	-83	49	-37,1 %
Varhaiskasvatuksen hankkeet								
Tulot	66	62	23		23	28	5	
Menot	84	62	29		29	37	8	27,6 %
Netto	-18	0	-6		-6	-9	-3	
Varhaiskasvatuspalvelut yhteensä								
Tulot	209	192	121		121	121	0	0,0 %
Menot	1 920	2 019	2 080		2 080	1 987	-93	-4,5 %
Netto	-1 711	-1 827	-1 959		-1 959	-1 866	93	-4,7 %

2.2.5 Ympäristölautakunta

Talousarvion toteutuminen

YMPÄRISTÖTOIMI (1 000 euroa)	TP 2022	TP 2023	Alkuperäinen TA 2024	TA 2024 muutokset	TA 2024	TP 2024	Poikkeama TA-TP euroa	%
Myyntituotot	2 637	2 365	2 308	-86	2 222	2 365	143	6,4 %
Maksutuotot	2	4	1		1	3	2	200,0 %
Tuet ja Avustukset	2	7				1	1	
Muut toimintatuotot	2 013	2 473	2 489		2 489	2 786	297	11,9 %
TOIMINTATUOTOT	4 654	4 849	4 798	-86	4 712	5 155	443	9,4 %
Henkilöstökulut	1 840	1 695	1 652		1 652	1 669	17	1,0 %
Palvelujen ostot	1 314	1 105	1 125	-15	1 110	1 214	104	9,4 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	1 268	1 214	1 205	104	1 309	1 294	-15	-1,1 %
Avustukset	90	87	90		90	90	0	0,0 %
Muut toimintakulut	632	698	694	36	730	770	40	5,5 %
TOIMINTAKULUT	5 144	4 799	4 766	125	4 891	5 038	147	3,0 %
TOIMINTAKATE	-490	50	32	-211	-179	117	296	-165,3 %
Poistot	1 387	1 392	1 451		1 451	1 408	-43	-3,0 %
Satunnaiset kulut*				117	117	100		

*TP 2024 satunnaiset kulut sisältävät ympäristön puhdistamiskustannuksia

Alkuvuosi 2024 oli globaalissa ja myös Suomen taloudessa haastava, mikä heijastui arjen toimintaan monessa mielessä. Euroopan keskuspankin laskiessa ohjauskorkoja sen vaikutukset alkoivat jalkautua Suomeen tavaroiden ja tarvikkeiden hintojen maltillisena laskuna. Kaukolämpöenergian hinta kohosi 1.4.2024 alkaen 22 % johtuen puuenergian hintakehityksistä noususta. Kaukolämmön perusmaksu laski 3 % ja hintojen vaihtelun yhteisvaikutus kokonaishintaan oli noin +11 % (+50 000 euroa). Ympäristötoimessa saatiin tarvittavat palvelut tuotettua. Sote-palvelukohdeiden vuokraustoiminta jatkui ennallaan Keski-Suomen hyvinvointialueelle, vaikka Hyvinvointialue poisti käytöstä Tähtelän palvelutalon keväällä 2024 ja irtisanoi odotetusti kaikki sotekiinteistöjen vuokrasopimukset päättymään 31.12.2025.

Perusajatuksena ympäristötoimen toimialalla oli ja tulee olemaan, että tilat ja palvelut eivät ole itsetar koitus, vaan ovat palvelemissa käyttäjien toimintaa. Strategian mukaisesti kaikilla ympäristötoimen toiminta-alueilla tukeuduttiin oman tuotannon lisäksi yhteistyöhön, sekä kunnallisten, että liiketoiminnallisten kumppaneiden kanssa. Vuosikorjausurakoiden puitesopimukset kilpailutettiin loppuvuodesta.

Arkistojen ja käyttötiedon siirto kokonaan sähköiseen muotoon on hyvässä vauhdissa, jolloin arkistointitehtävien helpottumisen ja tietovarannon käytettävyyden paranemisen kautta saavutetaan toiminnallisesti tehokkaampi palvelurakenne. Rakennusvalvonnan asiakirjojen skannaus on ollut määräaikaisten työntekijän vastuulla. Työ vaatii vielä runsaasti aikaa ja

toteutuksen edetessä on toteutettu rekisterit kuntoon -hanketta. Asiakirjojen arkistointi on edennyt nykypäivästä jo 1980-luvun alkupuolelle.

Kuntakonsernin kiinteistöjen peruskorjauksia ei edelleenkään ole jatkettu, koska kiinteistöosakeyhtiön kassatilanne parannellaan. Huonokuntoisimpia rakennuksia on poistettu käytöstä, mutta niiden purkaminen odottaa taloudellisesti parempia aikoja.

Infrapalvelut keskittyvät suunnitelmakaudella peruskorjauksissa kokonaisuuksiin, jotka priorisoidaan riskikartoituksen kautta. Heikkokuntoisimmat kadut alkavat olla saneerattu. Peruskorjauskohteina 2024 olivat Kivakallion, Mäkikujan, Ruokoniementien, Elsan kujan ja Hankarinteentien pinnoitukset sekä Ratakadun ensimmäisen vaiheen rungon peruskorjaus viemärisaneerauksineen.

Jätehuollon viranomaistehtävät olivat ylikunnallisen jätelautakunnan hoidettavana ja palvelutehtävät ylikunnallisen yhteisyrityksen hoidettavana.

Ympäristölautakunnan toimintakate oli 117 000 euroa ylijäämäinen raamin ollessa -179 000 euroa. Talousarvion mukaisista muista investoinneista toteutettiin mm. Aseman koulun iLoQ-lukitusmuutos, Metsätähden vesivahinkokorjaus, pääkirjaston ulko-oven esteettömyyskorjaus, latupohjien vuosittainen perusparannus ja leikki paikkojen peruskunnostuksia. Paloaseman varavoima-asennuksen valmistuminen loppuvuodesta toi myös toimintavarmuutta kohteen käytölle sähkökatkojen varalle.

Kunnan strategian mukaiset tavoitteet

Koko ympäristötoimea koskeva kuntastrategiaan pohjautuva strategisten tavoitteiden lähtökohta on motivoitunut ja koulutettu henkilöstö. Strategian

mukaisia tavoitteita ovat muun muassa esimiestoiminnan kehittäminen ja työssäjaksamiseen panostaminen.

Laadukkaat palvelut				
Keskeinen toiminto	Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Toteuma ja poikkeaman perustelut
Motivoitunut ja koulutettu henkilöstö	Tarpeisiin perustuva koulutussuunnitelma, jota tullaan toteuttamaan.	Osallistutaan sisäisiin ja ulkoisiin koulutuksiin.	3 pv/hlö/vuosi	Toteutettu
	Esimiestoiminnan kehittäminen.	Esimiestyössä painotetaan vuorovaikutusta ja aktivoidaan hallinnon avoimuutta.	Kehityskeskustelut, työtyytyväisyyskysely	
	Kiinnitetään työssä jaksamiseen erityistä huomiota.	Tyhy-toiminta	2 iltapäivää/vuosi Kunnossa kaiken ikää -ryhmät.	

Hankasalmen ympäristönsuojelu- ja rakennusvalvontaviranomaisen tehtävät hoidetaan yhteistyösopimuksella Laukaan kunnan kanssa. Toimistosihteerin työpanoksesta rakennusvalvontaan on 0,1 htv.

Ympäristönsuojelu

- Ympäristölupia myönnettiin 1 kpl (jätteen käsittely) ja yhteiskäsittelyjä maa-aines- ja ympäristölupia 1 kpl (kallion louhinta ja kiviaineksen murskaus). Yksi toiminta rekisteröitiin YSL 116 §:n nojalla (energiantuotantolaitos). Yhden rekisteröidyn toiminnan saattamisesta alaa koskevan ympäristönsuojelulainsäädännön mukaiseksi annettiin hallintopakkomääräys (polttoaineiden jakeluasema). Kahden ympäristöluvan- tai ilmoituksenvaraisen eläinsuojan toiminnan muuttamisesta annettiin lausunto.
- Ympäristönsuojelun valvontaohjelman mukainen säännöllinen valvonta: 1 tarkastus (eläinsuoja)
- Päätökset ympäristönsuojelulain 118 §:n mukaisista meluilmoituksista: 2 kpl
- Päätökset ympäristönsuojelumääräyksistä poikkeamiseksi (käytöstä poistetun öljysäiliön maa-han jättäminen): 1 kpl
- Maa-ainesvalvonta: kolme maa-ainesten ottoaluetta lopputarkastettiin. Lisäksi tarkastuksia suoritettiin myös kaikilla muilla luvallisilla ottoalueilla (9 kpl lupa yhä voimassa, 2 kpl lupa-aika umpeutunut).
- Jätelain mukaisia jätteen ammattimaisen keräyspisteen rekisteröintejä: 1 kpl
- Lausunnot muille viranomaisahoille: 4 kpl
- Lausunnot lannan aumausilmoituksista: 5 kpl
- Vesihuoltolain mukaiset päätökset liittämismallisuudesta vapauttamisesta: 2 kpl.

- Toukokuussa toteutettiin perinteinen ympäristökatselmus rakennusvalvonnan kanssa, yleisöilmoituksia saapui muutamia. Myös muuta jätelain valvontaa (roskaantuminen) suoritettiin. Yhden roskaantuneen kiinteistön siivoamisesta annettiin hallintopakkomääräys.
- Ympäristönsuojelulain ja vesihuoltolain mukaisen jätevesien käsittelyn valvonnan kautta vireillä olevien kohteiden valvontaa jatkettiin. Kahden kohteen liittämistä vesihuoltolaitoksen verkostoon annettiin hallintopakkomääräys.
- Yleistä neuvontaa annettiin niin sähköpostitse kuin puhelimitse.

Rakennusvalvonta

- Maankäyttö ja rakennuslain mukaisella lupamenettelyllä otettiin käsittelyyn rakennus-, toimenpide-, purkamis- ja maisematyölupia yhteensä 56 kappaletta. Rakennuslupia myönnettiin 31, toimenpidelupia 21 ja maisematyölupia 3 kappaletta. Ilmoitusmenettelyitä oli 14 kappaletta. Muutama jätettyjä lupahakemuksista on sähköisessä asiointipalvelussa puuttuvien asiakirjojen vuoksi.
- Myönnettyistä rakennusluvista uusia asuinrakennuksia oli 1 kpl ja käyttötarkoituksen muutoksia loma-asunnosta vakituiseksi asunnoksi 2 kpl. Toimenpideluvat jakautuivat pääasiassa julkisivutoimenpiteisiin, energiakaivon porauksiin ja jätevesijärjestelmän uusimisiin. Maisematyölupia myönnettiin 3 kappaletta.
- Valmistuneille rakennushankkeille pidettiin lopputarkastelmia 60 kappaletta.

Käyttötalouden tulot ja menot (1 000 euroa)	TP 2022	TP 2023	Alkuperäinen TA 2024	TA 2024 muutokset	TA 2024	TP 2024	Poikkeama TA-TP euroa	%
Ympäristölautakunta								
Tulot		5					0	
Menot	18	36	37		37	27	-10	-27,0 %
Netto	-18	-31	-37		-37	-27	10	-27,0 %
Koronasta aih.kustannukset, ympäristö								
Tulot								
Menot	4							
Netto	-4							
Maa- ja metsäomaisuus								
Tulot	32	29	26		26	32	6	23,1 %
Menot	4	5	2		2	8	6	300,0 %
Netto	28	24	24		24	24	0	0,0 %
Löytöeläimet								
Tulot								
Menot	7	7	7		7	6	-1	-14,3 %
Netto	-7	-7	-7		-7	-6	1	-14,3 %
Rakennustarkastus yhteistyö								
Tulot	1							
Menot	65	66	72		72	60	-12	-16,7 %
Netto	-64	-66	-72		-72	-60	12	-16,7 %
Ympäristönsuojelu yhteistyö								
Tulot								
Menot	64	64	73		73	64	-9	-12,3 %
Netto	-64	-64	-73		-73	-64	9	-12,3 %
Ympäristöterveydenhuolto*								
Tulot								
Menot		202	175		175	201	26	14,9 %
Netto		-202	-175		-175	-201	-26	14,9 %
Maaomaisuuden hankinta ja lunastaminen								
Tulot								
Menot						128	128	
Netto						-128	-128	
Ympäristölautakunta yhteensä								
Tulot	33	34	26		26	32	6	23,1 %
Menot	162	380	366		366	367	1	0,3 %
Netto	-129	-346	-340		-340	-335	5	-1,5 %

*Ympäristöterveydenhuolto on siirretty ympäristölautakuntaan 1.1.2023 perusturvan vastualueen siirtyessä hyvinvointialueelle.

Taloudellisten tavoitteiden ja talousarvion toteutuminen

Talon palvelut

Talon palveluissa ruokapalvelupalvelun osalta on takana toinen kokonainen toimintavuosi, jolloin keskuskeittiö on tuottanut ruokapalveluita vain päiväkoille sekä kouluille. Keittiön toiminnot ovat vakiintuneet ja raaka-aineiden kotimaisuusaste on korkea. Laitos- ja kiinteistöhuollon henkilöstömitoitukset ovat olleet kuluneen vuoden aikana optimitasoilla. Tiukentunut yleinen taloustilanne näkyy toimialoitain ydintehtävään keskittymisenä. Strategian mukaista KKK-toimintamallia (Kohtaa, Kuule, Kunnioita) on jalkautettu kaikkeen palvelutuotantoon ja työskentelytapoihin.

Talon palvelujen kuntastrategiaan pohjautuva strategisten tavoitteiden peruslähtökohta oli tuottaa kunnan toimitiloihin taloudellisesti ja tehokkaasti

tuotettuja palveluita. Pääpainopisteenä suunnitelmakaudelle oli tuottaa puhtauspalvelu sopimusten mukaisesti sekä työntekijöiden työssä jaksamiseen kiinnitettiin erityistä huomiota. Ruokapalvelun toimitiloissa toimittiin elinkaariajattelulla ja tuotettiin laadukkaita ruokapalveluita. Strategian mukaisesti valmistuskeittiöllä tuotetaan lähiruokaa ja ruokapalvelussa lähiruoksi katsotaan Suomessa tuotettu ruoka, mikäli jotain raaka-ainetta ei saada omalta paikkakunnalta. Kiinteistönhoidon kuntastrategiaan pohjautuva strategisten tavoitteiden peruslähtökohta oli tuottaa kunnan toimitiloihin sekä kiinteistöyhtiö Hakalle taloudellisesti ja tehokkaasti tuotettua kiinteistönhoidtoa. Pääpainopisteenä suunnitelmakaudelle oli varmistaa toiminnalla käyttäjille turvallinen toimintaympäristö sekä työntekijöiden työssä jaksamiseen kiinnitetään erityistä huomiota.

Kunnan strategian mukaiset tavoitteet

Laadukkaat talonpalvelut				
Keskeinen toiminto	Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Toteuma ja poikkeaman perustelut
Työtapojen kehittäminen	Uusien toimintamallien sisäistäminen päivittäisessä työssä.	Kiinteistöjen siivousmitoitukset ovat ajantasalla, mitoituksista poistettu hyvinvointialueelle siityvät kiinteistöt. Uusien järjestelmien ja ohjelmistojen käyttöpastus. Ruokapalvelun sisäiset mitoitukset ajantasaistetaan. Reseptiikkaa päivitetään varhaiskasvatukselle ja kouluille.	Siivottavat neliöt. Ohjelmisto PoweResta Kehityskeskustelut	Siivousmitoitukset ajantasalla. Ruokapalvelussa PoweResta tuotannonohjausjärjestelmä joka päiväisessä käytössä. Kehityskeskustelut pidetty laitoshuolto ja ruokapalvelu.
Tehokas laitoshuolto	Kunnan toimitilojen laitoshuollon ja puhtauspalvelun järjestäminen taloudellisesti, tehokkaasti, asiakaslähtöisesti ja ekologisesti.	Luotettavasti tuotettua puhtauspalvelua. Toiminta on asiakaslähtöistä, taloudellista ja tehokasta.	Talouden toteuman seuranta. m ² /hlö Asiakastytyväisyyskyselyt	Talouden toteuman seuranta toteutunut kuukausittain, laitoshuolto ja ruokapalvelu. Laitoshuollon toiminta ollut tehokasta ja taloudellista, asiakastytyväisyyskyselyä ei pidetty.
Elinkaariajattelu osaksi talonpalveluja	Palvelut tuotetaan elinkaariajattelun mukaisesti.	Tunnistetaan pintamateriaalit ja hoidetaan niitä ohjeistuksen mukaisesti. Tarkkaillaan valoja, lämpötiloja ja mahdollisia laiterikkoja.	Laatukierrokset, omavalvontaohjelma	Laitoshuollon laatukierroksia pidetty, sovitun laatua on tuotettu. Keittiön ja laitoshuollon omavalvonta ajantasalla.
Turvalliset ja terveelliset kiinteistöt	Kiinteistönhoito ylläpitää kiinteistötöknisin- ja huollollisin keinoin turvalliset ja terveelliset olosuhteet kiinteistöissä. Suunnitelmakaudella tavoitteena tehdä palvelukuvaukset eri kiinteistöihin.	Kiinteistöjen ulkoiseen ja sisäiseen siisteyteen kiinnitetään huomiota. Toiminta vastaa palvelukuvausta, huomioiden asiakaskeksien palvelun tilauksittain täydennettävät palvelut.	Asiakaspalautteet Huoltojen ja päivystystyskorjausten suhde / seuranta Palvelupyyntöjen vasteajat	Hakalla palautteita vähän. Kunnan kiinteistöillä noin 10 kpl/vuosi, aiheina lämpötila ja sisäilmaolosuhteet. Pääpaino on huolloissa. Vasteaika 1 vrk/pyyntö.
Kunnossapidon tehostaminen	Tärkeimpänä prioriteettina pidetään Hakan ja kunnan kiinteistöjen kunnossapitoa. Kiinteistönhoitoa tehostetaan.	Asuinkiinteistöjen peruskorjausohjelmassa paino on Hakan saneerausohjelmalla. Kunnan kiinteistöissä omavalvonta.	Kiinteistökatsemmukset	Kuukausikatsemmukset kiinteistöhoitoon toimesta, vuosittaiset kunnossapitokatsemmukset kiinteistöjohtajalla - pidetty.
Yhteistyön mahdollisuudet	Yhteistyö kiinteistönhoitoon ja kunnossapitoon liittyvien lähiyritysten välillä.	Ensisijaisesti vuosikorjauksissa käytetään sopimuskumppaneita	Yhteenveto käytetyistä yhteistyökumppaneista; sopimuskumppani/muu yrittäjä.	Sopimuskumppaneita 3 kpl/toimiala ja käytetään edullisuusjärjestyksessä.

Laitoshuolto

Hankasalmen siivouspalvelun tehtävänä on tuottaa siivousta ja laitoshuoltoa lähinnä kunnan omiin kiinteistöihin. Palveluajatuksena on tuottaa laitoshuolto- ja siivouspalveluja taloudellisesti ja tehokkaasti, sopimusten mukaisesti. Toimintavuoden aikana on panostettu henkilöstön työhyvinvointiin ja työssä jaksamiseen. Kuuhankaveden

koulukeskuksella tehty, kuormittavaksi koetut iltavuorot on vaihdettu aamuvuoroihin ja siitä saatu palaute työssä jaksamiseen on positiivista. Vuoden 2023 haasteet Metsätähden palvelutalon/päiväkodin yhteistyön sujuvuuden kanssa on selätetty ja toiminta siellä vakiintunut.

Arvio strategian mukaisten tavoitteiden toteutumisesta

Palvelut on tuotettu sopimusten mukaisesti, ekologisesti ja taloudellisesti. Mitoituksia on päivitetty tarpeen niin vaatiessa. Talouden seuranta on toteutunut kuukausittain. Kehityskeskustelut on pidetty.

Laatukierroksia on pidetty ja todettu, että sopimusten mukaista laatua on tuotettu. Laitoshuollon koulutukset ovat pääsääntöisesti siirtyneet webinaareiksi, joten koulutuksia on saatu pidettyä kohtalaisen hyvin.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Laitoshuoltopalveluiden neliötavoite/työntekijä on pysynyt ennallaan. Pintamateriaalien tunnistaminen ja hoito on onnistunut sekä laadullinen taso vaatimusten mukaista.

Toimintavuoden aikana käyttöön otettu 1-3 päivän poissaoloihin ei sijaisia ole hankittu ja malli on ollut toimiva, koska laadullisesti tuotettu palvelu ei ole pudonnut liikaa.

Taloudelliset tavoitteet Laitoshuolto	TP 2022	TP 2023	Alkuperäinen TA 2024	TA 2024 muutokset	TA 2024	TP 2024	Poikkeama TA-TP euroa	%
Laitoshuollon ja puhtauspalvelun järjestäminen tehokkaasti/ Talouden toteuman seuranta m ² /hlö	1 275	1 275	1 196		1 196	1 196	0	0,0 %

Henkilöstö

Henkilöstön määrä (htv1) Laitoshuolto	TP 2022	TP 2023	Alkuperäinen TA 2024	TA 2024 muutokset	TA 2024	TP 2024	Poikkeama TA-TP euroa	%
Vakituiset	13,0	13,0	10,2		10,2	10,2	0	0,0 %
Sijaiset	1,7	1,7	tarvitaan		tarvitaan	0,5		
Työllistetyt						1		
Oppisopimus								
Yhteensä	14,7	14,7	10,2		10,2	11,7	1,5	14,7 %

Ruokapalvelu

Hankasalmen kunnan ruokapalvelun tehtävänä on tuottaa laadukkaita, ravitsemissuosituksien mukaisia ateriapalveluja asiakaslähtöisesti eri elämäntilanteiden vaiheissa oleville asiakkaille. Palveluajatuksena on, että ruokapalvelun toiminta on ammattitaitoista, turvallista, tehokasta ja taloudellista. Raaka-aineiden saatavuuden haasteet sekä tuntuvat hintojen nousut ovat näkyneet ruokapalvelun toiminnassa. Raaka-

aineiden korkea kotimaisuusaste on hillinnyt saatavuusongelmia, koska maailman laajuiset häiriöt logistiikassa eivät ole vaikuttaneet kotimaisten raaka-aineiden hankintaan.

Päiväkotien ja koulujen kanssa yhdessä pidetyn ruokaraadin tulosten pohjalta ruokalistaa on päivitetty toiveiden mukaisesti.

Arvio strategian mukaisten tavoitteiden toteutumisesta

Ruokapalvelut on tuotettu joustavalla, taloudellisella ja uudistuvalla toiminnalla. Hävikin seurantaan on kiinnitetty erityistä huomiota. Talouden seuranta on

toteutunut kuukausittain. Kehityskeskustelut on pidetty. Henkilöstön jaksamiseen on kiinnitetty huomiota. Koulutuspäivistä on toteutunut 2 pv/hlö.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Keskuskeittiön toimintojen tasoittuessa on kiinnitetty huomiota hävikin seurantaan, josta saadun datan pohjalta on ruoan valmistusprosessia päästy järkeistämään ja näin syntyvän hävikin määrä on

laskenut. Taloudelliset tavoitteet ovat toteutuneet vaikkakin raaka-aineiden hintojen nousu on ollut toimintavuoden aikana kova.

Taloudelliset tavoitteet Ruokapalvelu	TP 2022	TP 2023	Alkuperäinen TA 2024	TA 2024 muutokset	TA 2024	TP 2024	Poikkeama TA-TP euroa	%
Ruokapalvelu toimii tuottaen laadukkaan ruokapalvelut/ talouden toteuman seuranta. Suorite / hlö	40 669	40 669	46 487		46 487	46 487	0	0,0 %

Taloudelliset tavoitteet Ruokapalvelu	TP 2022	TP 2023	Alkuperäinen TA 2024	TA 2024 muutokset	TA 2024	TP 2024	Poikkeama TA-TP euroa	%
Kouluruokailu € / suorite	2,11	2,11	3,04		3,04	3,04	0,00	0,0 %
Laitosruokailu € / suorite	4,68							

Henkilöstö

Henkilöstön määrä (htv1) Ruokapalvelu	TP 2022	TP 2023	Alkuperäinen TA 2024	TA 2024 muutokset	TA 2024	TP 2024	Poikkeama TA-TP euroa	%
Vakituiset	7	7	4,5		4,5	4,5	0	0,0 %
Sijaiset	0,8	0,8	tarvitaan		tarvitaan	0,3		
Työllistetyt								
Yhteensä	7,8	7,8	4,5		4,5	4,8	0,3	6,7 %

Kiinteistönhoito

Kiinteistönhoidon tehtävänä on tuottaa kiinteistön hoitoa kunnan omille kiinteistöille, kiinteistöyhtiö Hakalle, Somerinkulmalle ja Vuokrahangalle.

Kiinteistönhoidossa on onnistuttu tuottamaan kiinteistöhoitopalveluita tehokkaasti kunnan sotekiinteistöille, missä vuokralaisena on K-S Hyvinvointialue.

Palveluajatuksena on tuottaa laadukkaita palveluja monipuolisesti ja joustavasti sekä varmistaa toiminnallaan käyttäjille turvallinen ja terveellinen toimintaympäristö.

Kiinteistöhuollonresurssit koostuivat kolmesta vakituisesta ja puolestatoista oppisopimuskoulutus kiinteistöhoitajasta. Loppuvuodesta apuna oli kolmeksi kuukaudeksi määräaikaisesti työllistetty henkilö sairausloman sijaisena.

Tiukka taloustilanne on vaikuttanut resursseihin henkilöstön rekrytoinnissa ja esim. käyttötavaroiden hankinnassa. Kuluneen vuoden aikana heräsi ajatus resurssoida tehtäviä uudelleen, mitä jalostetaan vuoden 2025 aikana uudelleen.

Arvio strategian mukaisten tavoitteiden toteutumisesta

Palvelut on tuotettu joustavasti ja monipuolisesti olemassa olevilla resursseilla huolehtimalla henkilöstön jaksamisesta.

Kehityskeskustelut ovat toteutuneet suunnitellusti. Kiinteistöhoitajille ja päivystäjille pidettiin kaksi palaveria, missä keskusteltiin kiinteistöhuollon kehittämistarpeista, päivystyksistä ja työssä jaksamisesta. Koulutus- ja tyhy-päivät on toteutettu suunnitellusti.

Taloudellisten tavoitteiden ja talousarvion toteutuminen

Kiinteistönhoito pystyttiin tuottamaan taloudellisten ja strategisten tavoitteiden mukaisesti huolimatta kylmästä ja runsaslumisesta talvesta ja loppuvuosi oli onneksi leudompi.

Taloudelliset tavoitteet Kiinteistönhuolto	TP 2022	TP 2023	Alkuperäinen TA 2024	TA 2024 muutokset	TA 2024	TP 2024	Poikkeama TA-TP euroa	%
Kiinteistönhoidon taso/ Seuranta m ² /hlö	7 420	7 420	7 000		7 000	7 368	368	5,3 %
Täydennyskoulutukseen osallistuminen pv/hlö/v	1	1	2		2	2	0	0,0 %
Veden kuluksen seuranta m ³ /v	21 000	20 000	18 000		18 000	7 850	-10 150	-56,4 %
Energian kulutuksen seuranta MWh/v	4 300	3 900	4 100		4 100	3 455	-645	-15,7 %

Henkilöstö

Henkilöstön määrä (htv1) Kiinteistönhuolto	TP 2022	TP 2023	Alkuperäinen TA 2024	TA 2024 muutokset	TA 2024	TP 2024	Poikkeama TA-TP euroa	%
Vakituiset	5,0	4,5	4,0		4,0	3,4	-0,6	-15,0 %
Työllistetyt								
Muut määräaikaiset						0,25		
Oppisopimus	0,5	0,75	1		1	1,5	0,5	
Yhteensä	5,5	5,25	5		5	5,15	0,15	3,0 %

Käyttötalouden tulot ja menot

Käyttötalouden tulot ja menot (1 000 euroa)	TP 2022	TP 2023	Alkuperäinen TA 2024	TA 2024 muutokset	TA 2024	TP 2024	Poikkeama TA-TP euroa	%
Talon palvelut, hallinto								
Tulot								
Menot	5	6	6		6	6	0	0,0 %
Netto	-5	-6	-6		-6	-6	0	0,0 %
Laitoshuolto								
Tulot	534	470	450		450	482	32	7,1 %
Menot	503	446	431		431	424	-7	-1,6 %
Netto	31	24	19		19	58	39	
Kiinteistönhuolto								
Tulot	1 113	1 497	1 504		1 504	1 695	191	12,7 %
Menot	839	1 021	807	89	896	1 051	155	17,3 %
Netto	274	476	697		608	644	36	5,9 %
Ruokapalvelu								
Tulot	919	659	572		572	594	22	3,8 %
Menot	799	521	571		571	544	-27	-4,7 %
Netto	120	138	1		1	50	49	
Talon palvelut yhteensä								
Tulot	2 566	2 626	2 526		2 526	2 771	245	9,7 %
Menot	2 146	1 994	1 815	89	1 903	2 025	122	6,4 %
Netto	420	632	711	-89	623	746	123	19,7 %

Konsernin kiinteistöhallinto

Konsernin kiinteistöhallintopalvelujen kuntastrategiaan pohjautuva strategisten tavoitteiden peruslähtökohta on parantaa elinympäristön viihtyisyyttä ja siisteyttä. Toiminnan tarkoituksena on hallinnoida kiinteistökantaa kuntataloutta tukevalla tavalla.

Asuntotoimen tehtävänä on tarjota kuntalaisille ja yrityksille monipuolisia, kohtuuhintaisia ja sopivia huoneistoja ja tiloja niin asumiseen kuin

liiketoimintaan. Asuntotoimen kuntastrategiaan pohjautuva strategisten tavoitteiden peruslähtökohta on luoda asukkaille viihtyisä ja turvallinen asuin ympäristö panostamalla kunnan omistamien kiinteistöjen hoitamiseen ja kunnostamiseen. Asuntotoimessa tul- laan myös jatkossa tehostamaan osakehuoneistojen sekä käyttämättömien kiinteistöjen myyntiä eli osak- keiden vapautuessa huoneistoa ei jälleen vuokrata vaan se pyritään myymään. Asuntotoimen haasteena on kiinteistöjen alhaiset myyntihinnat. Vuoden ai- kana myytiin kaksi huoneistoa.

Kunnan strategian mukaiset tavoitteet

Konsernin kiinteistöhallinto				
Keskeinen toiminto	Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Toteuma ja poikkeaman perustelut
Konsernin kiinteistöhallinto	Huonokuntoiset ja/tai käytöstä poistetut kiinteistöt tai rakennelmat puretaan tai kunnostetaan.	Kiinteistöjen ulkoiseen ja sisäiseen siisteyteen kiinnitetään huomiota. Käyttämättömien kiinteistöjen myynti huutokaupoilla tai ostopalveluina. Konsernin yhtiöiden toimintaa ohjataan maan ja tilankäyttöä tehostavin toimin parantamaan asuin ympäristön siisteyttä.	Kiinteistöjen ulkoiseen siisteyteen käytetään vähintään 10 % kiinteistöhoitokuluista. Käyttämättömien kiinteistöjen myynti kpl/vuosi. Vuokrausaste toimitilakiinteistöissä vähintään 75 %. Osakehuoneistojen tuotto vähintään 5 %/v.	10 % hoitokulu tavoite on täyttynyt. Myyty yksi yksiö ja yksi kaksio. Toimitila vuokrausaste 75 %. Osakehuoneistojen tuotto 4,5 %/vuosi.
Konsernin kiinteistöhallinto	Päiväkotien piha-alueita ylläpidetään aidoiksi liikkumis- ja oppimisympäristöiksi	Kiinteistöhallinnon keinoin varmistetaan koulujen ja päiväkotien toimivat tilat	Toimivuus, käytännöllisyys ja turvallisuus.	Toteutunut
Konsernin kiinteistöhallinto	Hakan asuntokohteiden peruskorjauksissa edetään suunnitelman mukaisesti ja kunnalle turhista kiinteistöistä luovutaan. Hakan ja kunnan kiinteistöjen kunnossapitoa ja kiinteistöhoitoa tehostetaan.	Konsernin kiinteistöjen peruskorjaussuunnitelmaa tarkennetaan töiden edetessä. Konsernin kiinteistöjen peruskorjausohjelmassa paino on Hakan saneerausohjelmalla.	Peruskorjausten toteutumaa €/m2 seurataan ja siitä raportoidaan kvartaaleittain Hakan hallitukselle. Peruskorjausten toteutuksen tasoa valvotaan aktiivisesti.	Hakan peruskorjaukset pysähdyksissä toistaiseksi.
Konsernin kiinteistöhallinto	Palvelualan ja hoivapalvelujen toimalojen toimintamahdollisuudet turvataan. Vaikutusten arviointi tulee aidosti osaksi päätöksentekoa ja kunnassa hankitaan vastuullisesti.	Yhteistyö hankasalmelaisten yritysten kanssa. Hankinnoissa otetaan käyttöön yritysvaikuttainen arviointimenettely. Sähköisen tarjouskanavan kautta parannetaan yrittäjien mahdollisuutta aktivoitua tuottamaan palveluja kunnalle.	Hankintalain kansallisten kynnysarvon alittavista kipailuksista 90 %:ssa tehdään yritysvaikutusarviointi. Sähköisessä tarjouskanavassa ilmoitettujen tarjouspyyntöjen määrä.	Yritysvaikutusarviointia ei ole tehty. Tarjouspyyntöjä tarjouspalvelussa pyydetty 12 kpl.

Arvio strategian mukaisten tavoitteiden toteutumisesta

Asuinalueiden viihtyisyyttä ja turvallisuutta ylläpidettiin hoitamalla alueita olemassa olevilla resursseilla. Toimitilojen vuokrausaste oli vielä kohtuullinen kuluneella tilikaudella, mutta osakehuoneistojen tuotto prosentti alhainen huoneistojen alhaisen kysynnän vuoksi.

Vastuullista omistajuus oli haastava toteuttaa tässä ajassa, koska kuntien väkiluku on aleneva, kiinteistöjen arvot ovat romahtaneet ja korjausvelka mittava. Asuntokannan mitoitus on ajalta, jolloin kunnassa oli reilusti yli 6000 asukasta. Tilikaudella on tehty päätöksiä tyhjien asuntojen poistamisesta käytöstä kiinteiden kustannusten

hallitsemiseksi. Rivitaloja ei ole mahdollisuus purkaa, mutta ensisijaisesti niistä poistetaan sähköt ja lämmitys.

Kunnan elinvoimaisuutta pyrittiin vahvistamaan julkisilla vuosikorjaustarjouspyynnöillä, joiden huomiota vahvistettiin some- sekä paikallislehti-ilmoituksilla niin, että paikallisetkin yrittäjät ovat tietoisia tarjouspyynnöistä. Sähköinen viestintä koettiin työkaluksi, mitä tullaan käyttämään jatkossakin sen tehokkuuden ja helppouden vuoksi.

Henkilöstön määrä (htv1) Konsernin kiinteistöhallinto	TP 2022	TP 2023	Alkuperäinen TA 2024	TA 2024 muutokset	TA 2024	TP 2024	Poikkeama TA-TP euroa	%
Vakituiset	1,3	1,3	1,9		1,9	2,0	0,1	5,3 %
Sijaiset		1,3			0			
Työllistetyt		1,3			0			
Muut määräaikaiset		1,3	0,5		0,5	0,5	0	0,0 %
Oppisopimus								
Yhteensä	1,3	5,2	2,4		2,4	2,5	0,1	4,2 %

Henkilöstön määrä (htv1) Kiinteistön hallinta, kunnan kiinteistöt ja asuntotoimi	TP 2022	TP 2023	Alkuperäinen TA 2024	TA 2024 muutokset	TA 2024	TP 2024	Poikkeama TA-TP euroa	%
Vakituiset	1	1	1		1	1	0	0,0 %
Sijaiset	0,1	0,1	0,1		0,1	0,1	0	0,0 %
Yhteensä	1,1	1,1	1,1		1,1	1,1	0	0,0 %

Käyttötalouden tulot ja menot (1 000 euroa)	TP 2022	TP 2023	Alkuperäinen TA 2024	TA 2024 muutokset	TA 2024	TP 2024	Poikkeama TA-TP euroa	%
Konsernin kiinteistöhallinto								
Tulot	40	40	35		35	47	12	34,3 %
Menot	131	152	148		148	165	17	11,5 %
Netto	-91	-112	-113		-113	-118	-5	4,4 %
Asuntotoimi								
Tulot	966	1 057	1 057		1 057	1 094	37	3,5 %
Menot	821	796	842	48	890	936	46	5,2 %
Netto	145	261	215		167	158	-9	5,4 %
Pelastustoimi								
Tulot								
Menot	454							
Netto	-454							
Konsernin kiinteistöhallinto yhteensä								
Tulot	1 006	1 097	1 092		1 092	1 141	49	4,5 %
Menot	1 406	948	990	48	1 038	1 101	63	6,1 %
Netto	-400	149	102	-48	54	40	-14	-25,9 %

Infrapalvelut

Infrapalvelujen tehtävänä on kunnan maankäytön suunnittelu ja ohjaus, infraverkkojen ylläpito sekä ympäristön hoito.

Niemisjärvellä käynnistettiin Osuuskuntatien ja Grill Roomin alueen asemakaavamuutokset. Kirkonkylällä käynnistettiin osayleiskaavan sekä asemakaavan muuttaminen Ruokoniemen alueelta.

Katujen peruskorjauksia tehtiin investointisuunnitelman mukaisesti. Ratakatu ja Tertunkuja peruskorjattiin. Hankarinteentie, Elsankuja, Kivakalliontien ja Mäkipuja asfaltointiin. Lisäksi aseman uimarannalle sekä Tarhakadun pumppaamolle rakennettiin huoltotiet.

Infrapalveluiden henkilöstöä työllisti vuoden aikana myös mm. vesi- ja viemäriverkoston korjaus ja saneeraus työt sekä liikuntapalveluiden investoinnit.

Liikuntapaikkojen hoito- ja kunnostustöitä tehtiin aikaisempien vuosien tapaan.

Vihertoimen hoidossa on viheralueita noin 19 ha. Kesäaikana puistoissa työskenteli 2 kausityöntekijää sekä työllistämistuella palkattuja henkilöitä. Lisäksi konetöitä ostettiin yksityisiltä urakoitsijoilta.

Kirkonkylän tiealueiden viherkaistojen hoitoa jatkettiin. Palveluita vihertoimi tuotti myös kiinteistötoimelle, liikuntatoimelle, Hakalle, Virastotalo Oy:lle ja Sammakkokangas Oy:lle.

Leikkialueilta on tiedossa yksi tapaturma vuodelta 2024. Kirkonkylän uimarannan leikkipaikka saneerattiin ja Niemisjärven uimarannan yhteyteen rakennettiin pieni muutaman leikkivälineen leikkipaikka. Uusia leikkivälineitä hankittiin vuoden lopussa täydentämään olemassa olevien leikkipaikkojen leikkivälineitä. Leikkivälineet tullaan asentamaan paikoilleen kesäkaudella 2025.

Kunnan strategian mukaiset tavoitteet

Infrapalvelut				
Keskeinen toiminto	Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Toteuma ja poikkeaman perustelut
Viihtyisä ja osallistava Hankasalmi				
Asuinympäristön viihtyisyys	Hyvin hoidetut viheralueet	Virkistys- ja puistoalueiden, liikuntapaikkojen sekä tienvarsien hoitoon ja yleiseen siisteyteen panostetaan.	Asiakaspalaute	Palaute viheralueiden hoidosta on ollut pääasiassa positiivista.
	Tie- ja kevyen liikenteen väylät pidetään turvallisen liikkumisen edellyttämällä tasolla.	Pyritään varmistamaan liikenneturvallisuus teiden hoidon keinoin	Korvaushakemusten määrä.	0 kpl
Voimaannuttava Hankasalmi				
Kaavoituksella luodaan puitteet	Pienmäen asuinalue rakentuu Niemisjärvelle. Kaavoitettujen tonttien myyntikunnossapito.	Pienmäen alueen rakennuspaikkojen markkinointi. Osa-alueiden raivaus myyntikuntoon.	Toteutuneet rakennukset kaava-alueella strategiakauden kuluessa, asukasmäärä. Tonttien kysyntä kpl/vuosi.	0 kpl

Arvio strategian mukaisten tavoitteiden toteutumisesta

Viheralueiden hoitotyötä sekä liikennealueiden saaneerausta ja hoitoa tehtiin suunnitelmien ja tarpeen mukaisesti talousarvion puitteissa.

Taloudellisten tavoitteiden ja talousarvion toteutuminen

Infrapalveluiden toiminta kokonaisuudessaan tapahtui talousarvion puitteissa. Työkoneiden korjauskustannukset näkyivät varikon ja viheralueiden menoissa ylityksinä. Tulot toteutuivat arvioitua suurempina ja kulut pienempinä, joten tilivuoden toteumaprosentiksi muodostui 88,03 %.

Henkilöstö

Henkilöstön määrä (htv1) Infrapalvelut	TP 2022	TP 2023	Alkuperäinen TA 2024	TA 2024 muutokset	TA 2024	TP 2024	Poikkeama TA-TP euroa	%
Vakituiset	6,5	6,5	6,8		6,8	6,8	0	0,0 %
Työllistetyt	0,0	0,0	2,0		2,0		-2	-100,0 %
Muut määräaikaiset	1,2	1,2	1,5		1,5	1,1	-0,4	-26,7 %
Yhteensä	7,7	7,7	10,3		10,3	7,9	-2,4	-23,3 %

Käyttötalouden tulot ja menot (1 000 euroa)	TP 2022	TP 2023	Alkuperäinen TA 2024	TA 2024 muutokset	TA 2024	TP 2024	Poikkeama TA-TP euroa	%
Infrapalvelut, hallinto								
Tulot	9	4	2		2	4	2	1
Menot	38	45	47		47	45	-2	-4,3 %
Netto	-29	-41	-45		-45	-41	4	-8,9 %
Viheralueet								
Tulot	22	26	24		24	30	6	25,0 %
Menot	90	81	83		83	96	13	15,7 %
Netto	-68	-55	-59		-59	-66	-7	11,9 %
Kaavoitus								
Tulot		8						
Menot	54	49	90		90	51	-39	-43,3 %
Netto	-54	-41	-90		-90	-51	39	-43,3 %
Hulevesien käsittely								
Tulot	29	20	22		22	22	0	0,0 %
Menot	3	47	22		22	13	-9	-40,9 %
Netto	26	-27	0		0	9	9	
Liikennealueet								
Tulot	1	4				1	1	
Menot	267	300	326	-12	314	294	-20	-6,4 %
Netto	-266	-296	-326		-314	-293	21	-6,7 %
Varikko								
Tulot	163	195	141		141	193	52	36,9 %
Menot	329	359	370		370	367	-3	-0,8 %
Netto	-166	-164	-229		-229	-174	55	-24,0 %
Infrapalvelut yhteensä								
Tulot	224	257	189		189	250	61	32,3 %
Menot	781	881	938		925	866	-59	-6,4 %
Netto	-557	-624	-749		-736	-616	120	-16,3 %

Vesihuoltolaitos – kirjanpidollinen muu taseyksikkö

Hankasalmen vesihuoltolaitos kuuluu ympäristölautakunnan alaisuuteen. Vesihuoltolain (681/2014) mukaan kunnan tuli kirjanpidossaan eriyttää vesihuolto muista toiminnoista. Hankasalmen kunnan vesihuoltolaitoksesta on muodostettu kirjanpidollisesti eriytetty taseyksikkö 1.1.2015 alkaen, kunnanvaltuuston päätös 14.12.2015 § 46. Erillisestä toimintayksiköstä tulee laatia tilinpäätöksen yhteydessä toimintakertomus. Kirjanpidollisesti eriytetyn vesihuoltolaitoksen toimintakertomus on sisällytetty ympäristölautakunnan ja koko kunnan toimintakertomukseen.

Vesihuoltolaitoksen tehtävänä on toimittaa asiakkaille laatuvaatimukset täyttävää talousvettä sekä vastaanottaa ja käsitellä jätevettä.

Henkilöstö

Laitoksen alaisuudessa työskenteli vuonna 2024 kaksi henkilöä, joista toinen oli kokoaikainen ja toinen 0,7 htv. Lisäksi vesihuollolle on osoitettu 0,5 htv varikon työnjohtajan työajasta, 0,1 htv teknisen päällikön ja 0,3 htv kanslistin työajasta. Vesihuolto/kiinteistö-päivystys toimi 7 vrk/ 24 h. Päivystystä hoitaa 5 henkilön päivystäjärinki.

Henkilöstön määrä (htv1) Vesihuoltolaitos	TP 2022	TP 2023	Alkuperäinen TA 2024	TA 2024 muutokset	TA 2024	TP 2024	Poikkeama TA-TP euroa	%
Vakituiset	2,7	2,7	2,7		2,7	2,6	-0,1	-3,7 %
Yhteensä	2,7	2,7	2,7		2,7	2,6	-0,1	-3,7 %

Käyttö-, perus- ja liittymismaksut

Vuonna 2024 vesihuollossa oli voimassa 1.1.2024 voimaan tullut hinnasto.

Käyttömaksut

	veroton	verollinen alv 25,5 %
vesimaksu, €/m ³	1,97	2,47
jätevesimaksu, € / m ³	3,39	4,25
yhteensä, € / m ³	5,36	6,73

Perusmaksut

Perusmaksu käsittää kolme maksuluokkaa ja se peritään kaikista liitetyistä kiinteistöistä

1) 1–2 asunnon pientalot sekä ne liike-, toimisto-, koulu- ja muut vastaavat rakennukset, joiden vedenkulutus on alle 250 m³ / vuosi. Paritaloissa perusmaksu puolitetaan kummallekin asunnolle.

2) 3–7 asunnon rakennukset sekä ne liike-, toimisto-, koulu- ja muut vastaavat rakennukset, joiden vedenkulutus on vähintään 250 m³/ vuosi ja enintään 1000 m³/v.

3) yli 7 asunnon rakennukset sekä ne liike-, toimisto-, koulu- ja muut vastaavat rakennukset, joiden vedenkulutus on yli 1000 m³/v.

	Vesi		Jätevesi		Yhteensä	
Maksuluokkien mukaiset perusmaksut (euroa/vuosi)	veroton	verollinen alv 25,5 %	veroton	verollinen alv 25,5 %	veroton	verollinen alv 25,5 %
Maksuluokka 1	137,10	172,06	137,10	172,06	274,20	344,12
Maksuluokka 2	322,58	404,84	403,22	506,04	725,81	910,88
Maksuluokka 3	645,17	809,69	806,46	1 012,11	1 451,63	1 821,80

Liittymismaksut

		Vesi		Jätevesi		Yhteensä	
Enintään kahden asunnon pientalojen liittymismaksut		veroton	verollinen alv 25,5 %	veroton	verollinen alv 25,5 %	veroton	verollinen alv 25,5 %
Maksuluokka 1	< 100 m ²	1 209,68	1 518,15	1 209,68	1 518,15	2 419,36	3 036,30
Maksuluokka 2	100-250 m ²	1 814,52	2 277,22	1 814,52	2 277,22	3 629,04	4 554,44
Maksuluokka 3	> 250 m ²	2 620,97	3 289,32	2 620,97	3 289,32	5 241,94	6 578,64

Muiden kuin pientalojen liittymismaksu ja lisäliittymismaksu (L) määräytyy kiinteistön käyttötarkoituksen, laajuuden ja palveluiden käytön perusteella seuraavasti:

$$L = A \times p \times k \times yL$$

A = rakennusluvan mukainen kerrosala
p = palvelukerroin. Jos kiinteistö liittyy vesijohtoon ja jätevesiviemäriin, palvelukerroin on 1,0.

Osakertoimet liityttäessä vain toiseen ovat: Vesi 0,5 ja Jätevesi 0,5

k = kiinteistötyyppin mukainen kerroin seuraavan taulukon mukaisesti:

Kiinteistötyyppi	Kerroin
Rivitalo, koko alle 500 m ²	5
Rivitalo, koko 500 m ² tai yli	4
Asuinkerrostalo ja asuinliiketalo	3
Teollisuusrakennus, varastot, liikerakennukset; vesi ja viemäri pääasiassa saniteettitiloissa / A	1
Teollisuusrakennus, varastot, liikerakennukset; käyttää vettä prosessissa ja jätevesi asumajäteveden kaltaista / B	3
Vapaa-ajan rakennus	10
Julkinen rakennus	3
Erilliset saunat	6
Maatalouden eläinsuojat	3

Liittymismaksun yksikköhinta (yL) 4,00 €/k-m² + alv

Minimiliittymismaksut ovat kuitenkin:

Minimiliittymismaksut	Veroton	Verollinen alv. 25,5%
Vesi	600	744
Viemäri	600	744
Yhteensä	1 200	1 488

Vesilaitos

Hankasalmen vesihuoltolaitoksen vesi tuli vuonna 2024 kokonaisuudessaan päävedenottamolta. Kunnan verkoston asiakkaiden lisäksi talousvettä johdetaan lisäksi 12 vesiosuuskunnalle. Pumppaamo ottaa vettä kahdesta siiviläkaivosta.

Vuonna 2024 laskutetun talousveden määrä oli noin 136 t m³ eli noin 374 m³ vuorokaudessa. Laskutetun veden määrä oli noin 3 t m³ enemmän kuin vuonna 2023.

Jyväskylän ympäristöterveys ja Hankasalmen kunta ovat yhdessä laatineet valvontatutkimusohjelman, jonka perusteella veden laatua tutkitaan säännöllisesti. Vesinäytteitä otettiin sekä raakavedestä että verkostovedestä. Laadultaan talousvesi on hyvää, ja se täyttää sosiaali- ja terveysministeriön laatuvaatimukset.

Jätevedenpuhdistamo

Jätevedenpuhdistamo on kaksilinjainen biologiskemiallinen rinnakkaissaostuslaitos. Vedenkäsittelyprosesseja ovat esikäsittely, ilmastus sekä jälkiselkeytys. Ilmastusprosessi on suunniteltu siten, että kokonaistypenpoisto on mahdollisimman hyvä. Biologinen ilmastusosa voidaan toteuttaa joko perinteisenä aktiivilieteprosessina tai bioroottoriprosessina. Jälkiselkeytyksen jälkeen on tarkoitus, että jätevedet johdetaisiin hiekkasuodatuksen ennen puhdistetun veden purkamista vesistöön. Vuonna 2024 hiekkasuodatus ei ole kuitenkaan ollut käytössä aina syyskuuhun asti. Uusi tertiäärikäsittely rumpusuodatin otettiin käyttöön lokakuussa. Saostuskemikaalina käytössä on Voda-Fesu. Laitos on mitoitettu noin 3 400 asukkaalle. Vuoden 2024 keskimääräinen kuorma oli 2 459 asukasta. Maksimiarvon mukaan asukasvastineluvuksi saadaan 6 000 asukasta.

Jätevedenpuhdistamolla käsiteltiin jätevesiä vuonna 2024 yhteensä 207292 m³. Tämä tarkoittaa, että vuorokaudessa jätevettä puhdistettiin keskimäärin 566 m³. Jätevettä laskutettiin 110138 m³. Laskutetun ja laskuttamattoman jäteveden osuus johtuu todennäköisesti suurimmalta osin verkostoon pääsevästä hu-levedestä.

Hankasalmen jätevedenpuhdistamon toimintaa tarkkailtiin voimassa olevan kuormitustarkkailuohjelman mukaisesti vuonna 2024. Vuodessa suoritettiin 14 näyttekertaa. Analysoinnit tehtiin Savo-Karjalan Ympäristötutkimus Oy:n akkreditoidussa laboratoriossa Kuopiossa. Näytteet otettiin vuorokauden aikaohjattuina kokoomanäytteinä automaattisella näytteenot-timella. Lisäksi vuonna 2024 tehtiin kaksi haitallisten ja vaarallisten aineiden tutkimusta.

Keski-Suomen ympäristökeskus antoi 31.12.2008 Hankasalmen kunnan uuden jätevedenpuhdistamon toimintaa koskevan ympäristölupapäätöksen (Dnro KSU-2007-Y-479/111). Puhdistamon lupaehdot:

BOD7-ATU	8 mg/l	JA	95 %
Kok. P	0,4 mg/l	JA	95 %
CODCr	80 mg/l	JA	90 %
Kiintoaine	10 mg/l	JA	90 %
Ammoniumtyppi	4 mg/l	JA	90 %
Kok. N			50 %

Kaikki edellä esitetyt arvot tulee laskea neljännesvuosikeskiarvoina. Tulosten laskennassa tulee ottaa huomioon kaikki puhdistustulokseen vaikuttavat

poikkeustilanteet, puhdistamon ohjauksutukset ja jätevedenpumppaamoilla sekä viemäriverkostossa tapahtuneet ylivuodot. Vesistöön johdettavan jäteveden pitoisuuden ja käsittelytehon arvojen on lisäksi täytettävä valtioneuvoston asetuksen 888/2006 edellyttämät raja-arvot asetuksen mukaisesti tarkkailtuna. Lisäksi puhdistusprosessia on ohjattava hake-muksessa esitetyn mukaisena typenpoistoprosessina, jolla on pyrittävä parhaaseen mahdolliseen kokonaistypenmäärän vähentämiseen. Jätevedenpuhdistamon prosessia on pyrittävä ohjaamaan niin, että se nitrifioi mahdollisimman tehokkaasti.

Valtioneuvoston asetus N:o 888/2006 määrää tarkkailukertojen vähimmäismääräksi asukasvastineluvultaan 500–1 999 asukkaan puhdistamolle 4 kertaa vuodessa ja 2 000–9 999 asukkaan puhdistamoille 4 kertaa vuodessa, kun toiminta on varmistettu ensimmäisenä vuonna 12 näyttekerralla. Jos asetuksen vaatimuksia ei täytetä, seuraavana vuonna otetaan 12 näytettä. Asetus määrää lisäksi seuraavat vähimmäisvaatimukset biologisen sekä kemiallisen hapenkulutuksen, kokonaisfosforin ja kiintoaineen puhdistukseen jätevesistä:

BOD7-ATU	30mg/l	TAI	70%
CODCr	125mg/l	TAI	75%
Kok. P	2mg/l	TAI	80%
Kiintoaine	35mg/l	TAI	90%

Yli 2 000 asukasvastineluvun puhdistamoilla kyseisiä puhdistustuloksia seurataan yksittäisistä näytetulok-sista lukuun ottamatta fosforia, jonka vaatimus koskee vuosikeskiarvoa. Mainitut pitoisuudet saavat ylityä jätevedenpuhdistamolla yhdessä näytteessä vuoden aikana, kun tarkkailukertoja on 4–7 vuodessa. Jos ylityksiä tulee useampia, otetaan uusintanäytteitä toiminnan tilan tarkistamiseksi. Jos puhdistamon asukasvastineluku laskee alle 2 000:n, asetuksen vaatimusten täyttymistä seurataan kaikilta osin vuosikeskiarvona.

Orgaanisen aineen osalta täytettiin kaikki ympäristö-luvan vaatimukset kaikissa vuosineljänneksissä. Fosforin ja kiintoaineen osalta täytettiin kaikki ympäristö-luvan vaatimukset ensimmäisessä vuosineljänneksessä. Typen reduktion osalta täytettiin vaatimukset kolmannessa vuosineljänneksessä ja ammoniumtypen osalta III ja IV-vuosineljänneksessä.

Kaikkien aineiden osalta kuitenkin päästiin asetuksen VN 888/2006 vaatimuksiin.

	BOD7-ATU		Fosfori		COD Cr		Kiintoaine		NH4-N		kok. N
	mg/l	%	mg/l	%	mg/l	%	mg/l	%	mg/l	%	%
I-vuosineljännes	3,9	99	0,25	97	31	95	5,6	99	19	64	31
II- vuosineljännes	7,5	96	0,45	92	47	88	14	94	8,2	73	39
III- vuosineljännes	6,1	98	0,68	94	61	92	16	97	1,8	97	57
IV-vuosineljännes	6,3	98	0,55	94	40	93	12	96	0,83	98	38
Koko vuosi	6,2	98	0,48	94	44	92	13	97	7,8	83	41
Luparajat: ympäristölupa	8	95	0,4	95	80	90	10	90	4	90	50
Luparajat: VNa 888/2006	30	70	2	80	125	75	35	90	-	-	-

Jätevesipuhdistamolle otettiin vastaan sakokaivolietettä 5 578 m³.

Kuivattua lietettä vietiin Mustankorkean jätteenkäsittelylaitokselle kompostoitavaksi 800 m³.

Kuivatusta lietteestä tehtiin kaksi lieteanalyysia vuoden 2024 aikana. Lietteen raskasmetallipitoisuudet olivat alle maanviljelyskäytön suurimpien sallittujen pitoisuusarvojen.

Vuonna 2024 Hankasalmen jätevedenpuhdistamolla käytettiin kemikaalia (PIX) yhteensä 93 150 kg. Lipeää 50 % käytettiin n. 60 000 kg ja polymeeria syötettiin lietteen käsittelyyn 600 kg/a Jätevedenpuhdistamon sähkönkulutus vuonna 2024 oli 487 382 Kwh, josta aurinkopanelien tuotto oli 65 599 kWh.

Toiminta vuonna 2024

Vesihuoltolaitoksen palveluiden piirissä on 795 käyttöpaiikkaa.

Vuonna 2024 vesilaitoksella, vedenottamolla, jäteveden puhdistamolla, pumppaamoilla ja vesihuoltoverkossa tehtiin normaaleja korjaus-, ylläpito- ja saneeraus-toimenpiteitä.

Pääpumppaamoon uusittiin pumpput.

Jätevesipuhdistamolle hankittiin kaksi rumpusuodainta ja automaatiojärjestelmä päivitettiin.

Syksyllä 2022 käynnistettiin selvitystyö yhdysvesiputken rakentamisesta Hankasalmen ja Laukaan vesihuoltolaitosten verkostojen välille. Tavoitteena on lisätä vesilaitoksen toimintavarmuutta. Vuonna 2024 käynnistettiin selvitystyö uuden vedenottamon rakentamiseksi.

Kunnan strategian mukaiset tavoitteet

Vesihuolto				
Keskeinen toiminto	Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuuviranhaltija
Toimiva vesihuolto	Toimiva vesihuolto	Pyritään turvaamaan vesihuollon toimintavarmuus kaikissa tilanteissa	Häiriötilanteissa yli 2 tuntia kestäneiden vesikatkojen määrä	4 kpl

Arvio strategian mukaisten tavoitteiden toteutumisesta

Vuoden 2024 aikana sattui yhteensä 4 kpl häiriötilanteita, joissa vesikatkojen kesto oli yli 2 tuntia.

Taloudellisten tavoitteiden ja talousarvion toteutuminen

Tilikauden ylijäämä vesihuoltolaitoksen osalta oli 17 844,00 euroa. Vesihuoltolaitoksen taseen kertynyt alijäämä on 986 474 euroa.

Käyttötalouden tulot ja menot (1 000 euroa)	TP 2022	TP 2023	Alkuperäinen TA 2024	TA 2024 muutokset	TA 2024	TP 2024	Poikkeama TA-TP euroa	%
Vesilaitos								
Tulot	344	348	414	-37	377	413	36	9,5 %
Menot	167	153	167		167	188	21	12,6 %
Netto	177	195	247		210	225	15	7,1 %
Viemärlaitos								
Tulot	481	487	552	-49	503	548	45	8,9 %
Menot	481	442	492		492	490	-2	-0,4 %
Netto	0	45	60	-49	11	58	47	427,3 %
Vesihuoltolaitos yhteensä								
Tulot	825	835	966	-86	880	961	81	9,2 %
Menot	648	595	658		658	679	21	3,2 %
Netto	176	239	308	-86	222	282	60	27,0 %
Poistot	246	246	285		285	256	-29	-10,2 %
Satunnaiset kulut								
Vesihuoltolaitos								
Vesihuoltolaitos (1 000 euroa)	TP 2022	TP 2023	Alkuperäinen TA 2024	TA 2024 muutokset	TA 2024	TP 2024	Poikkeama TA-TP euroa	%
Toimintatulot	825	835	966	-86	880	961	81	9,2 %
Toimintamenot	-648	-595	-658		-658	-679	-21	3,2 %
Toimintakate	176	239	308	-86	222	282	60	27,0 %
Rahoitustulot ja -menot	-13	-13	-13		-13	-13	0	0,0 %
Korvaus peruspääomasta	-13	-13	-13		-13	-13	0	0,0 %
Vuosikate	163	226	295		209	269	60	28,7 %
Poistot ja arvonalentumiset	246	246	285		285	256	-29	-10,2 %
Satunnaiset tulot ja -menot								
Tilikauden tulos	-83	-20	10	-86	-76	13	89	-117,1 %

Vesihuoltolaitoksen tarkemmat tilinpäätöstiedot löytyvät luvusta 4 Eriytetyt tilipäätökset.

2.3 Määrärahojen ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

2.3.1 Käyttötalouden toteutuminen

KUNNAN KÄYTTÖTALOUS	TP 2022	TP 2023	Alkuperäinen TA 2024	TA-Muutokset 2024	TA 2024	TP 2024	Poikkeama
ulkoiset ja sisäiset tuotot ja kulut, 1000 euroa							
Toimintatuotot	8 474	6 530	5 954	-1	5 953	6 567	614
Myyntituotot	3 378	2 990	2 795	-49	2 746	2 954	208
Maksutuotot	1 364	175	164		164	176	12
Tuet ja avustukset	1 193	836	486	48	534	620	86
Muut toimintatuotot	2 539	2 529	2 509		2 509	2 817	308
Toimintakulut	-43 827	-18 444	-18 377	-112	-18 489	-18 617	-128
Henkilöstökulut	-14 607	-9 288	-9 140	-5	-9 145	-9 109	36
Palvelujen ostot	-22 890	-4 129	-4 117	-38	-4 155	-4 192	-37
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 994	-1 669	-1 624	-104	-1 728	-1 744	-16
Avustukset	-1 472	-628	-686	39	-647	-604	43
Muut toimintakulut	-2 864	-2 730	-2 810	-4	-2 814	-2 968	-154
Toimintakate	-35 353	-11 914	-12 423	-113	-12 536	-12 050	486
Poistot	-1 695	-1 674	-1 690		-1 690	-1 612	78
Kertaluonteiset poistot							
Satunnaiset tuotot							
Satunnaiset kulut				-117	-117	-100	17

2.3.2 Tuloslaskelmaosan toteutuminen

Ulkoiset ja sisäiset tulot ja menot 1000 euroa	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma 2024	Poikkeama TA-TP	Poikkeama %
Toimintatuotot	5 954	-1	5 953	6 567	614	10,3
Myyntituotot	2 795	-49	2 746	2 954	208	7,6
Maksutuotot	164		164	176	12	7,3
Tuet ja avustukset	486	48	534	620	86	16,1
Muut toimintatuotot	2 509		2 509	2 817	308	12,3
Toimintakulut	18 377	112	18 489	18 617	128	0,7
Henkilöstökulut	9 140	5	9 145	9 109	-36	-0,4
Palkat ja palkkiot	7 373	5	7 378	7 398	20	0,3
Henkilösivukulut	1 767		1 767	1 711	-56	-3,2
Eläkekulut	1 523		1 523	1 532	9	0,6
Muut henkilösivukulut	244		244	179	-65	-26,6
Palvelujen ostot	4 117	38	4 155	4 192	37	0,9
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	1 624	104	1 728	1 744	16	0,9
Avustukset	686	-39	647	604	-43	-6,6
Muut toimintakulut	2 810	4	2 814	2 968	154	5,5
Toimintakate	-12 423	-113	-12 536	-12 050	486	-3,9
Verotulot	9 350	622	9 972	10 183	211	2,1
Valtionosuudet	3 925	-98	3 827	3 910	83	2,2
Rahoitustuotot ja -kulut	140	39	179	182	3	1,7
Korkotuotot	15	24	39	44	5	12,8
Muut rahoitustuotot	234	15	249	266	17	6,8
Korkokulut	96		96	95	-1	-1,0
Muut rahoituskulut	13		13	33	20	153,8
Vuosikate	992	450	1 442	2 225	783	54,3
Poistot ja arvonalentumiset	1 690		1 690	1 612	-78	-4,6
Suunnitelman mukaiset poistot	1 690		1 690	1 612	-78	-4,6
Satunnaiset tuotot ja kulut						
Satunnaiset tuotot						
Satunnaiset kulut		117	117	100	-17	-14,5
Tilikauden tulos	-698	333	-365	513	861	-235,9
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-698	333	-365	513	878	-240,5

Verotulojen erittely

Verotulot 1000 euroa	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma 2024	Poikkeama TA-TP	Poikkeama %
Kunnan tulovero	6 925	375	7 300	7 490	190	2,6
Osuus yhteisöveron tuotosta	813	217	1 030	1 060	30	2,9
Kiinteistövero	1 612	30	1 642	1 633	-9	-0,5
Yhteensä	9 350	622	9 972	10 183	211	2,1

Verotulot 1000 euroa	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Verotulot									
Kunnan tulovero	13 534	13 141	12 406	13 140	13 086	13 778	13 855	7 326	7 490
Osuus yhteisöveron tuotosta	708	853,961	873	949	1 057	1 534	1 510	945	1060
Kiinteistövero	1 333	1 308	1 307	1 323	1 281	1 432	1 477	1 533	1 633
Yhteensä	15 575	15 304	14 586	15 412	15 424	16 744	16 842	9 804	10 183

Veroprosentit %	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Tuloveroprosentti	22	22	22	22	22	22	22	9,36	9,4
Kiinteistöveroprosentit									
- yleinen kiinteistövero	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,3
- yleinen maapohjan kiinteistövero									1,3
- vakituinen asuinrakennus	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
- muu kuin vakituinen asuinrakennus	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
- voimalaitokseen kuuluva rakennus	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	1,2	3,1	3,1
- yleishyödylliset yhteisöt	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Tuloveron määrääytymisen perusteet	prosentti %	Verotettava tulo 1000 euroa	Muutos %
2012	20,5	59 010	
2013	20,5	61 001	3,4
2014	22	61 156	0,3
2015	22	61 138	0,0
2016	22	60 551	-1,0
2017	22	57 912	-4,4
2018	22	58 898	1,7
2019	22	59 138	0,4
2020	22	61 009	3,2
2021	22	62 162	1,9
2022	22	63 330	1,9
2023 (arvio)	9,36	72 183	14,0
2024 (arvio)	9,4	74 972	3,9

Valtionosuuksien erittely

Valtionosuudet ja verotulomenetysten korvaus 1000 euroa	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma 2024	Poikkeama TA-TP	Poikkeama %
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	-24	25	1	10	9	900,0
Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus	2 687	-22	2 665	2 665	0	0,0
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	208	-94	114	188	74	-64,9
Harkinnanvarainen valtionosuuden korotus						
Verotulomenetysten kompensatio	1 055	-8	1 047	1 047	0	0,0
Yhteensä	3 926	-99	3 827	3 910	83	2,2

Valtionosuudet 1000 euroa	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Valtionosuudet									
- peruspalvelujen valtionosuus	14 577	13 746	13 481	13 100	11 767	10 948	11 245	1 093	10
- verotuloihin perustuva valt.os.tasaus	5 541	5 410	5 424	5 349	5 131	5 239	5 104	2 693	2 665
- opetus- ja kulttuuritoimen muut valt.os.	-225	-29,148	-93	37	7	33	250	164	188
- harkinnanvarainen valt.os. korotus					670				
- verotulomenetysten kompensatio					3 013	3 061	3 496	1 063	1 047
Yhteensä	19 893	19 127	18 812	18 486	16 905	19 281	20 095	5 013	3 910

2.3.3 Investointien toteutuminen

Investointiraja 10.000 euroa (arvonlisäveroton). Sitovuustaso valtuustoon nähden: rakennukset ja rakennelmat sekä liikenneväylät hankekohtainen ja muut investoinnit hankkeiden kokonaiskustannus lautakunta-kohtaisesti.

Valmiusaste: V= valmis, K=kesken, E= ei tot

	Valmiusaste	Kokonais- kustannusarvio	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio yhteensä	Toteuma TP 2024	TA - TOT 2024
Investointiosa Hankasalmen kunta, nettomenot			-1 350 000	-426 400	-1 776 400	-1 661 933	-114 467
Tulot			138 000	0	138 000	12 585	125 415
Menot			-1 488 000	-426 400	-1 914 400	-1 674 518	-239 882
Aineeton käyttöomaisuus, nettomenot yhteensä			0	-12 000	-12 000	-10 485	-1 515
Triplan valmu hankinta ja käyttöönotto	V	-12 000	0	-12 000	-12 000	-10 485	-1 515
Kiinteän omaisuuden osto, nettomenot yhteensä			-10 000	0	-10 000	-20 500	10 500
Kiinteän omaisuuden osto	V	-10 000	-10 000	0	-10 000	-20 500	10 500
Muut talonrakennukset, nettomenot yhteensä			-53 000	-52 000	-105 000	-110 441	5 441
Työterveysas. kiinteistöaut. uusiminen	V	-10 000	-10 000	0	-10 000	-9 988	-12
Pääkirjaston siirtoseinä	K	-11 000	-25 000	14 000	-11 000	-9 160	-1 840
Aseman koulu iLoq-lukkojärjestelmä	V	-32 000	-18 000	-14 000	-32 000	-31 376	-624
Metsätähden vesikatto ja ves.vah.korjaus	V	-52 000	0	-52 000	-52 000	-59 916	7 916
Kiinteät rakenteet ja laitteet, nettomenot yhteensä			-1 179 000	-362 400	-1 195 400	-1 520 507	-316 999
Kiinteät rakenteet ja laitteet, tulot			138 000	0	138 000	0	138 000
Kiinteät rakenteet ja laitteet, menot			-877 000	-362 400	-845 400	-1 094 595	-422 140
Kaavateiden perusparannus (vuotuinen)	E	-50 000	-10 000	0	-10 000	-1 838	-8 163
Kaavateiden päällysteiden uusiminen	V	-50 000	-10 000	0	-10 000	-9 156	-845
Katuvalaistuksen saneerausohjelma	V	-36 000	-18 000	0	-18 000	-25 435	7 435
Elsankujan peruskorjaus	V	-52 000	-12 000	0	-12 000	-10 831	-1 169
Hankarinteentien peruskorjaus	V	-117 000	-23 000	0	-23 000	-23 085	85
Kivakalliontien peruskorjaus	V	-47 500	-15 000	0	-15 000	-12 215	-2 785
Mäkikujan peruskorjaus	V	-43 500	-15 000	0	-15 000	-12 667	-2 333
Ruokoniementien peruskorjaus	V	-122 500	-20 000	0	-20 000	-17 426	-2 575
Ratakatu osa 1 (145 m)	K	-75 000	-60 000	0	-60 000	-60 851	851
Tertunkujan peruskorjaus (140 m)	K	-75 000	-60 000	0	-60 000	-37 988	-22 012
Suojatie Niemisjärvelle	E	-22 000	-22 000	0	-22 000	0	-22 000
Puistot ja leikkialueet	V	-100 000	-20 000	0	-20 000	-18 750	-1 250
Kirkonkylän uimarannan leikkipuiston kunnostus	E	-15 000	-15 000	0	-15 000		-15 000
Latupohjien perusparannus	V	-50 000	-10 000	0	-10 000	-13 793	3 793
Kirkonkylän urheilukentän perusparannus	K	-562 000	-562 000	-243 500	-805 500	-514 338	-291 162
kunnan brutto-osuus	K	-700 000	-375 000	-243 500	-618 500	-514 338	-104 162
avustustulo kunnalle	K	138 000	138 000	0	138 000	0	138 000
Urheilukentän huoltorakennus	V	-100 000	-100 000	-98 100	-198 100	-202 449	4 349
Kirkonkylän tenniskentän peruskorjaus	V	-52 000	-12 000	-6 900	-18 900	-18 920	20
Niemisjärven ulkokuntosali	K	-40 000	-40 000	-13 900	-53 900	-78 885	24 985
Varhaiskasvatuksen pihatelineet ja aurinkosuojat	V	-20 000	-20 000	0	-20 000	-24 417	4 417
Venevalkaimien peruskorjaus	E	-20 000	-10 000	0	-10 000	0	-10 000
Aseman urheilukentän suunnittelu	V	-10 000	-10 000	0	-10 000	-11 553	1 553
Vesihuoltolaitoksen kiinteät rakenteet, nettomenot yhteensä			-440 000	0	-380 000	-314 203	-32 858
Vesihuoltolaitoksen kiinteät rakenteet, tulot			0	0	0	12 585	-12 585
Vesihuoltolaitoksen kiinteät rakenteet, menot			-440 000	0	-380 000	-326 788	-113 212
Talojohdot ja uudet linjat	K	-75 000	-15 000	0	-15 000	-904	-14 096
Viemäriverkosto, vuotovesien vähentäminen	V	-150 000	-30 000	0	-30 000	-11 353	-18 647
Viemäripumppaamojen uusiminen	V	-100 000	-20 000	0	-20 000	-19 885	-115
JV puhdistamon automaation päivitys	V	-60 000	-60 000	0	-60 000	-62 883	2 883
Jätevesilaitoksen hiekkasuodatin	V	-300 000	-300 000	0	-300 000	-225 392	-74 608
Aurinkosähköjärjestelmä, avustustulo kunnalle	V		0	0	0	12 585	-12 585
Vesihuoltolaitoksen logiikan uusiminen	K	-45 000	-15 000	0	-15 000	-6 371	-8 629
Koneet ja kalusto/irtain omaisuus, nettomenot yhteensä			-108 000	0	-108 000	-111 709	3 709
Lukion ykkösille kannettavat tietokoneet	V	-100 000	-20 000	0	-20 000	-12 959	-7 041
ICT-hankinnat kouluille	V	-17 000	-17 000	0	-17 000	-24 484	7 484
Kirjaston kalustehankinnat	K	-55 000	-15 000	0	-15 000	-12 868	-2 132
Liikuntapaikkojen varustaminen	V	-50 000	-10 000	0	-10 000	-10 580	580
Paloseman varavoima	V	-26 000	-26 000	0	-26 000	-32 587	6 587
Konekeskuksen kalustohankinnat	V	-100 000	-20 000	0	-20 000	-18 230	-1 770

2.3.4 Rahoitusosan toteutuminen

1000 euroa	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma 2024	Poikkeama TA-TP	Poikkeama %
Toiminta ja investoinnit						
Toiminnan rahavirta	993	333	1 326	2 999	1 673	126,2
Vuosikate	993	450	1 443	3 085	1 642	113,8
Satunnaiset erät		-117	-117	-100		
Tulorahoituksen korjauserät				14	14	
Investointien rahavirta	-1 350	-426	-1 776	-1 641	135	-7,6
Investointimenot	-1 488	-426	-1 914	-1 675	239	-12,5
Rahoitusosuudet investointimenoihin	138		138	16	-122	-88,4
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot				18	18	
Toiminnan ja investointien rahavirta	-357	-93	-450	1 358	1 808	-401,8
Rahoitustoiminta						
Antolainauksen muutokset				-1	-1	
Antolainasaamisten lisäykset muille				-1	-1	
Lainakannan muutokset	-581	0	-581	-588	-7	1,2
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-581		-581	-588	-7	1,2
Oman pääoman muutokset						
Vaikutus maksuvalmiuteen	-938	-93	-1 031	769	1 800	-174,6

2.3.5 Yhteenvedo määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta

1000 euroa	Sitovuus	Määrärahat						Tuloarviot					
N = sitovuus nettomääräraha/-tuloarvio B = bruttomääräraha/-tuloarvio	N B	Alkup. talous- arvio	TA muutok- set	TA muut. jälkeen	Toteuma 2024	Poik- keama	Poik- keama %	Alkup. talous- arvio	TA muutok- set	TA muut. jälkeen	Toteuma 2024	Poik- keama	Poik- keama %
KÄYTTÖTALOUSOSA													
Keskusvaalilautakunta	N	45		45	44	-1	-2,2	25		25	27	2	8,0
Tarkastuslautakunta	N	30		30	28	-2	-6,7						
Kunnanhallitus	N	2 447	-13	2 434	2 477	43	1,8	189	85	274	296	22	8,0
Sivistyslautakunta	N	11 089		11 089	11 030	-59	-0,5	943		943	1 089	146	15,5
Ympäristölautakunta, ilman vesihuoltolaitosta	N	4 108	125	4 233	4 359	126	3,0	3 832		3 832	4 194	362	9,4
Ympäristölautakunta, vesihuoltolaitos	N	658		658	679	21	3,2	966	-86	880	961	81	9,2
TOIMINTAKATE	N	18 377	112	18 489	18 617	128	0,7	5 955	-1	5 954	6 567	613	10,3
TULOSLASKELMAOSA													
Verotulot	B							9 350	622	9 972	10 183	211	2,1
Valtionosuudet	B							3 926	-98	3 828	3 910	82	2,1
Korkotulot	B							15	24	39	44		
Muut rahoitustulot	B							234	15	249	265	16	6,4
Korkomenot	B	96		96	95	-1	-1,0						
Muut rahoitusmenot	B	13		13	33	20	153,8						
Satunnaiset erät	B												
YHTEENSÄ	N	18 486	112	18 598	18 745	147	0,8	19 480	562	20 042	20 969	922	4,60
INVESTOINTIOSA YHTEENSÄ	B	1 488	426	1 914	1 675	-239	-12,5	138		138	13	-125	
RAHOITUSOSA													
Antolainauksen muutokset													
Antolainasaamisten lisäykset	B				1	-1							
Antolainasaamisten vähennykset	B												
Lainakannan muutokset													
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	B												
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	B	581		581	588	7	1,2						
Lyhytaikaisten lainojen muutos	N												
Oman pääoman muutokset	B												
Vaikutus maksuvalmiuteen		938	93	1 031	-769	-1 800	-174,6					0	
RAHOITUSOSA YHTEENSÄ	B	1 519	93	1 612	-180	-1 794	-111,3	0	0	0	0	0	0,0
YHTEENSÄ		21 493	631	22 124	20 240	-1 884	-8,5	19 618	562	20 180	20 982	802	4,0

1000 euroa	Sitovuus	Nettomäärärahat					
N = sitovuus nettomääräraha/-tuloarvio B = bruttomääräraha/-tuloarvio	N B	Alkup. talous- arvio	TA muutok- set	TA muut. jälkeen	Toteuma 2024	Poik- keama	Poik- keama %
KÄYTTÖTALOUSOSA							
Keskusvaalilautakunta	N	-20	0	-20	-17	3	-15,0
Tarkastuslautakunta	N	-30	0	-30	-28	2	-6,7
Kunnanhallitus	N	-2 258	98	-2 160	-2 181	-21	1,0
Sivistyslautakunta	N	-10 146	0	-10 146	-9 941	205	-2,0
Ympäristölautakunta,			0				
ilman vesihuoltolaitosta	N	-276	-125	-401	-164	237	-59,1
Ympäristölautakunta, vesihuoltolaitos	N	308	-86	222	281	59	26,6
TOIMINTAKATE	N	-12 422	-113	-12 535	-12 050	485	-3,9
TULOSLASKELMAOSA							
Verotulot	B	9 350	622	9 972	10 183	211	2,1
Valtionosuudet	B	3 926	-98	3 828	3 910	82	2,1
Korkotulot	B	15	24	39	44		
Muut rahoitustulot	B	234	15	249	265	16	6,4
Korkomenot	B	-96		-96	-95	1	-1,0
Muut rahoitusmenot	B	-13		-13	-33	-20	153,8
Satunnaiset erät	B						
YHTEENSÄ	N	994	450	1 444	2 224	775	53,7
INVESTOINTIOSA YHTEENSÄ	B	-1 350	-426	-1 776	-1 662	114	-6,4
RAHOITUSOSA							
Antolainauksen muutokset							
Antolainasaamisten lisäykset	B				-1	-1	
Antolainasaamisten vähennykset	B						
Lainakannan muutokset							
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	B						
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	B	-581		-581	-588	-7	1,2
Lyhytaikaisten lainojen muutos	N						
Oman pääoman muutokset	B						
Vaikutus maksuvalmiuteen		-938	-93	-1 031	769	1 800	-174,6
RAHOITUSOSA YHTEENSÄ	B	-1 519	-93	-1 612	180	1 792	-111,2
YHTEENSÄ		-1 875	-69	-1 944	742	2 686	

3 Tilinpäätöslaskelmat

3.1 Tilinpäätöslaskelmia koskevat säännökset ja ohjeet

Tilinpäätöslaskelmia ovat tuloslaskelma, rahoituslaskelma, tase, konsernituloslaskelma ja -tase sekä

konsernin rahoituslaskelma. Tilinpäätöslaskelmien laatimisessa sovelletaan kirjanpitolakia ja -asetusta kirjanpitolausakunnan kuntajaoston yleisohjeiden ja laskelmakaavojen mukaisesti.

3.2 Kunnan tuloslaskelma

Ulkoiset tuotot ja kulut, euroa	2024	2023	Muutos
Toimintatuotot	4 174 804,80	4 215 300,85	-40 496,05
Myyntituotot	1 740 214,58	1 645 622,77	94 591,81
Maksutuotot	176 411,74	175 816,67	595,07
Tuet ja avustukset	619 672,67	836 143,50	-216 470,83
Muut toimintatuotot	1 638 505,81	1 557 717,91	80 787,90
Toimintakulut	-16 224 875,29	-16 129 203,00	-95 672,29
Henkilöstökulut	-9 109 131,21	-9 288 042,75	178 911,54
Palkat ja palkkiot	-7 397 966,50	-7 492 996,94	95 030,44
Henkilöstösivukulut	-1 711 164,71	-1 795 045,81	83 881,10
Eläkekulut	-1 532 048,00	-1 559 333,68	27 285,68
Muut henkilöstösivukulut	-179 116,71	-235 712,13	56 595,42
Palvelujen ostot	-3 040 774,06	-2 865 747,73	-175 026,33
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 681 550,33	-1 590 377,74	-91 172,59
Avustukset	-603 731,50	-627 699,32	23 967,82
Muut toimintakulut	-1 789 688,19	-1 757 335,46	-32 352,73
Toimintakate	-12 050 070,49	-11 913 902,15	-136 168,34
Verotulot	10 183 299,94	9 803 915,72	379 384,22
Valtionosuudet	3 909 549,00	5 012 995,00	-1 103 446,00
Rahoitustuotot ja -kulut	182 115,48	182 292,04	-176,56
Korkotuotot	44 431,92	43 270,64	1 161,28
Muut rahoitustuotot	252 622,19	233 884,63	18 737,56
Korkokulut	-94 807,42	-94 595,80	-211,62
Muut rahoituskulut	-20 131,21	-267,43	-19 863,78
Vuosikate	2 224 893,93	3 085 300,61	-860 406,68
Poistot ja arvonalentumiset	-1 611 554,11	-1 674 331,59	62 777,48
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 611 554,11	-1 674 331,59	62 777,48
Satunnaiset erät	-100 488,79	0,00	-100 488,79
Satunnaiset kulut	-100 488,79		-100 488,79
Tilikauden tulos	512 851,03	1 410 969,02	-898 117,99
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	512 851,03	1 410 969,02	-898 117,99

3.3 Kunnan rahoituslaskelma

euroa	2024	2023	Muutos
Toiminnan rahavirta	2 257 796,57	3 099 709,43	-841 912,86
Vuosikate	2 224 893,93	3 085 300,61	-860 406,68
Satunnaiset erät	-100 488,79	0,00	-100 488,79
Tulorahoituksen korjauserät	133 391,43	14 408,82	118 982,61
Investointien rahavirta	-1 643 391,53	-989 950,54	-653 440,99
Investointimenot	-1 674 518,03	-1 118 100,54	-556 417,49
Rahoitusosuudet investointimenoihin	12 585,00	121 400,00	-108 815,00
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	18 541,50	6 750,00	11 791,50
Toiminnan ja investointien rahavirta	614 405,04	2 109 758,89	-1 495 353,85
Rahoituksen rahavirta			
Antolainauksen muutokset	-700,00	-8 895,96	8 195,96
Antolainasaamisten lisäykset	-700,00	-8 895,96	8 195,96
Lainakannan muutokset	-588 456,00	-581 492,00	-6 964,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-588 456,00	-581 492,00	-6 964,00
Muut maksuvalmiuden muutokset	-275 845,62	-1 995 674,07	1 719 828,45
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-473,44	-73 310,31	72 836,87
Vaihto-omaisuuden muutos	-23,64	831,27	-854,91
Saamisten muutos	-124 116,78	315 624,66	-439 741,44
Korottomien velkojen muutos	-151 231,76	-2 238 819,69	2 087 587,93
Rahoituksen rahavirta	-865 001,62	-2 586 062,03	1 721 060,41
Rahavarojen muutos	-250 596,58	-476 303,14	225 706,56
Rahavarojen muutos	-250 596,58	-476 303,14	225 706,56
Rahavarat 31.12.	3 327 848,06	3 578 444,64	-250 596,58
Rahavarat 1.1.	3 578 444,64	4 054 747,78	-476 303,14

3.4 Kunnan tase

euroa	2024	2023	Muutos
VASTAAVAA			
PYSYVÄT VASTAAVAT	22 832 392,19	22 846 246,20	-13 854,01
Aineettomat hyödykkeet	10 193,75	5 688,04	4 505,71
Aineettomat oikeudet	10 193,75	5 688,04	4 505,71
Aineelliset hyödykkeet	20 832 600,00	20 786 908,08	45 691,92
Maa- ja vesialueet	1 682 960,58	1 672 641,87	10 318,71
Rakennukset	12 681 513,22	13 353 284,45	-671 771,23
Kiinteät rakenteet ja laitteet	5 108 379,47	4 605 939,57	502 439,90
Koneet ja kalusto	301 646,71	411 830,74	-110 184,03
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	1 058 100,02	743 211,45	314 888,57
Sijoitukset	1 989 598,44	2 053 650,08	-64 051,64
Osakkeet ja osuudet	1 922 390,42	1 987 142,06	-64 751,64
Muut saamiset	67 208,02	66 508,02	700,00
VAIHTUVAT VASTAAVAT	5 431 859,97	5 558 316,13	-126 456,16
Vaihto-omaisuus	32 982,65	32 959,01	23,64
Muu vaihto-omaisuus	32 982,65	32 959,01	23,64
Saamiset	2 071 029,26	1 946 912,48	124 116,78
Pitkäaikaiset saamiset	648 903,21	687 863,18	-38 959,97
Lainasaamiset	644 903,21	683 863,18	-38 959,97
Muut saamiset	4 000,00	4 000,00	0,00
Lyhytaikaiset saamiset	1 422 126,05	1 259 049,30	163 076,75
Myyntisaamiset	1 076 989,38	886 041,65	190 947,73
Muut saamiset	91 588,03	118 524,17	-26 936,14
Siirtosaamiset	253 548,64	254 483,48	-934,84
Rahoitusarvopaperit	2 043 665,79	194 800,26	1 848 865,53
Muut arvopaperit	2 043 665,79	194 800,26	1 848 865,53
Rahat ja pankkisaamiset	1 284 182,27	3 383 644,38	-2 099 462,11
VASTAAVAA YHTEENSÄ	28 264 252,16	28 404 562,33	-140 310,17

euroa	2024	2023	Muutos
VASTATTAVAA			
OMA PÄÄOMA	21 256 663,87	20 743 812,84	512 851,03
Peruspääoma	18 331 153,20	18 331 153,20	0,00
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	2 412 659,64	1 001 690,62	1 410 969,02
Tilikauden yli-/alijäämä	512 851,03	1 410 969,02	-898 117,99
PAKOLLISET VARAUKSET	572 083,73	485 083,73	87 000,00
Muut pakolliset varakset	572 083,73	485 083,73	87 000,00
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	17 446,18	17 919,62	-473,44
Muut toimeksiantojen pääomat	17 446,18	17 919,62	-473,44
VIERAS PÄÄOMA	6 418 058,38	7 157 746,14	-739 687,76
Pitkäaikainen	3 630 552,92	4 219 621,49	-589 068,57
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	3 168 564,00	3 757 020,00	-588 456,00
Liittymismaksut ja muut velat	461 988,92	462 601,49	-612,57
Lyhytaikainen	2 787 505,46	2 938 124,65	-150 619,19
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	588 456,00	581 492,00	6 964,00
Ostovelat	768 780,60	934 540,26	-165 759,66
Muut velat	159 496,56	168 012,03	-8 515,47
Siirtovelat	1 270 772,30	1 254 080,36	16 691,94
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	28 264 252,16	28 404 562,33	-140 310,17

3.5 Konsernin tuloslaskelma

1000 euroa	2024	2023	Muutos
Toimintatuotot	8 009	7 974	35
Toimintakulut	-20 947	-20 819	-128
Toimintakate	-12 938	-12 845	-93
Verotulot	10 111	9 734	377
Valtionosuudet	5 435	6 453	-1 018
Rahoitustuotot ja -kulut	157	173	-16
Korkotuotot	115	125	-10
Muut rahoitustuotot	266	251	15
Korkokulut	-185	-182	-3
Muut rahoituskulut	-39	-21	-18
Vuosikate	2 765	3 515	-750
Poistot ja arvonalentumiset			
Suunnitelman mukaiset poistot	-2 049	-2 149	100
Arvonalentumiset	-388	-116	-272
Satunnaiset erät	-100		-100
Tilikauden tulos	228	1 250	-1 022
Tilinpäätössiirrot			0
Laskennalliset verot	71	42	29
Vähemmistöosuudet	-6	10	-16
Tilikauden ylijäämä	293	1 302	-1 009
KONSERNITULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2024	2023	
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	38,2	38,3	
Toimintakate, euroa/asukas	-2 869	-2 824	
Vuosikate/Poistot, %	113,5	155,2	
Vuosikate, euroa/asukas	613	773	
Asukasmäärä 31.12.	4 509	4 548	

3.6 Konsernin rahoituslaskelma

1000 euroa	2024	2023	Muutos
Toiminnan rahavirta	2 794	3 534	-740
Vuosikate	2 765	3 515	-750
Satunnaiset erät	-100		-100
Tulorahoituksen korjauserä	129	19	110
Investointien rahavirta	-1 606	-955	-651
Investointimenot	-1 642	-1 081	-561
Rahoitusosuudet investointimenoihin	13	121	-108
Pysyvien vastaavien luovutustulot	23	5	18
Toiminnan ja investointien rahavirta	1 188	2 579	
Rahoituksen rahavirta	-1 431	-2 679	1 248
Antolainojen muutokset	-1	-9	8
Antolainojen lisäykset	-1	-9	8
Lainakannan muutokset	-1 000	-995	-5
Pitkäaikaisten lainojen muutos	-975	-868	-107
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-25	-127	102
Oman pääoman muutokset		1	-1
Muut maksuvalmiuden muutokset	-430	-1 676	1 246
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutos	-90	53	-143
Vaihto-omaisuuden muutos	-1	1	-2
Saamisten muutos	315	663	-348
Korottomien velkojen muutos	-654	-2 393	1 739
RAHAVAROJEN MUUTOS	-243	-100	-143
Rahavarat 31.12	4 251	4 495	-244
Rahavarat 1.1.	4 494	4 595	-101
RAHAVAROJEN MUUTOS	-243	-100	-143
KONSERNIN RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	224	2023	
Toiminnan ja investointien rahavirtojen kertymä 5 vuodelta	12 907	7 091	
Investointien tulorahoitus, %	169,7	366,1	
Laskennallinen lainanhoitokate	15,9	20,3	
Kassan riittävyys, pv	65	72	
Asukasmäärä 31.12.	4 509	4 548	

3.7 Konsernin tase

1000 euroa	2024	2023	Muutos
VASTAAVAA			
PYSYVÄT VASTAAVAT	26 069	26 851	-782
Aineettomat hyödykkeet	14	10	4
Aineettomat oikeudet	13	9	4
Muut pitkävaikutteiset menot	1	1	0
Aineelliset hyödykkeet	25 266	25 988	-722
Maa- ja vesialueet	1 773	1 763	10
Rakennukset	16 869	18 287	-1 418
Kiinteät rakenteet ja laitteet	5 109	4 606	503
Koneet ja kalusto	451	581	-130
Muut aineelliset hyödykkeet	4	4	0
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	1 060	747	313
Sijoitukset	789	853	-64
Osakkuusyhtiöosuudet	173	315	-142
Muut osakkeet ja osuudet	547	469	78
Muut lainasaamiset	69	69	0
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	79	118	-39
VAIHTUVAT VASTAAVAT	5 428	5 646	-218
Vaihto-omaisuus	37	36	1
Saamiset	1 140	1 115	25
Pitkäaikaiset saamiset	87	120	-33
Lyhytaikaiset saamiset	1 053	995	58
Rahoitusarvopaperit	2 131	203	1 928
Rahat ja pankkisaamiset	2 120	4 292	-2 172
VASTAAVAA YHTEENSÄ	31 576	32 615	-1 039

1000 euroa	2024	2023	Muutos
VASTATTAVAA			
OMA PÄÄOMA	21 103	20 810	293
Peruspääoma	18 331	18 331	0
Arvonkorotusrahasto			
Muut omat rahastot	1 047	1 047	0
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	1 432	130	1 302
Tilikauden ylijäämä	293	1 302	-1 009
VÄHEMMISTÖOSUUDET	553	548	5
PAKOLLISET VARAUKSET	572	485	87
Muut pakolliset varaukset	572	485	87
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	160	291	-131
VIERAS PÄÄOMA	9 188	10 481	-1 293
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	5 123	6 093	-970
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	371	371	0
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	917	936	-19
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	2 777	3 081	-304
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	31 576	32 615	-1 039
KONSERNITASEEN TUNNUSLUVUT	2024	2023	
Omavaraisuusaste, %	69	65	
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	39	43	
Kertynyt yli-/alijäämä, 1000 €	1 725	1 432	
Kertynyt yli-/alijäämä, euroa/asukas	383	315	
Konsernin lainakanta 31.12., 1000 €	6 040	7 029	
Konsernin lainakanta, euroa/asukas	1 340	1 546	
Lainat ja vuokravastuut 31.12., 1000 €	25 668	29 081	
Lainat ja vuokravastuut 31.12., €/asukas	5 693	6 394	
Kunnan asukasmäärä 31.12.	4 509	4 548	

4 Tilinpäätöksen liitetiedot

4.1 Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Liitetiedoissa ilmoitetaan oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi kunnan tuloksesta, taloudellisesta asemasta ja rahoituksesta sekä toiminnasta. Tätä varten tarpeelliset lisätiedot on ilmoitettava liitetiedoissa (KuntaL 113 § ja KPL 3:2 §).

Liitetietojen sisällöstä on säädetty pääasiassa kirjanpitolaisissa (1336/1997) ja -asetuksessa (1339/1997). Liitetiedoilla tarkoitetaan taseen, tuloslaskelman ja rahoituslaskelman liitteenä ilmoitettavia tietoja. Rahoituslaskelmalle ei kuitenkaan ole esitetty liitetietovaatimuksia liitetieto-ohjeistuksessa. Kirjanpitolain mukaisesti liitetietoina on selostettava yleisistä tilinpäätösperiaatteista tehtyjä poikkeuksia sekä poikkeamien perusteita ja vaikutusta.

Tilinpäätöksen liitetietojen tarkoituksena on täydentää laskelmien muodossa esitettyä tilinpäätösinformaatiota oikean ja riittävän kuvan antamiseksi tuloksesta, taloudellisesta asemasta ja rahoituksesta sekä toiminnasta.

Kunnan Vesihuoltolaitos on kirjanpidollisesti eriytetty taseyksikkö. Vesihuoltolaitoksen liitetiedot esitetään sen tilinpäätöstietojen yhteydessä sekä yhdistettyinä kunnan tilinpäätöksen liitetietoihin.

Kunnan tilinpäätöksen liitetiedot ryhmitellään tilinpäätöksessä

- tilinpäätöksen laatimista
- tilinpäätöksen esittämistapaa
- tuloslaskelmaa
- taseen vastaavia ja vastattavia
- vakuuksia, vastuusitoumuksia ja taseen ulkopuolisia järjestelyjä
- henkilöstöä, tilintarkastajan palkkioita ja intressitapahtumia koskeviin liitetietoihin.

Arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaisesti. Suoriteperusteesta poiketen

verotulot on kirjattu niiden tilitysajankohdan mukaisesti ao. tilikaudelle.

Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla.

Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Kunnanvaltuuston hyväksymällä poistosuunnitelman muutoksella on poistoajkoja tarkistettu siten, että ennen vuotta 2013 hankittuihin hyödykkeisiin sovelletaan aiempaa (kv 16.12.1996 § 6) poistosuunnitelmaa ja 1.1.2013 jälkeen hankittuihin hyödykkeisiin uutta poistosuunnitelmaa (kv 2.9.2013 § 56). Muutos on perustunut hyödykkeiden taloudellisen pitoajan uudelleenarviointiin. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Pysyvien vastaavien sijoitukset ja sijoitusluonteiset erät on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Sijoitusten arvostus

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseessa hankintamenoon tai sitä alempaan arvoon. Arvostuksen perusteena on ollut hyödykkeen todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämä tulo tai sen arvo palvelutuotannossa. Pysyvien vastaavien sijoitusluonteiset erät on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Vaihto-omaisuuden arvostus

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen varastotavaroitten hankinta-arvoon.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon. Rahoitusomaisuusarvopaperit on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Avustusten käsittely

Pysyvien vastaavien aineellisten hyödykkeiden hankintaan saadut rahoitusavustukset on merkitty ao. hyödykkeen hankintamenon vähennykseksi.

Tilinpäätöksen esittämistapa

Tilinpäätöslaskelmien ja liitetietojen esitystavat ovat Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston ohjeiden mukaiset. Taseen yksittäiset erät eivät sisällä useisiin taseeriin kuuluvia olennaisia eriä. Tilinpäätökseen ei sisälly ulkomaanrahan määräisiä saamisia, velkoja tai muita sitoumuksia.

Oikaisut edellisen vuoden tietoihin

Tarkennukset ja korjaukset edellisen tilikauden vertailutietoihin on merkitty tiedon esittämiskohtaan.

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Hyvinvointialueuudistuksen myötä jäsenkuntien tuli kattaa sairaanhoitopiirin kertyneet alijäämät vuoden 2022 loppuun mennessä, ennen kuin hyvinvointialueet aloittivat toimintansa. Kunta oli maksanut Keski-Suomen sairaanhoitopiirin alijäämiä yli 1,2 miljoonaa euroa, kun maaliskuussa 2023 saapui tieto, että sairaanhoitopiirin peruspääoman alentaminen perutaan ja jäsenkunnilta laskutetaan lisää 24 miljoonaa euroa. Kunnan osuus tästä on reilu 485 000 euroa. Maksua ei ole suoritettu, mutta se on kirjattu tulostaikutteisesti vuodelle 2022 pakollisena varauksena. Vuosien 2023 ja 2024 aikana pakolliseen varaukseen ei ole tehty muutoksia tämän varauksen suhteen.

Tilinpäätöksen 2024 on tehty pakollinen varaus Niemisjärven entisen saha-alueen puhdistamiskuluista. Puhdistamiskulut 87 000 euroa on kirjattu satunnaisiin kuluihin. Satunnaisissa kuluissa on myös muita, vuonna 2024 toteutuneita ympäristön puhdistamiseen liittyviä kuluja noin 13 500 euroa. Vuodelle 2024 on myös kirjattu kahden rivitaloasunnon myyntitappioita noin 48 000 euroa.

Tilinpäätöksen laadinnan yhteydessä ei ole tehty tarkennuksia tai korjauksia edellisen tilikauden vertailutietoihin.

4.2 Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Kunnan konsernitilinpäätöksen liitetietoina esitetään

soveltuvien osien vastaavat tiedot kuin kunnan tilinpäätöksen liitetietona (KPA 4:1 §). Konsernitilinpäätöksen liitetiedot muodostuvat lähtökohtaisesti erillistilinpäätösten liitetietojen yhdistelmänä. Konsernitilinpäätöksen laadinnan yhteydessä suoritettujen eliminointien ja oikaisujen otetaan huomioon myös liitetiedoissa. Konsernitilinpäätöksen liitetietoinformaatio koskee konsernitilinpäätöksessä olevaa asianomaisen nimikkeen rahamäärää.

Kuntayhtymien liitetiedot yhdistellään konsernitilinpäätökseen lukuarvoltaan peruspääoman jäsenosuuksien mukaisessa suhteessa.

Konsernitilinpäätöksen laadintaperiaatteet ja laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty kaikki kunnan tytäryhteisöt, joissa kunnan määräysvalta 31.12.2024 on yli 50 %: Kiinteistö Oy Hankasalmen Haka, Kiinteistö Oy Hankasalmen Somerinkulma, Kiinteistö Oy Hankasalmen Virastotalo ja Kiinteistö Oy Vuokrahanka.

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty kaikki kuntayhtymät, joissa kunta on jäsenenä 31.12.2024: Jyväskylän koulutuskuntayhtymä, Keski-Suomen liitto ja Saateenkaaren koulun kuntayhtymä.

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty sekä konserniyhteisöjen ja kunnan omistamien kuntayhtymien keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta. Kiinteistöverot sekä kunnan ja sen tytäryhteisöjen keskinäinen omistus on eliminoitu.

Kiinteistötytäryhteisöjen aineellisten hyödykkeiden poistot on oikaistu suunnitelman mukaisiksi ja jäännösarvojen ero on kirjattu konsernituloslaskelmassa tytäryhteisöjen poistojen oikaisuksi.

Vähemmistöosuudet on erotettu konsernin yli- ja alijäämästä konsernituloslaskelmassa sekä konsernin omasta pääomasta konsernitaseessa. Osakkuusyhteisöt on jätetty yhdistelemättä, koska niiden vaikutus konsernin tulokseen ja omaan pääomaan ei ole olennainen oikean ja riittävän kuvan antamiseksi konsernin toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta.

Osakkuusyhteisöistä on liitetiedossa 22 ilmoitettu nimi, omistusosuus ja omistusosuutta vastaava määrä omasta ja vieraasta pääomasta sekä tilikauden voitosta tai tappiosta viimeksi laaditusta tilinpäätöksestä.

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Tilinpäätöksen laadinnan yhteydessä ei ole tehty tarkennuksia tai korjauksia edellisen tilikauden vertailutietoihin.

4.3 Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

6) Toimintatuotot tehtäväalueittain (ulkoiset)

	Kunta	
	2024	2023
Keskusvaali- ja tarkastuslautakunta	26 808,00	9 067,20
Kunnanhallitus	295 519,05	436 195,59
Sivistyslautakunta	1 077 997,97	1 224 921,79
Ympäristölautakunta	2 774 479,78	2 545 116,27
Toimintatuotot yhteensä	4 174 804,80	4 215 300,85

7) Verotulojen erittely

	Kunta	
	2024	2023
Kunnan tulovero	7 489 891,45	7 326 196,21
Osuus yhteisöveron tuotosta	1 060 217,01	944 440,17
Kiinteistövero	1 633 191,48	1 533 279,34
Verotulot yhteensä	10 183 299,94	9 803 915,72

8) Valtionosuuksien erittely

	Kunta	
	2024	2023
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	2 674 342,00	3 786 377,00
<i>Siitä:</i> Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus	2 664 698,00	2 693 102,00
<i>Siitä:</i> Harkinnanvarainen valtionosuuden korotus		
Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaiset valtionosuudet	188 101,00	163 643,00
Verotulomenetysten kompensatio	1 047 106,00	1 062 975,00
Valtionosuudet ja verotulomenetysten korvaukset yhteensä	3 909 549,00	5 012 995,00

9) Palvelujen ostojen erittely

	Kunta	
	2024	2023
Asiakaspalveluiden ostot	212 707,22	199 869,84
Muut palvelujen ostot	2 828 066,84	2 665 877,89
Palvelujen ostot yhteensä	3 040 774,06	2 865 747,73

10) Valtuustoryhmille annetut tuet, ei ilmoitettavaa

11) Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista ja niiden muutoksista

Poistonalaisten hyödykkeiden poistojen määrittämisessä on käytetty ennalta laadittua poistosuunnitelmaa. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden hankintamenoista arvioidun taloudellisen käyttöiän mukaan. Pysyvien vastaavien hyödykkeiden aktivointiraja on 10 000,00 euroa.

POISTOSUUNNITELMA	KV 16.12.1996 § 6		POISTOSUUNNITELMA	KV 2.9.2013 § 56	
PYSYVÄT VASTAAVAT	Poisto-	Poisto-	PYSYVÄT VASTAAVAT	Poisto-	Poisto-
Investoinnit ennen 1.1.2013	aika	menetelmä	Investoinnti 1.1.2013 alkaen	aika	menetelmä
Aineettomat hyödykkeet			Aineettomat hyödykkeet		
Muut pitkävaikutteiset menot			Kehittämismenot	2 vuotta	tasapoisto
Atk-ohjelmistot	3	tp	Aineettomat oikeudet	5 vuotta	tasapoisto
			Liikearvo	2 vuotta	tasapoisto
			Muut pitkävaikutteiset menot		
			Atk-ohjelmat	2 vuotta	tasapoisto
			Muut	2 vuotta	tasapoisto
Aineelliset hyödykkeet			Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	ei poistoa		Maa- ja vesialueet	ei poistoa	
Rakennukset ja rakennelmat			Rakennukset ja rakennelmat		
Hallinto- ja laitosrakennukset			Hallinto- ja laitosrakennukset	20 vuotta	tasapoisto
kivirakenteiset	40	tp	Tehdas- ja tuotantorakennukset	20 vuotta	tasapoisto
puurakenteiset	30	tp	Talousrakennukset	10 vuotta	tasapoisto
Tehdas- ja tuotantorakennukset	20	tp	Vapaa-ajan rakennukset	20 vuotta	tasapoisto
Muut rakennukset	20	tp	Asuinrakennukset	30 vuotta	tasapoisto
Asuinrakennukset			Muut rakennukset ja rakennelmat	20 vuotta	tasapoisto
kivirakenteiset	40	tp			
puurakenteiset	35	tp			
Vedenottamot	20	tp			
teräsrakenteiset	20	tp			
betonirakenteiset	30	tp			
Ylävesisäiliö	40	tp			
Kiinteät rakenteet ja laitteet			Kiinteät rakenteet ja laitteet		
Urheilukentät	15 %	mjp	Kadut, tiet, torit ja puistot	15 vuotta	tasapoisto
Jääkiekkokaukalot	25 %	mjp	Sillat, laiturit ja uimalat	10 vuotta	tasapoisto
Leikkikentät	20 %	mjp	Muut maa- ja vesirakenteet	15 vuotta	tasapoisto
Kuntorata-ladut	20 %	mjp	Vedenjakeluverkosto	30 vuotta	tasapoisto
Uimarannat	20 %	mjp	Viemäriverkko	30 vuotta	tasapoisto
Tenniskentät	20 %	mjp	Kaukolämpöverkko	20 vuotta	tasapoisto
Pallokentät	20 %	mjp	Sähköjohdot, muuntoasemat, ulkovalaistuslaitteet	15 vuotta	tasapoisto
Rakennuskaavatiet	15 %	mjp	Puhelinverkko, keskusasema ja alakeskukset	10 vuotta	tasapoisto
Puistot	15 %	mjp	Maakasuverkko	20 vuotta	tasapoisto
Kaatopaikat	15 %	mjp	Muut putki- ja kaapeliverkot	15 vuotta	tasapoisto
Venevalkamat	25 %	mjp	Sähkö-, vesi- yms. laitojen laitoskoneet ja laitteet	10 vuotta	tasapoisto
Ulkoilureitit	20 %	mjp	Kiinteät nosto- ja siirtolaitteet	15 vuotta	tasapoisto
Vesijohtoverkosto	8 %	mjp	Liikenteen ohjauslaitteet	10 vuotta	tasapoisto
Viemäriverkko	8 %	mjp	Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet	10 vuotta	tasapoisto
Katuvalaistusverkko	15 %	mjp			
Viemäripumppaamot	20 %	mjp			
Tasaussäiliö ja paineenkorotuslaitos	20 %	mjp			
Linja-autolokat	25 %	mjp			
Sammutusveden ottopaikat	20 %	mjp			
Haja-asutusalueitten viitoitus	20 %	mjp			
Kuntamainoskyltit ja opastetaulut	25 %	mjp			
Koneet ja kalusto			Koneet ja kalusto		
Ympäristöltk			Rautaiset alukset	15 vuotta	tasapoisto
ajoneuvot	15	tp	Puiset alukset ja muut uivat työkoneet	8 vuotta	tasapoisto
muut investoinnit	3	tp	Muut kuljetusvälineet	4 vuotta	tasapoisto
Sosiaali- ja terveysltk			Muut liikkuvat työkoneet (traktorit, ruohonleikkurit)	5 vuotta	tasapoisto
ajoneuvot	5	tp	Muut raskaat koneet	10 vuotta	tasapoisto
muut investoinnit	3	tp	Muut kevyet koneet	5 vuotta	tasapoisto
Sivistysltk			Sairaala-, terveydenhuolto- yms. laitteet	5 vuotta	tasapoisto
muut investoinnit	3	tp	Atk-laitteet	3 vuotta	tasapoisto
Tekninen ltk			Muut laitteet ja kalusteet (autot)	3 vuotta	tasapoisto
auto	5	tp			
traktori	8	tp			
muut investoinnit	3	tp	Muut aineelliset hyödykkeet		
Kunnanhallitus (mm. atk-laitteet)	3	tp	Luonnonvarat	käytön mukainen poisto	
			Arvo- ja taide-esineet	ei poistoa	
			Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	ei poistoa	
Osakkeet ja osuudet			Pysyvien vastaavien sijoitukset		
Osakkeet (As Oy, Kiint Oy, ym.)	ei poistoa		Osakkeet ja osuudet	ei poistoa	
Osuudet (Kuntayhtymät ym.)	ei poistoa				
tp = tasapoisto					
mjp= menoäännöspoisto					

12) Pakollisten varausten muutos

	Konserni		Kunta	
	2024	2023	2024	2023
Ympäristövastuu 1.1.				
Lisäykset tilikaudella	87 000,00		87 000,00	
Vähennykset tilikaudella				
Ympäristövastuu 31.12.	87 000,00		87 000,00	
Osuus KSSH:n alijäämästä 1.1.	485 083,73	485 083,73	485 083,73	485 083,73
Lisäykset tilikaudella				
Vähennykset tilikaudella				
Osuus KSSH:n alijäämästä 31.12.	485 083,73	485 083,73	485 083,73	485 083,73
Pakolliset varaukset yhteensä	572 083,73	485 083,73	572 083,73	485 083,73

13) Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot ja -tappiot

	Konserni		Kunta	
	2024	2023	2024	2023
Muut toimintatuotot				
Maa- ja vesialueiden luovutusvoitot	1 360,21		1 360,21	
Rakennusten luovutusvoitot				
Muut luovutusvoitot				
Luovutusvoitot yhteensä	1 360,21		1 360,21	
Muut toimintakulut				
Maa- ja vesialueiden luovutustappiot				
Rakennusten luovutustappiot	47 751,64	14 408,82	47 751,64	14 408,82
Muut luovutustappiot				
Luovutustappiot yhteensä	47 751,64	14 408,82	47 751,64	14 408,82

14) Satunnaisten tuottojen ja kulujen erittely

	Konserni		Kunta	
	2024	2023	2024	2023
Satunnaiset tuotot				
Satunnaiset tuotot				
Satunnaiset tuotot yhteensä				
Satunnaiset kulut				
Satunnaiset kulut	100 488,79		100 488,79	
Satunnaiset kulut yhteensä	100 488,79		100 488,79	

15) Osinkotuottojen ja peruspääoman korkotuottojen erittely

	Kunta	
	2024	2023
Osinkotuotot muista yhteisöistä		
Savon Energiaholding Oy, 2841 osaketta	125 572,20	125 572,20
Suur-Savon Sähkö Oy, 671 osaketta	73 810,00	67 100,00
Kuntarahoitus Oyj, 15600 osaketta	26 364,00	26 988,00
Muut	368,78	439,35
Peruspääoman korot kuntayhtymiltä		
Jyväskylän koulutuskuntayhtymä	6 627,52	6 627,52
Osinkotuotot ja peruspääoman korkotuotot yhteensä	232 742,50	226 727,07

16) Poistoeron muutokset, ei ilmoitettavaa

4.4 Tasetta koskevat liitetiedot

17) Kuluksi kirjaamattomat menot ja pääoma-alennukset, ei ilmoitettavaa

18) Arvonkorotukset, ei ilmoitettavaa

19) Pysyvät vastaavat

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet	Aineettomat hyödykkeet			Aineelliset hyödykkeet					
	Muut aineettomat oikeudet	Tietokone-ohjelmistot	Yhteensä	Maa- ja vesialueet	Rakennukset	Kiinteät rakenteet ja laitteet	Koneet ja kalusto	Enn.maksut ja keskener. hankinnat	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	0,00	5 688,04	5 688,04	1 672 641,87	13 353 284,45	4 605 939,57	411 830,74	853 611,45	20 897 308,08
Lisäykset tilikauden aikana		10 485,00	10 485,00	10 500,00	272 364,82	591 712,47	66 252,99	723 202,75	1 664 033,03
Rahoitusosuudet tilikaudella						-12 585,00			-12 585,00
Vähennykset tilikauden aikana				-181,29					-181,29
Siirrot erien välillä						408 314,18		-408 314,18	0,00
Tilikauden poisto	0,00	5 979,29	5 979,29		944 136,05	485 001,75	176 437,02		1 605 574,82
Arvonlennukset ja niiden palautukset									
Aktivoidut korkomenot									
Poistamaton hankintameno 31.12.	0,00	10 193,75	10 193,75	1 682 960,58	12 681 513,22	5 108 379,47	301 646,71	1 168 500,02	20 943 000,00
Arvonkorotukset									
Kirjanpitoarvo 31.12.	0,00	10 193,75	10 193,75	1 682 960,58	12 681 513,22	5 108 379,47	301 646,71	1 168 500,02	20 943 000,00

Sijoitukset	Osakkeet ja osuudet					Muut saamiset		
	Osakkeet tytäryhtiöt	Osakkuus-yhteisö osuudet	Kuntayhtymä-osuudet	Muut osakkeet ja osuudet	Yhteensä	Muut saamiset muilta	Liittymismaksut palautettavat	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	974 454,99	315 310,20	231 588,10	465 788,77	1 987 142,06	0,00	66 508,02	66 508,02
Lisäykset					0,00		700,00	700,00
Vähennykset		-64 751,64						
Siirto		-77 769,13		77 769,13				
Hankintameno 31.12.	974 454,99	172 789,43	231 588,10	543 557,90	1 922 390,42	0,00	67 208,02	67 208,02
Arvonlennukset								
Arvonkorotukset								
Kirjanpitoarvo 31.12.	974 454,99	172 789,43	231 588,10	543 557,90	1 922 390,42	0,00	67 208,02	67 208,02

20) Omistukset muissa yhteisöissä, tytäryhtiöt

Tytäryhtiöt					Kuntakonsernin osuus (euroa)		
	Kotipaikka	Kunnan osuus %	Konsernin osuus %	Kirjanpito-arvo 31.12.2024	Omasta pääomasta	Vieraasta pääomasta	Tilikauden voitosta/tappiosta
Kiinteistö Oy Hankasalmen Haka	Hankasalmi	100,00	100,00	78 376	115 732	2 949 956	0
Kiinteistö Oy Hankasalmen Somerinkulma	Hankasalmi	100,00	100,00	291 232	276 077	2 721	-12 811
Kiinteistö Oy Hankasalmen Virastotalo	Hankasalmi	68,54	68,54	597 781	979 311	179 348	16 408
Kiinteistö Oy Vuokrahanka	Hankasalmi	58,20	58,20	7 066	4 716	3 260	0

21) Omistukset muissa yhteisöissä, kuntayhtymät

Kuntayhtymät					Kuntakonsernin osuus (euroa)		
	Kotipaikka	Kunnan osuus %	Konsernin osuus %	Kirjanpito-arvo 31.12.2024	Omasta pääomasta	Vieraasta pääomasta	Tilikauden voitosta/tappiosta
Keski-Suomen liitto	Jyväskylä	1,57	1,57	9 333	16 107	23 526	4 705
Jyväskylän koulutuskuntayhtymä	Jyväskylä	1,62	1,62	221 255	1 812 237	409 338	69 030
Sateenkaaren koulun kuntayhtymä	Pieksämäki	9,50	9,50	1 000	103 447	22 429	33 125

22) Omistukset muissa yhteisöissä, osakkuusyhteisöt

Osakkuusyhteisöt					Kuntakonsernin osuus (euroa)		
	Kotipaikka	Kunnan osuus %	Konsernin osuus %	Kirjanpito-arvo 31.12.2024	Omasta pääomasta	Vieraasta pääomasta	Tilikauden voitosta/tappiosta
As Oy Hankasalmen Petäjärinta	Hankasalmi	27,23	27,23	29 123	26 682	358	61
As Oy Säkinmäen Kuusirinne	Hankasalmi	47,75	47,75	57 184	63 337	211	342
Kiinteistö Oy Kuuhankavesi	Hankasalmi	40,83	40,83	86 482	30 978	2 412	-221

Kiinteistö Oy Kuuhankeveden osalta tätä liitetietoa ei ole päivitetty, sillä tilinpäätöstietoja ei ole toimitettu.

23) Saamisten erittely

	2024		2023	
	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset		452 746,81		333 761,51
Lainasaamiset	552 088,65		552 088,65	
Yhteensä	552 088,65	452 746,81	552 088,65	333 761,51
Saamiset kuntayhtymiltä				
Siirtosaamiset		1 000,00		800,00
Yhteensä		1 000,00		800,00
Saamiset osakkuus- sekä muilta omistusyhteisyyksiltä				
Myyntisaamiset		3 657,65		6 495,92
Yhteensä		3 657,65		6 495,92
Saamiset yhteensä	552 088,65	457 404,46	552 088,65	341 057,43

24) Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät

	Konserni		Kunta	
	2024	2023	2024	2023
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Tieteellinen tutkimustoiminta				
Kelan korvaus työterveydenhuollosta	48 657,82	33 233,68	44 624,70	29 731,81
Ely-keskuksen korvaukset kuntouttavasta työtoiminnasta		0,00		
TVR, koulutuskorvaus	8 765,88	6 228,69	8 216,47	5 695,44
Hankesaamiset	7 322,09	10 808,54		
Tuet ja avustukset	9 221,38	11 828,36	9 221,38	11 828,36
Muut siirtosaamiset	194 564,88	201 541,90	189 410,16	199 793,25
Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä	268 532,04	263 641,16	251 472,71	247 048,86
Siirtosaamiset yhteensä	268 532,04	263 641,16	251 472,71	247 048,86

25) Oma pääoma

	Konserni		Kunta	
	2024	2023	2024	2023
Peruspääoma 1.1.	18 331 153,20	18 331 153,20	18 331 153,20	18 331 153,20
Peruspääoma 31.12.	18 331 153,20	18 331 153,20	18 331 153,20	18 331 153,20
Arvonkorotusrahasto				
Muut rahastot	1 047 266,04	1 047 284,12		
Edellisten tilikausien ylijäämä/alijäämä 1.1.	1 431 852,98	130 031,67	2 412 659,64	1 001 690,62
Tilikauden ylijäämä/alijäämä)	293 209,99	1 301 821,31	512 851,03	1 410 969,02
Ylijäämä/alijäämä yhteensä 31.12.	1 725 062,97	1 431 852,98	2 925 510,67	2 412 659,64
Oma pääoma yhteensä	21 103 482,21	20 810 290,30	21 256 663,87	20 743 812,84

26) Erittely poistoerosta, ei ilmoitettavaa

27) Pitkäaikaiset velat, jotka erääntyvät myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua

	Kunta	
	2024	2023
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	1 600 880,00	1 980 160,00
Pitkäaikaiset velat yhteensä	1 600 880,00	1 980 160,00

28) Erittely liikkeeseen lasketuista joukkovelkakirjalainoista, ei ilmoitettavaa

29) Pakolliset varaukset

	Konserni		Kunta	
	2024	2023	2024	2023
Muut pakolliset varaukset				
Ympäristövastuu	87 000,00		87 000,00	
Osuus KSSH:n alijäämästä	485 083,73	485 083,73	485 083,73	485 083,73
Muut pakolliset varaukset yhteensä	572 083,73	485 083,73	572 083,73	485 083,73

30) Velkojen erittely

	2024		2023	
	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen
Velat tytäryhteisöille				
Muut velat	91 386,26		91 386,26	
Yhteensä	91 386,26		91 386,26	
Velat kuntayhtymille				
Ostovelat		2 863,68		2 961,61
Yhteensä		2 863,68		2 961,61
Velat yhteensä	91 386,26	2 863,68	91 386,26	2 961,61

31) Sekkitililimiitti, ei ilmoitettavaa

32) Muiden velkojen erittely

	Konserni		Kunta	
	2024	2023	2024	2023
Muut velat				
Liittymismaksut	368 332,14	368 944,71	459 718,40	460 330,97
Muut velat	2 270,52	2 270,52	2 270,52	2 270,52
Muut velat yhteensä	370 602,66	371 215,23	461 988,92	462 601,49

33) Siirtovelkojen erittely

	Konserni		Kunta	
	2024	2023	2024	2023
Lyhytaikaiset siirtovelat				
Palkkojen ja sivukulujen jaksotukset	1 077 663,33	1 018 066,46	970 471,13	915 146,74
Eläkevakuutusmaksut		0,00		
Korkojaksotukset	39 553,25	61 120,50	26 165,87	28 139,07
Hankesiirrot ja avustukset	271 230,83	272 769,23	270 180,49	265 901,65
Muut siirtovelat	46 021,05	113 450,90	3 954,81	44 892,90
Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä	1 434 468,45	1 465 407,09	1 270 772,30	1 254 080,36

4.5 Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

34) Velkojen kiinnitykset ja panttaukset, ei ilmoitettavaa

35) Vakuudet, jotka annettu muiden omien sitoumusten kuin velkojen vakuudeksi, ei ilmoitettavaa

36) Vakuudet samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta, ei ilmoitettavaa

37) Muut vakuudet, ei ilmoitettavaa

38) Vuokravastuut

	Konserni		Kunta	
	2024	2023	2024	2023
Vuokravastuut yhteensä	19 627 632,93	22 051 998,97	18 952 532,03	21 406 860,81
- siitä seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	992 245,18	1 092 966,12	938 177,86	1 031 773,65
- siitä PPP-hankkeet (public-private-partnership)				
- siitä sopimukseen sisältyvät lunastusvelvoitteet*				

* Kunta on tehnyt Kuntarahoitus Oyj:n kanssa kiinteistöleasingisopimuksen kirkonkylän koulukeskusrakennuksesta.

20 vuoden vuokra-ajan jälkeen kunnan on

1) sovittava lisävuokra-ajasta tai

2) ostettava kiinteistö sopimuksen mukaisella jäännösarvolla (35 %) tai

3) osoitettava vuokratiohjeelle ostaja sopimuksen mukaisella jäännösarvolla (35 %).

39) Vastuusitoumukset

	Konserni		Kunta	
	2024	2023	2024	2023
Takaukset samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta				
Alkuperäinen pääoma			6 249 290,00	6 249 290,00
Jäljellä oleva pääoma			2 046 866,71	2 420 798,37
Takaukset muiden puolesta				
Alkuperäinen pääoma	1 080 000,00	1 080 000,00	1 080 000,00	1 080 000,00
Jäljellä oleva pääoma	215 674,34	227 332,42	215 674,34	227 332,42

40) Muut kunnan antamat vastuusitoumukset ja muut vastuut

	Kunta	
	2024	2023
Kunnan osuus takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	39 314 808,00	38 169 110,00
Kunnan osuus takauskeskuksen kattamattomista takausvastuista 31.12.	0	0
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12.	42 189,00	30 384,00

41) Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt

	Kunta	
	2024	2023
Muut järjestelyt		
Urakoitsijoiden vakuustalletukset	11 800,00	59 000,00
Maa-aineslupien vakuudet	21 780,00	23 080,00
Ympäristölupapäätösten vakuudet	4 000,00	4 000,00

4.6 Henkilöstöä koskevat liitetiedot

42) Henkilöstön lukumäärä vastuualueittain

	Kunta	
	2024	2023
Kunnanhallitus	12	14
Sivistyslautakunta	135	136
Ympäristölautakunta	37	37
Yhteensä	184	187

43) Henkilöstökulut

	Kunta	
	2024	2023
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	9 109 131,21	9 288 042,75
Henkilöstökuluja aktivoitu aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin	39 175,89	37 642,13
Henkilöstökulut yhteensä	9 148 307,10	9 325 684,88

44) Luottamushenkilön palkkioista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut

	Kunta	
	2024	2023
Suomen Keskusta	5 081,00	4 821,50
Kansallinen Kokoomus	0,00	0,00
Suomen Kristillisdemokraatit	0,00	138,50
Perussuomalaiset	1 022,00	1 340,00
Suomen Sosialidemokraattinen Puolue	714,00	840,75
Vasemmistoliitto	1 316,25	1 080,00
Vihreä liitto	187,00	167,00
Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä	8 320,25	8 387,75

45) Tilintarkastajan palkkiot

	Kunta	
	2024	2023
Talvea Julkishallinnon Palvelut Oy		
Tilintarkastuspalkkiot	10 718,00	9 683,00
Tilintarkastuslautakunta	8 648,00	8 514,08
Muut palkkiot (hanketarkastukset)		
Palkkiot yhteensä	19 366,00	18 197,08

46) Kunnan ja sen intressitahoihin kuuluvien väliset liiketoimet

Kunnanjohtajan kanssa on solmittu (kvalt 29.5.2017) kuntalain mukainen johtajasopimus, jossa on sovittu normaalin irtisanomisajan palkan lisäksi 10 kk palkkaa vastaava siirtymäkorvaus.

Konsernin lähipiiriin tai intressipiiriin kanssa ei ole ollut muita tavanomaisesta poikkeavia liiketoimia.

5 Eriytetyt tilinpäätökset

5.1 Vesihuoltolaitos-taseyksikön tilinpäätös

VESIHUOLTOLAITOKSEN TULOSLASKELMA 1.1.-31.12.	2024	2023
Liikevaihto	961 392,56	834 554,63
Materiaalit ja palvelut	-475 354,85	-421 024,73
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-184 652,82	-181 030,12
Palvelujen ostot	-290 702,03	-239 994,61
Henkilöstökulut	-190 099,37	-159 338,49
Palkat ja palkkiot	-157 103,75	-130 802,73
Henkilöstösivukulut	-32 995,62	-28 535,76
Eläkekulut	-29 692,36	-24 839,00
Muut henkilöstösivukulut	-3 303,26	-3 696,76
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-255 503,12	-245 731,66
Liiketoiminnan muut kulut	-13 121,26	-14 504,63
Liikelylijäämä (-alijäämä)	27 313,96	-6 044,88
Rahoitustuotot ja -kulut	-12 827,85	-12 827,85
Korvaus peruspääomasta	-12 827,85	-12 827,85
Muut rahoituskulut	0,00	0,00
Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä	14 486,11	-18 872,73
Satunnaiset tuotot ja -kulut		
Yli-/alijäämä ennen varauksia	14 486,11	-18 872,73
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	3 357,89	3 357,89
Tilikauden yli-/alijäämä	17 844,00	-15 514,84
Liikevaihto sisältää sekä kunnan ulkopuolisilta että muilta toimijoilta saadut myyntitulot.		
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Sijoitetun pääoman tuotto, %	0,69	-0,15
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	0,69	-0,15
Voitto, %	1,51	-2,26

VESIHUOLTOLAITOKSEN RAHOITUSLASKELMA

	2024	2023
Toiminnan rahavirta	269 989,23	226 858,93
Liikelylijäämä (-alijäämä)	27 313,96	-6 044,88
Poistot ja arvonalentumiset	255 503,12	245 731,66
Rahoitustuotot ja -kulut	-12 827,85	-12 827,85
Satunnaiset erät	0,00	0,00
Investointien rahavirta	-314 203,30	-141 868,81
Investointimenot	-314 203,30	-141 868,81
Toiminnan ja investointien rahavirta	-44 214,07	84 990,12
Rahoituksen rahavirta		
Lainakannan muutokset	0,00	0,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys muilta	0,00	0,00
Muut maksuvalmiuden muutokset	44 214,07	-84 990,12
Saamisten muutos muilta	-87 646,50	-48 981,54
Korottomien velkojen muutos kunnalta	147 219,97	-49 647,32
Korottomien velkojen muutos muilta	-15 359,40	13 638,74
Rahoituksen rahavirta	44 214,07	-84 990,12
Rahavarojen muutos	0,00	0,00
Rahavarojen muutos	0,00	0,00

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1000 e	444	547
Investointien tulorahoitus, %	85,9	159,9
Laskennallinen lainanhoitokate	22,0	18,7

VESIHUOLTOLAITOKSEN TASE	2024	2023
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT	4 065 678,29	4 006 978,11
Aineelliset hyödykkeet	4 065 678,29	4 006 978,11
Rakennukset	2 218 311,08	2 362 209,01
Kiinteät rakenteet ja laitteet	1 840 092,42	1 560 726,51
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	7 274,79	84 042,59
VAIHTUVAT VASTAAVAT	452 297,69	364 651,19
Saamiset	452 297,69	364 651,19
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	452 297,69	364 651,19
VASTAAVAA	4 517 975,98	4 371 629,30
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA	2 220 487,43	2 202 643,43
Peruspääoma	3 206 961,43	3 206 961,43
Edellisten tilikausien alijäämä	-1 004 318,00	-988 803,16
Tilikauden alijäämä	17 844,00	-15 514,84
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	8 698,04	12 055,93
Poistoero	8 698,04	12 055,93
VIERAS PÄÄOMA	2 288 790,51	2 156 929,94
Pitkäaikainen	2 246 438,33	2 099 830,93
Korottomat velat kunnalta	1 786 719,93	1 639 499,96
Liittymismaksuvelat	459 718,40	460 330,97
Lyhytaikainen	42 352,18	57 099,01
Ostovelat	42 352,18	57 099,01
VASTATTAVAA	4 517 975,98	4 371 629,30
TASEEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuusaste, %	49,3	50,7
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	238,1	258,5
Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista, %	238,1	258,5
Kertynyt alijäämä, 1000 €	986	1004
Lainakanta 31.12., 1000 €	0	0
Lainasaamiset 31.12., 1000 €	0	0

5.2 Vesihuoltolaitoksen tilinpäätöksen liitetiedot

Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja –menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja –menetelmät:

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaisesti.

Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoa vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti (kv 2.9.2013 § 56). Laskentaperusteet on esitetty kunnan liitetiedoissa.

Rahoitusomaisuus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

Tuloslaskelman liitetiedot

6) Toimintatuotot tehtäväalueittain

	2024	2023
Vesilaitos	412 965,31	348 038,77
Viemärlaitos	548 427,25	486 515,86
Yhteensä	961 392,56	834 554,63

9) Palvelujen ostojen erittely

	2024	2023
Asiakaspalveluiden ostot	0,00	0,00
Muut palveluiden ostot	290 702,03	239 994,61
Yhteensä	290 702,03	239 994,61

11) Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista ja niiden muutoksista

Poistonalaisten hyödykkeiden poistojen määrittämisessä on käytetty ennalta laadittua poistosuunnitelmaa. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden hankintamenoista arvioidun taloudellisen käyttöiän mukaan. Pysyvien vastaavien hyödykkeiden aktivointiraja on 10 000,00 euroa. Arvioidut poistoajat sekä poistomenetelmät on esitetty kunnan liitetietojen kohdassa 11.

16) Poistoeron muutokset – poistoeron vähennys

Poistoeron vähennys (+) on tehty Kunnanhallituksen 6.2.2012 § 20 päätöksen mukaisesti: Poistoero käsitellään kunnan kirjanpidossa vähentämällä 21.941,84 euroa tasasuuruksina erinä yhdeksän vuoden aikana alkaen vuodesta 2011. Kunnan kirjanpidossa poistoeron käsittely on päättynyt vuonna 2019. Vesihuoltolaitoksen poistoeron vähennys on vuosittain 3.357,89 euroa ja se jatkuu vuoteen 2027 asti.

Taseen liitetiedot

Vastaavaa

19) Pysyvät vastaavat

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet	Aineelliset hyödykkeet			
	Rakennukset	Kiinteät rakenteet ja laitteet	Enn.maksut ja keskener. hankinnat	Aineelliset hyödykkeet yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	2 362 209,01	1 560 726,51	84 042,59	4 006 978,11
Lisäykset tilikauden aikana	0,00	306 928,51	7 274,79	314 203,30
Rahoitusosuudet tilikaudella				0,00
Vähennykset tilikauden aikana				0,00
Siirrot erien välillä		84 042,59	-84 042,59	0,00
Tilikauden poisto	143 897,93	111 605,19		255 503,12
Arvonlennukset ja niiden palautukset				0,00
Aktivoidut korkomenot				
Poistamaton hankintameno 31.12.	2 218 311,08	1 840 092,42	7 274,79	4 065 678,29
Arvonkorotukset				
Kirjanpitoarvo 31.12.	2 218 311,08	1 840 092,42	7 274,79	4 065 678,29

Vastattavaa

25) Oma pääoma

	2024	2023
Peruspääoma 1.1.	3 206 961,43	3 206 961,43
Peruspääoma 31.12.	3 206 961,43	3 206 961,43
Edellisten tilikausien ylijäämä/alijäämä	-1 004 318,00	-988 803,16
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	17 844,00	-15 514,84
Oma pääoma yhteensä	2 220 487,43	2 202 643,43

26) Erittely poistoerosta – poistoeron vähennys

Poistoeron vähennys (+) on tehty Kunnanhallituksen 6.2.2012 § 20 päätöksen mukaisesti: Poistoero käsitellään kunnan kirjanpidossa vähentämällä 21.941,84 euroa tasasuuruksina erinä yhdeksän vuoden aikana alkaen vuodesta 2011. Kunnan kirjanpidossa poistoeron käsittely on päättynyt vuonna 2019. Vesihuoltolaitoksen poistoeron vähennys on vuosittain 3.357,89 euroa ja se jatkuu vuoteen 2027 asti.

Henkilöstöä koskevat liitetiedot

42) Henkilöstön lukumäärä

	2024	2023
Vesihuoltolaitos	2,6	2,6
Yhteensä	2,6	2,6

43) Henkilöstökulut

	2024	2023
Palkat ja palkkiot	157 103,75	130 802,73
Henkilöstösivukulut	32 995,62	28 535,76
Eläkekulut	29 692,36	24 839,00
Muut henkilösivukulut	3 303,26	3 696,76
Henkilöstökulut yhteensä	190 099,37	159 338,49

6 Konsernin tytäryhtiöiden tilinpäätöstiedot

Kunnan tytäryhtiöt

Osakkeiden tuottama määräysvalta:

Kiinteistö Oy Hankasalmen Haka	100 %
Kiinteistö Oy Hankasalmen Somerinkulma	100 %
Kiinteistö Oy Hankasalmen Virastotalo	68,54 %
Kiinteistö Oy Vuokrahanka	58,20 %

Kuntakonsernin tytäryhtiöiden asettamat suunnittelukauden taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet:

6.1 Kiinteistö Oy Hankasalmen Haka

Toiminnalliset tavoitteet/toiminnan painopistealueet

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari
Kiinteistökannan korjausvelan vähentäminen	Kiinteistöjä on kunnostettu ja kunnostetaan erillisen korjausohjelman mukaisesti.	Korjausohjelma
Vuokrien kohtuullinen hintataso	Vertailu ympäryskuntien vuokra-asuntotarjonnan hintatasoon.	Vertailu aikaisempien vuosien ja ympäryskuntien vuokratasoon.

Riskit

Keskeisimmät riskit tavoitteen toteutumiselle:

- Heikko käyttöaste
- Lainojen korkojen nousu
- Rahoituksen saamisen ongelmat
- Rakennusmateriaalien hinnan nousu
- Vuokrasaatavien luottoriskit
- Lämmitys- ja sähköenergian hintojen nousu
- Vuokrasaatavien luottoriskit
- Vakavat vahingot ja onnettomuudet

Riskien hallinta, miten riskeihin varaudutaan ja miten ne hallitaan

- Käyttöastetta nostetaan kiinteistökantaa kunto- ja korjattavuusarvioiden tulosten perusteella muuttamalla, sekä korjausrakentamisella
- Lainojen ja korkojen hallinta neuvottelujen ja mahdollisten uudelleenjärjestelyjen kautta
- Kokonaistaloudellisessa tarkastelussa vertaillaan eri energiamuotojen käytön vaikutuksia ja pyritään löytämään edullisin lämmitystapa
- Luottokelpoisuuden tarkastus asuntoa haettaessa ja tehokas perintä varmistamaan vuokrasaatavia
- Vakuutukset vahinkojen ja onnettomuuksien varalle

Tehtävä (palveluajatus)

Perustehtävänä on tuottaa ja ylläpitää Hankasalmen kunnassa kohtuuhintaista vuokra-asuntotoimintaa. Kiinteistöjä ylläpidetään teknistaloudellisesti järkevällä tavalla. Yhtiön taloudenpidossa noudatetaan omistajan ohjausta.

Taloudelliset tavoitteet

Vuoden 2024 tavoitteena oli nostaa vuokrausastetta noin 85 %:iin. Yhtiöllä oli peruskorjauksissa toinen välivuosi heikon kassatilanteen vuoksi, koska materiaalikustannukset nousivat Ukrainan sodan vuoksi. Kahden viimeisen vuoden aikana on tiivistetty asumista, jotta vähäisellä käytöllä olleita rivitaloja on voitu poistaa käytöstä.

Tavoitteen määrittely	Mittari	TP 2021	TP 2022	TP 2023	TS 2024	TP 2024	TS 2025
Käyttöaste	%	74,8	74,3	78,3	85	86,2	90

Merkittävimmät investoinnit 2024

- Jätekatoksien peruskorjaukset ja uusien rakentamisen aseman kohteissa.

Tavoitteiden toteutuminen ja olennaiset tapahtumat tilikauden aikana

Hakan kiinteistöjen peruskorjaukset jätettiin heikon kassatilanteen vuoksi. Muuttokorjauksia tehtiin

neljässä asunnossa kunnan omilla työntekijöillä. Käyttöaste oli 86,2 % (TP 2023 78,3 %). Pitkäaikaista lainaa yhtiöllä oli 2,17M€ (rahoituslaitoksilta 1,61 M€ ja kunnalta 0,55 M€). Taseen loppusumma on 3,76 M€. Yhtiö on suorittanut lainanlyhennykset suunnitellusti ja tehnyt poistot suunnitelman mukaisesti.

Vertailtaessa Kiinteistö Oy Hankasalmen Hakan ja ympäristökuntien vastaavien vuokranantajien vuokratasoja, niin Haka on kilpailukykyinen vuokranantaja.

6.2 Kiinteistö Oy Hankasalmen Somerinkulma

Toiminnalliset tavoitteet/toiminnan painopistealueet

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari
Kiinteistön arvo säilyy ja omistaja saa kohtuullisen tuoton.	Kiinteistöä ylläpidetään siten, että tavoite täyttyy. Tarvittaessa vuokrasopimukset neuvotellaan uudelleen.	Kiinteistö tuottaa omistajalle kohtuullista voittoa (1-5 % vuokratulosta)

Tehtävä:

Omistaa ja hallita Hankasalmen kunnan Hankaveden kylässä sijaitsevaa liikekiinteistöä (077-404-4-24).

Toiminnan lyhyt kuvaus /palveluajatus:

Kiinteistön liike- ja asuintilojen käyttöaste pyritään pitämään korkeana, alueellisesti kilpailukykyisillä mutta kannattavilla vuokratasoilla.

Merkittävimmät investoinnit 2021–2024

- Hallituksen/yhtiökokouksen korjaussuunnitelmassa oli esitetty Melli-Ellin keittiön saneeraus vuoden 2024 lopulla.

Tavoitteiden toteutuminen ja olennaiset tapahtumat tilikauden aikana

Kiinteistö Oy Hankasalmen Somerinkulman tuotto-prosentti oli 2,8 %. Kiinteistöllä ei ollut tarvetta korjauksille.

6.3 Kiinteistö Oy Hankasalmen Virastotalo

Toiminnalliset tavoitteet/toiminnan painopistealueet

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari
Kiinteistön arvon ylläpito	Suunnitelmallisten ylläpitokorjausten avulla estetään kiinteistön arvon lasku.	Hoitovastikkeen taso Kiinteistöarvion tulos

Riskit

Keskeisimmät riskit tavoitteen toteutumiselle:

- Lämmitys- ja sähköenergian hintojen nousu
- Lainojen korkojen nousu
- Vakavat vahingot ja onnettomuudet

Riskien hallinta, miten riskeihin varaudutaan ja miten ne hallitaan

- Lainojen ja korkojen hallinta neuvottelujen ja mahdollisten uudelleenjärjestelyjen kautta
- Käyttöaste pyritään pitämään korkeana
- Kiinteistön vetovoimaisuus ylläpidetään
- Vakuutukset vahinkojen ja onnettomuuksien varalle

Tehtävä

Tarjota nykyaikaiset ja tarpeenmukaiset toimitilat kiinteistön käyttäjille, ja täyttää kiinteistön omistajien tuotto-odotukset.

Toiminnan kuvaus/palveluajatus

- Tarjotaan käyttäjille terveelliset ja toimivat tilat
- Järjestetään käyttäjille toimitilapalvelut sopimusten mukaisesti

Taloudelliset tavoitteet

- Tiloja ylläpitämällä säilytetään kilpailukyky, veto-voimaisuus, käyttäjille kohtuulliset menot ja omistajille odotusten mukainen tuotto.

Tavoitteen määrittely	Mittari	TP 2020	TP 2021	TP 2022	TP 2023	TS 2024	TS 2025
Hoitovastike	€/osake	4,58	5,53	4,85	4,85	5,06	5,76
Rahoitusvastike	€/osake	3,07	3,07	3,07	3,07	3,07	3,07

Merkittävimmät Investoinnit 2024

- Kahden toimistohuoneen vesivahinkokorjaukset, mitkä aiheutuivat vuoden 2023 lopulla kattoviemärin halkeamasta rakenteisiin valuneesta vedestä.

Tavoitteiden toteutuminen ja olennaiset tapahtumat tilikauden aikana

Virastotalon talous on tasapainossa ja kaikki laskut saatiin maksettua ajallaan.

Tehdyt sisäilmakorjaukset ovat palauttaneet sisäilmaolosuhteen hyvälle tasolle.

6.4 Kiinteistö Oy Vuokrahanka

Toiminnalliset tavoitteet/toiminnan painopistealueet

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari
Käyttöaste	Huoneistojen käyttöaste 97 %	%
Asukastyytyväisyys	Huoneistojen kunnossapito	Asukaskysely

Riskit

Keskeisimmät riskit tavoitteen toteutumiselle

- Lämmitys- ja sähköenergian hintojen nousu
- Vakavat vahingot ja onnettomuudet

Riskien hallinta, miten riskeihin varaudutaan ja miten ne hallitaan

- Yhtiön maineen ylläpitäminen kohtuuhintaisena ja huoneistojen kunnosta huolehdittavana yhtiönä
- Luottokelpoisuuden ja elämäntapojen tarkastus asuntoa haettaessa
- Vakuutukset vahinkojen ja onnettomuuksien varalle

Tehtävä

- Omistaa ja hallita vuokra-asuntoja

Toiminnan kuvaus/palveluajatus

- Vuokra-asuntojen vuokraus ja ylläpito

Taloudelliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	TP 2021	TP 2022	TP 2023	TS 2024	TP 2024	TS 2025
Käyttöaste	%	86	86	78,6	80	78,6	80

Merkittävimmät Investoinnit 2024

- Ei investointeja.

Tavoitteiden toteutuminen ja olennaiset tapahtumat tilikauden aikana

Kiinteistö Oy Vuokrahanka on ollut haluttu vuokra-kohte ja sen käyttöaste on ollut tavoitteessa 78,6 %.

7 Tilinpäätöksen allekirjoitus

Hankasalmella 31. päivänä maaliskuuta 2025

Anja Kauppinen
kunnanhallituksen puheenjohtaja

Matti Mäkinen
kunnanjohtaja

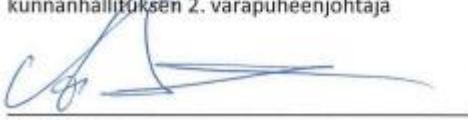
Marja-Leena Kytölä
kunnanhallituksen 1. varapuheenjohtaja

Esko Pöyhönen
kunnanhallituksen 2. varapuheenjohtaja

Sanna Hänninen
kunnanhallituksen jäsen

Ari Leinonen
kunnanhallituksen jäsen

Markku Manninen
kunnanhallituksen jäsen

Arto Rämö
kunnanhallituksen jäsen

Katariina Siikkinen
kunnanhallituksen jäsen

Pekka Häkkinen
kunnanhallituksen varajäsen

Olemme antaneet suorittamastamme tilintarkastuksesta tänään kertomuksen.

Hankasalmella 27.5.2025

Talvea Oy Julkishallinnon Palvelut Oy

Jukka Vuorio
Tilintarkastaja, HT, JHT

8 Kuvaus kirjanpitojärjestelmästä ja kirjanpidossa käytetyistä kirjoista

Kunnalla on käytössä taloushallinnon SAP ECC-toiminnanohjausjärjestelmä. Talousjärjestelmän ylläpidon ja pääkäyttäjätöiminnot hoitaa Monetra Keski-Suomi

Oy. Hankasalmen kunta on omana yrityksenään Monetra Keski-Suomi Oy:n palvelimilla.

Käytössä olevat SAP-sovellukset:

- kirjanpito
- myyntireskontra ja yleislaskutus
- ostoreskontra
- käyttöomaisuuskirjanpito
- BI-raportointi
- HR-henkilöstöraportointi

Historiatietojen osalta käytössä olevat Pegasos-sovellukset:

- kirjanpito, palkanlaskenta ja myyntireskontra

Muut sovellukset:

- maksuliikenneohjelmisto, Nomentia Banking
- Basware IP sähköinen ostolaskujen käsittely
- päivähoitolaskutus, Effica/Lifecare, Tieto Oyj
- jätehuollon valvontaohjelmisto, CGI Suomi
- rakennusvalvontaohjelmisto Trimble Locus ja Trimble Locus Cloud
- kansalais- ja työväenopistojen opetushallinto-ohjelmisto VerkkoHelleWi, Wildfrost Oy
- vesi- ja jätevesilaskutus, CGI Suomi Oy
- työvuorosuunnittelu- ja laskentajärjestelmä, MD-Titania, CGI Suomi
- palkanlaskentaohjelma, Personec F/ Personec F2, Visma

Kirjanpidossa käytetyt kirjat:

- päiväkirja
- pääkirja
- palkkakortisto
- tilinpäätös liitetietoineen

Tositelajit:

AA	Pysyvien vastaavien kirjanpito	DV	Myyntisuor. (autom.)
AF	Poistokirjaukset	DZ	Myyntisuor. (man)
AZ	Investointien purku	KR	Toim. – lasku Basware
DL	Luottotappiotilitys	KS	Sisäiset maksut
H1	Tiliote Nordea	KZ	Toimittajat – maksu
H2	Tiliote Hannulan Osuuspankki	PA	Palkkaliittymä
H4	Tiliote Keski-Suomen Osuuspankki	PE	Peruutustosite
H5	Tiliote Danske Bank	RS	Sis.sopimuslask.
		SA	Muistiotositteet